

74-3362

نجیب عاصم

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولمشدر

مطبعة صفا وانور

خواجہ بانا جادہ سی نومرو ۳۲ و ۳۴

قسطنطینیہ

۱۳۱۱

M. H.
1275

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا
محمد وعلى آله وصحبه اجمعين .

جناب ترتيب فرماي کتابخانه کائنات، وجمع
کننده اجزای ممکنات، شیرازه بند کتاب
دولت، و سرلوحه خلافت و سلطنت، حافظ دين
و مملکت، حامی ارباب معرفت، پادشاه فاروق -
سیرت افنديز حضرتلرينه تأليف کتب و رسائل
عادتى اقلام محررينده جارى اولدجه عمر طويل،
وطبع ملوکانه لرينه مطابق آثار و اجراءات خيريه
موفقتيله، ادعيه مفروضه جناب ملوکانه لريني السنه

انامه و اوراق مطبوعهٔ جهانہ ساری بیورسون،
آمین .

آمال خیر اشتمال شهنشاهییری استکمال
اسباب سعادت ملک و دولته معطوف، و اکثر
اجرات سنیهٔ حضرت شهریار یلیری ترقی معارف
عمومیہ مصروف اولان پادشاه معلاجاه، خلیفهٔ
منصور و مؤید من عنداه، افندیز حضر تلرینک
اثر جلیل مکارم دلیل خسروانه لرینه اقتفا، جمله
بندکان صداقتنشان خلافتنشاهییری ایچون جالب
منافع لایحصا و موجب سعادت دنیا و اخرا
اولدیغنه مبنی، چا کر بی نصیب، یعنی عسا کر شاهانه -
لری یوز باشیلرندن « بال حسن اوغلی نجیب » دخی

مأمور اولدینی وظائف مقدسه بی حسن ایفایه جهد
وسعی ایتدیکی کی، اوقات خالیه سنی دخی محضا
محبوب قلوب عالمیان وقره اعین جهانیان افندیز
حضر تدرینه استجلاب دعوات خیریه ایتمک امل -
خالصیله منافع عمومیه یه خادم اثرلر جمع ونشرینه
اقدام کوسترمکده در . آثار منتشره یه بر للاحقه
ناچیزه اولمق اوزره، بوکرده ده « کتاب » عنوانیله
شو اثری تنظیم وکتابخانه اصحاب عرفانه تقدیم
ایتمشدر .

قارئنه

قاره، سنده، بنم کېي، کتاب مجې اولديفکه شهرم
يوقدر. محبوبه اشتراکز، بزي ېري بربرمه رقيب ايتمه؛
تقريب ايدر.

والده ويدر محبتي نه اولديفني ادراك ايدميين به -
بخندوده اولديفغم ايجوه، ايلک مجاوي اولديفغم محبوب
کنايدر؛ بوجبت کونده کونه آرتقمده در؛ فقط محبتم بني
هيوه کتاب صاهي ايتدي ظمه ايتمه! انسانه بوسه کيسه ايله
کتابخانه طولديره بيليرمي؟

به سودکلامي، بوسه وقت بولدجه، عمومي کتبخانه لوده،
صحاف دانلارنده، زيارت ايدرم.

بني بوسه بتوده ده کتابسز ظمه ايلمه. آرتيره بيله يککم
ياره لرله آلمسه، نرياتنه اوغراشد يغم ايجوه، مؤلفين
ومتربعين کرامنز طرفنده اهدا ايدلمه اولونه اوزره

ایکي کتابخانه طولوسی کتابم وار! لکمه بوندر بنم کبی بر
کتاب عاشقی ایچونه لافنبی یا؟ اوده کی کتابلرمک هبسی
نظر مطالعه مده کچمشر . اوله مده ، کندی عالومه ،
بولند یغم زمانه ، اوقدر کتاب ایچنده اوقونه جوهر بر شی
بوله مام .

کتابچیلرک روایت و تخمینته کوره ، هر یکی باصیلوه
کتابده ، ایلک دفعه اوله رفه ۲۰۰ نسخه صاییلور ایتمه .
شوه ساجمه استانبولزده ۲۰۰ مجبانه کتب وار دیملک .
دوستلرمزک بوقدر آزلغه تأسف ایتمم . سایه معارفوایه
حضرت یارشاھیده یلک آز زمانه بومقدارک یلک چوقه
آرنه جفته شهره ایتمیل . عصرمزه ، هرکجه؛ دیمیر بولی
وزقیات فکریده؛ الکتریله عصری دیورلر؛ دیملک که،
بز الکتریله سرعنبه کیده هکنز .

ایسته بوکوره مقداری ۲۰۰ دیاقنده ۲۰۰۰ اوله جوهر
دوستلرمز ایچونه محبوب قلوبمزلک نامه بر اثر یازیورم .

موکيليمزك تاريخ وادصافي بويله بسره اوده يابراقده احاطه
ايديله مز . فقط بنم بويارديغم ، اوصاف محبوبی مشعر
برقطعه در ؛ قصيده لرینی ده بنده دهها مقتدراری تنظیم
ایتسوده ، سوه سوه اوقوبه لم .

بال اوغلی

نجیب عاصم

فی ۲۵ صفر سنه ۱۳۱۱

— کتاب —

بوفصل ، اصل سوکيلمزك تاريخ واوصاف
مخصوصه سندن باخدر .

قدما ، احوال عاديده . کتابلريني مصرده يتشن
وبرنوع قامشدن عبارت بولنان (پاپيروس) زارلری
اوستنه يارارلردی . بوسبيله يونانيلير کتابلرينه پاپيروس
ديمک اولان (بيلبوس) ديرلردی . کتابت ايچون ترشه ،
ياخود قونون دريسي ، فيل ديشی ويا غایت اينجه قورشون
لوحه لر ، کتان بزلی و سائر قوللانييلور ایدی .

مسوده يازمق ايچون اوزری مومله طلا ايدلمش
لوحه لر ايديلور وبونلرک اوستنه دميرقلم ويا اينجه
خنجر ايله يازيلور ، ودها طوغريسي چيزيلور ، وصوکره
بوآلات تحريرك يصى طرفيله بوزيلور ودها طوغری
برتعبير ايله ، دوزلتيلور ایدی . پاپيروس وترشه ايچون قره ،

قرمزی ، سوی ودها بشقه رنکلرده مرکب استعمال
اولنورایدی . اسیرلر ویاخود آزادلیلر ال یازیلرینی
استنساخ ایدرلردی .

کتابلر یا، طومار شکلنده ویاخود درت گوشه‌لی
کاغذلردن عبارت اولور ایدی . طومار ییچمنده اولان
کتابلر صولدن صاغه طوغری، آچیلور . و اوقت سطرلر
افقی برطافم سستونلر تشکیل ایدردی . ویاخود طومار
یوقاریدن آشاغی آچیلور سه ۴۵ سانتیمتروی تجاوز ایتیش
سطرلر بتون عرض استقامتمنده بولنور ایدی . بربرینه
یاشدیرلمش پایروس یپراقلرندن عبارت اولان کتاب
بردگنک ویاخود فیل دیشندن یاپلمه برعمود اوزرینه
صاریلور ایدی . بزم اسکی (ملهمه) لر حالا بو طرزده
یازلمش اولدقلری معلومدر . شوصورتله حاصل اولان
جلدلر، طبیعی پک بیوک اوله ماز ایدی، یا اوافق بر رساله‌یی
ویاخود بر کتابک آنجق بر باب ویا بر شاعری بر قصیده‌سنی
حاوی اوله بیلوردی . بو جلدلر کتابخانه رافلری اوزرنده
افقی اوله رق ترتیب اولنور ایدی . بر کتابک اجزاسنی
تشکیل ایدن جلدلر ایسه اکثریا بر چکمه‌جه یه قونور ایدی .

رومه لیلرک (قودیچیه) دیدکاری درت کوشه لی
کتابلری آنجق ایمراطورلر زماننده شیوع بولدی .
صحیفه لک هرایکی طرفی یازیلور ایدی . صحیفه لر ایکی اوج
ستون اوزرینه یازیلور واطرافلرنده کنار براقیلور ایدی .
بوکتابلر یابرقماش ایچنه صاریلور ویاخود باقر رزه لی
تخته محفظه لر دروننه قونیلور ایدی . بونوع کتابلر
طومارلردن زیاده یازی آلیرلردی .

رسل سالفیه ، انزال بیوریلان اوامر الهیه (صحف)
اطلاقه باقیلورسه بونلرک صحیفه لر اوزرینه یازیلی اولدینی
آکلاشیلور . وتورات شریفده الواح اوزرینه یازلمش
ایدی .

بعثت نبویه دور مبارکنده سور جلیله قرآنیه تخته
ویاترشه لوحه لر اوزرینه محرر بولندینی وحضرت ابابکر
وعثمان جانب والالرندن الواح مزبوره طویلانوب قرآن
کریممز جلد حالنه قونلدینی معلومدر . قرون وسطاده
طومار اصولی قالقدی ، مربع جلدلر رواج بولدی .
بویالی ویایلدزلی کتابلر چیقدی ، بهالریده یوکسلدی .

نسخ شریفہ قرآنہ نك ۱۰,۰۰۰ غروشلہ ۱۰۰۰
 بیننده ہدیہ سی اولدینی معلومدر . سائر کتابلر دہ یازی
 وایشلرینك نفاستنه کورہ بہارایلہ صاتیلور ایدی . حتی
 ۸ غروشہ صاتون آلدیغم . وقاضی کویدہ کی (جلال بك
 رشیدیہ سی) کتابخانہ سنہ ھبہ ایلدیکم . عادی یازیلی بر اختری
 لغتک آرقہ سنہ ، اسکی صاحبی ذات ، ۵۰۰ غروشہ آلدیغنی
 قید ایتمشدر .

اووقتلر دہ کتاب تدارکی مشکل واغیا ایچون کتاب
 عادناذی قیمت امتعه انواعندن عبارت اولوب مجوہرات کی
 ترھین اولنہرق استقراضلر ایدیلور ایدی . بوسہ بیلہ دہ
 برچوق ناسخ ، خطاط ، مذهب ، مجلد وسائرہ
 یکینور ایدی .

شوسطرلری ، بزده طباعتک ظھورندن اولکی حالی
 تصویر ایچون یازدیم ایسہ دہ دنیانک ہر طرفندہ کی حال دہ
 بویلہ ایدی .

طباعتک میدانہ چیقمہ سی ایشلری دیکشیدردی ؛
 کتابلر چوغالدی ، فیثاتلری اوجوزلدی ، شمدی

اودرجه يه کلدی که، کتابلرک چوقلغندن شکایت ایدنلربيله
باش کوستردی . زمانمزدده هرکیسه يه ال ویریشلی کتابلر
بولنیور . بوکون، کیم اولورسه اولسون، هرکس مطالعه سنه
کافی برکتابخانه جک تدارک ایده بیلور .

فقط زمانمزدده کی کتابلرک چوقلغنی ايله اقتخارده عجله
ایتمه لم . بویله بربارداق صو بهاسنه قدر کتاب بوللغنده حالا
اونده برکتابی بولنمیانلر وار ! بونلره نه دیه لم ؟

وقتیله، یوقاریده تعریف ایتدی کمز کوجلک لره برابر،
خیلی زنکین کتابخانه لر اولدیغی ده اونو تمیه لم . فراغه -
مصریه دن (اوزیمان دیاس) واسع برکتابخانه تدارک
ایده بیلدیکی کبی، آنه ده (پزیسترات) برعمومی کتابخانه
تأسیس ایتمش و (اورپید) ايله ارسطونک کتاب طاقلری ده
شهرت آلمشدر . مشهور اسکندریه کتابخاسنده ۷۰۰,۰۰۰
جلد کتاب بولندیغی مرویدر . رومه لیلرک ده کتاب
طاقلری و عمومی کتابخانه لری وار ایدی . قرون وسطاده
کتابخانه لر اوروپاده یالکز مناستر، بسقپوسه خانه و قرال
سرایلرنده بولنورکن اووقت عرب شهرلرنده جسم

کتابخانه لږ پک چوق بولنور ایدی. (هولا کو) نک بغدادی
تخرینده دجله یه آتیلان کتابلردن برهفته نهرک صوی
قراردینی مشهوردر.

سلطان سلیمان قانونی حضرتلرینک وزیر اعظم
وداماد مکرمی رستم پاشانک خلفات دفتردنده :
مصحف شریف باحسن خط باجلد مرصع کتب متنوعه
۵۰۰۰ ۱۳۰ ۸۰۰۰

دیه برقید کورلمکده درکه اوپله بروقتده بو قدر کتاب
تدارکی نه قدر علومتته محتاج اولدینی شایان تأملدر .
کتابلر نادر اولدینی زمانلرده ، اگرتی کتاب
تدارکی مشکلات اموردن ایدی . حالا کتابخانه لرمزک
وقفیه لرنده کتابلرک کتابخانه خارجنده کی او طه لره
چیقارلمه سی بيله منع ایدلمشدر .

اوروپا مناسترلرینک کتابخانه لرندن عاریت ویريله جک
کتاب دیشاری چیقارلمدینی حالدیه بيله پک بیوک رهنلر
ایسترلردی .

فرانسسه قراللرندن اون برنجی لوئی پارس مکتب

طیبه سندن، زاری، نك بر کتابخی استعاره ایچون ۱۲ کوموش
مارق، ۱۲۰ استرلین ایله، ۱۰۰ آلتون (۱ کو) تضمینات
ویرمگی تعهد ایدنمش ایدی.

کتابلرک اوزرینی تخته و بونک اوستنی ترشه و یاخود
درلو اویمه و رسملرله تزین ایدرلردی. دهها زیاده تحت
امنیتده بولندرمق ایچون زنجیرلرله باغلارلر، و حتی ایشی
دها صیقی طوتهرق، پارمقلقلر آرقه سندن مطالعه
ایتدیرلردی.

بزم کتابخانه لر حالا اسکی نظامنده در ۰ ایام
مخصوصه ده، طلبه ایستدیکی کبی کتابخانه او طه سنده مطالعه
ایدر و شوقدر وارکه بر آدمه بر کتابدن زیاده ویرلمز.

بزم کتابلر مزده اک زیاده آرانان شی حسن خط،
تذهیب، غایت ظریف و متین جلدلردرکه، یالکیز او جلدلردن
بوکون یوزلیرا قدر دگر لیلری واردر.

عرب، ترک، عجم کتب قدیمه سی؛ هولاکو، چنکیز،
تیمور، اهل صلیب فتنه لرله اندلس خرابیتنده همان محو
اولمش و آثار قدیمه دن آنجق بوکون دوده قولاق تعیرینه

لایق دینه جک قدر الدہ قالمشدر. طبقات، تراجم و تذکر
کتابلرنده کوریلن اسمی کتب بوکون عنقا حکمنده در.
یونان ولاتین آئارندزده بوکون موجود اولانلری
۱۶۰۰ قدر در. اسکندریه، رومه، قسطنطینیہ کتابخانہ لرنده کی
آثار غربیه یاغینلرده غائب اولمشدر. پترستلر، یهود
ونصارا کتابلرینی، نضرائیلرده آنلر ککنی یا قشملر در.
مذهب دعوالری، داخلی محاربهلر و سائرہ چوق کتابلری
یوق ایتمشدر.

واقعا بعض مناسترلرده کتابلرک محافظه سنه اہتمام
اولنور ایدیسه ده، اکثر یسنده یچارہ لر کندی حاللرنده
براقیلہ رق، چوریدیلور، گووہ لرہ یدیریلور، یاخود یوق
ہاسنہ صاتیلور، دہا اولماز سہ. صحیفہ لر سینلر یوپراقلری
کسیلہ رک چوجق وقادینلر ایچون دعا کتابلری یاپیلور
ایدی. ایشتہ شو صورتلہ دعا کتابنہ تحویل ایدیلن آثار
قدیمہ علم کیا اغانہ سیلہ، ممکن مرتبہ، احیا ایدلمکده در.

❦ یازی ❦

— ۲ —

اسکی قوملردن چوغی یازینک اختراع شرفی دعوی
ایدر ؛ ایلک یازی بی ایجاد ایدن مصریلر و بونی یوناستانه
نقل ایدن ده « قادموس » اولدیغنی مؤرخلر عموماً بیان ایلر.
فقط مصریلرک یازی بی ایجاد ایلدیکی و فنیکه لیلرک ده
بو معرفت جلیله بی یوناستانه کورتوردیکی احتماله پک یاقیندر.
خطوط مختلفه بی اوچ دوره تقسیم ایدر لر ۱ «
(دور تصویر و یا ایه روغلیف) درکه اشیا و افکارک
صور مختلفه و مناسبه ده ترسیمندن عبارتدر ؛ ۲ « دور
انقلاب) درکه اشیا و افکارک بوزوق و فقط مقرر بر طاقم
اشارات مخصوصه ایلله تصویرندن عبارتدر ؛ ۳ « صرف
دور الفبائی) درکه مفاصل صدای بشرک اشارات
صوتیه ایلله افاده سندن عبارتدر .
مصر ، ایه روغلیفلری ، چینلیلرک ایلک اشارتلی ،

مکسیقالیلرک رسملری برنجی دوره عاندر ، مصرلیلرک
ایهروغلیف آزمانی اولهرق قبول ایلدکلری خط-
مقدس، چینلیلرک شمیدیکی یازیزی ، ژاپون، آنام وسائر
بوقیل قوملرک یازیزی ایکنجی دورده بولنیور . اصواتی
ادا ایدن ومرتب الفباسی اولان یازیلرده اوچنچی
دور کالده درلر .

بونلره، وقایع ماضیه نك تذکارینه وسیله اولمق اوزره،
برطاقم اشارات معینه ده علاوه ایدیله بیلورکه، آنلرده مکسیقاده
جاری اولدیفی کبی، ایپه دوگوملر اورمق، پهرولیلرک
(کیوس) دیدکلری اشارتلر، چینلیلرک قوردله اورگولری،
اسکی روسلرک چتله لری کبی شیلردن عبارتدر.

یازیلرک مشهوری شونلردر :

چین یازیزی . — اولا برطاقم خط مستقیملردن ،
صوکرده آزچوق اشیا و افکاری صحتله بیان ایدر اشارتلردن
عبارتدر ، زمان کچدکجه بویازینك .دها طوغری برتعبیرایله
اشارتلرک، شکلی بوزلمش ایسه ده ، هر حالده دور انقلابی
آتلایه ماش وضبطی اوقدر کسب مشکلات ایتمش که

بر انسان عمری آنجق تعلیمنه کفایت ایدر . چینلیلرک
ترقیات فکریه جه کیری قالمه لرینک سببلرندن بریده
بو اولسه کرکدر . چین یازسی احوال عادیه ده یوقاریدن
آشاغی یه چیزیلور .

چینلیلره قومشو اولان قوملردن قوره ، تونغ کین ،
ژاپون لر چین یازسی قبول ایتشلر سده بو یازیلری کندی
لسانلرنده اوقورلر ؛ ژاپونیا ده بو اشارات مثله دن لسان
عادی کله لرینک هپسینی هجا طریقله افاده یه مخصوص ایکی
الفبا چیقارلمشدر .

« رسم ، لسانه عمومیبر . » سوزی بوشنه دکدر .

بروحشی ویا مدینک ذهننده او ، قهوه ، آغاج مفهوملرینی
اویاندر مق ایچون برواسطه طبیعیه مراجعتله افهام
ایده جکمنر شیئک شویله جه بر رسمنی چیزر ایسه ک مقصد مزنی
آکلاتمش اولورز . ایشته بویله رسمله تفهیم مرام ایدر
برهیئت تصور ایدر ایسه ک بونلرک هرکون بر طاقی رسم
ترتیبی ایله یکدیگرینه افهام مرامه موفق اوله جقلرینی ،
وبوصنعتده ترقی ایده ایده رسملری ساده لشدیردک کمال

سرعت و سهولتله مقصدلرینه موفق اوله جقلرینی استدلال ایدمه بیلوروز. حتی برزمان کله بیلورکه، بورسمئرکندیلرنجه - اشارات معهوده - یرینه کچهر، بربرلرینک فکرلرینی عادتا اوصورتله اوقودقلری حالده، اونلره یبانجی اولانلر بو اشارتلردن برشی آکلایه ماز اولورلر. ایشته اقوام قدیمه دن اکثریسنده یازی بوصورتله میدان کلدی. بونک اک بیوک مثالی (ایهروغلیف) دینلن خط مقدس - مصری در .

تاریخ بیلنلرک پک اعلا معلومی درکه، بوندن آلتی یدی بیك ییل اول مصر متمدن برمملکت ایدی . « مدنیت و بشریت » مفهوملری دائماً « ترقی » ایله همان مترادف اولدینندن فنون و صنایع ترقی ایتدکجه بونی دها ایلری کوتورمک، اخلافه و غائبلره بیلدیرمک آرزولری ده حاصل اولدی ، لسانه وجود ویرمک و کلامی تصویر ایلمک چاره لری دوشونلدی . ابتدا معبد دیوارلرینه ، دیکیلی طاشلره حاصل اولان مائثری حک ایتمک آرزو ایدلدی ، بوسبيله

«خط برائی» دینلن «ایهروغلیف» ك اساسی اولمق اوزره، پك طبیعی ارلهرق تصویر و ترسیم مرامه باشلاندى.

شو رسملره هر كیم باقارسه شویلهجه : اوکوز، آرسلان، قاز، بالق، ییلان، آغاج، کوپ، باجاق دیه جکنه شبهه یوقدر . انسان رسمی؛ یالکز ارکک ویا قادین مفهومى افهام ایتمکله قالمیهرق، حیثیت، رتبه، مشغولیت کبی اوصافى ودها صوکره، پك طبیعی بر تعمیم ایله ، انسانك خواص - ممتازه سنى تفهیم ایتمشدرکه شومثاللرده بونی پك اعلا ایضاح ایدر :

عاداتا ارکک وقادین .

ایچمک ، یمک ، لاقردی ، فکر .

استراحت ، سکون ، ضعف .

نیاز ، عبادت .

بورومك .

كورمك .

جمع ، چوقلق (برشيئك تكررى) .

ایشته بونلر برطاقم اشیاء، حرکات ومفاهیمدرکه اشکال طبیعییه ویا اونلرک تمثالی مقامنه کچمش اشارات مقننه ایله اشعار ایدلمشدر . شوصورتله ترسیم ایدیلن لسان عادتا (rébus) یعنی (رسملی معمار) . رسملی معما مرتبی عینی مفهوملى ادا ایچون عینی اشارتلى قوللانورسه حلی قولای اولور . لکن بعض رسملی معمار واردرکه آنجق معانی عمومیه استناد ایله حل اولنور - مفتاح - کفایت ایتمز ؛ بعض معلومات متممیه احتیاج کوریلور . بوايسه شدتلى برزکا ایستز ، بوسبيله اوروپا جریده لريله نشر ایدیلن اوکی معمارلرک حلنده خیلی مشکلاته تصادف ایدیلور حتی چوقلری یا کلش حل ایدر . ایشته « تصویر مفهوم » اساسی اوزرینه مؤسس اولان، یعنی مفهوملى رسمله کوسترن، یازی ده بویله رسملى معما کبیدر . بونده ملکه سی اولانلر چابوق

وقولایجه اوکلرنده بولسان لوحه‌لری اوقور . فقط
 بوسه‌ولت، دقت وسعیسنز حاصل اوله‌مدیغندن هرکسده
 بولنه‌ماز . رسملی معما انسانی اکلنדרه بیلیر؛ لکن اومعما
 برقاچ صحیفه‌لک برشیئک ترجمه‌سی اولورسه وای اونکله
 اشتغال ایدنک باشنه !

یوقاریده سویلدیکنز اصول تصویر ده‌ا ایلری
 کوتورلمش ؛ بشقه بر اصوله ده‌ا مراجعت ایدلمشدر .
 « لسان بر بائی » دینلن اسکی مصر لسانی، اکثریاء، برر هجالی
 کلمه‌لردن عبارت ایدی . بوکله‌لر طبیعی اوله‌رق شویله‌جه :

ترجیه‌لری	مصرجه‌لری	
چا، .	میر	
کوز .	ایر	
طورنه ،	بی	
صو .	فی	
آغز .	رو (ro)	
ال .	دو (dou)	

شکلنده کوستریلورکن، مثلاً، میر (چاپه) کلمه‌سنه
 دلالت ایدن اشارت آرتق اوشیئه دکل، بلکه کړك منفرداً

و کرکسه آزمینلفظ ردیکرکله یه مربوطاً یالکز «میر» صداسنی
 افاده یه تخصیص ایدیله رک، آرتق «میر» کله سنک اشارتی «میری»
 سومک، (میر و) مربوط، معنالینه وضع ایدلدی . ایشته
 شوصورتله وقتیلله بر مفهوم تصویر ایدن اشارتله، صوکره
 لسان ایله افاده اولنان بر مفهومک صداسنی افاده یه تخصیص
 اولنه رق، آرتق مفهوم مدن خارج صدا، هجایی بیلدیرر
 اولدی . یازی بوندن صوکره «خط هجایی» صورتنه
 کیردیکندن هر مفهوم ایچون بر خصوصی اشاره حاجت
 قالمیه رق هر صدا ویا هجا ایچون بر اشارت ال ویردی .
 بناء علیه «الفبا» جزؤلری ترتیب اولنمغه لزوم کورلدی .
 ایشته سزه اولردندن بر نمونه :

آ	• 𐌂, 𐌃, 𐌄
آب	• 𐌆, 𐌇, 𐌈, 𐌉, 𐌊, 𐌋, 𐌌
آم	• 𐌍, 𐌎, 𐌏
آن	• 𐌐, 𐌑, 𐌒, 𐌓
آر	• 𐌔, 𐌕, 𐌖
آس	• 𐌗, 𐌘, 𐌙, 𐌚, 𐌛, 𐌜
آت	• 𐌝
آد	• 𐌞, 𐌟

فقط، اساسده. بر اشارت متعدد مفهوم لر اراء سه
تخصيص ايدلديكندن همان هر سطرده بر برينه مشابه
بر چوق كلمه لر كورلمكه و بونلردن هر بر بسنك هانكي
صدابي ايم ايتديكيني بولمق ايجون اوزون اوزادي يه
دوشونمكه احتياج كورلدي. بوسيله قرائتده مشكلات
باش كوستردى. بوكا چاره اولمق اوزره، بر چوق صداله
دلالت ايدن اشارتله، بر طاقم « صامت علامت لر » علاوه
ايدلدي. بوصورتلهده هانكي اشارتلك « صامت »
وهانكيسنك « مصوت » اولديغنى تعيين ايتمك كوجالكي
چيقدى. بوده يتشميورمش كبي، الفبا جزؤلرنده بر صدا
مختلف طرز لرده كوستريلور ايدى. مثلا « سا »
صداسى شو

دِرت اِشارَتَك هِر بَرِیسی ایلده کوسِتریله بیلور
اندی .

هر نه ایسه نهایت، اجرا ایدیلن تعدیلات حسنه طرز

تحریر و قرائتی قولایشدیردی . هر هجابی بر اشارتله

کوستره جک یرده :
 صون مس من نا ما

صورتیه هر صدایه مخصوص بر حرف اتخاذ ایدلدی .

مع مافیه اسکی اصولدن بوس بتون واز کچلمدی :

آ	
ی (i) . . .	
او (u) . . .	
م . . .	
ن . . .	
س . . .	
ت . . .	

برده، بر طاقم اشارتله، « خط مفهوم » ویا « معما » ده

اولان قیمت ابتدائیه لرینی عرفاً محافظه ایتدیلر . خلاصه

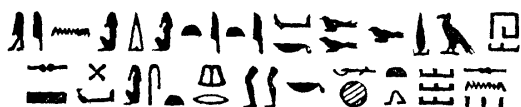
مصرلسانی یازمق ایچون بش یوزقدر حروفاته لزوم

کورلدی : اوقومق یازمق ایچون چوق وقت وزمان

ایستر اولدی : « ایهروغلیف » دینلن (خط مقدس) ی

قوللانمق ایچون اولدقجه عالم اولمق اقتضا ایتدی .

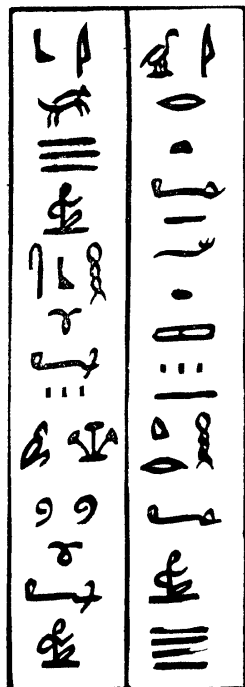
— برطاش اوزرنده بولتان ایهروغلیف —

کلام : تساهی «کنعانه» رباری رؤسانیک الحانہ سلطان
مساعده ایديورم : اولدی اباالنربله برابر آياقلاک آلتہ
آنیورم .

بویازی معبد وستونلرک تزیننه پک مساعد اولدیغندن ،
کرک معبدلرک دیوارلرینه وکرکه دیکیلی طاشلر اوزرینه
برطاقم اوامر دینه ، قانونیه ومواد تاریخیه حک ایدیلور
اولدی . فقط خصوصات عادیه ایچوز مصرلیلر تحتہ ،
مشین ، بز ونهایت اختراع ایلدکاری پاپیروس «قوغهلق»
حصر اوتی «اوزرینه فورچه ابله تصویر مرام ایدرلردی .
قوغهلق ابداعيله چوق کچمہدن یازی تعمم ایتدی .
برچوق کیمسهلرک مهارتسزلکی ، ایشده سرعت
احتیاجی ، کبی برطاقم سیبلر «ایهروغلیف» خطنک طبیعتی
براز بوزدی .

ایشته تقریبا بوندن ۳۳۰۰
 ییل اول یازلمش « کتاب اموات » دن
 آلمان شو طرزه کیردی . شکک
 معاینه سندن ده اکلاشلدیغی اوزره
 یازیسی ، چینجه کبی ، یوقاریدن
 آشاغی عمودی اوله رق یازلمشدر .
 معناسی : « آم الکلمر ، صو -
 صابانه صو ، جیبرو اولانه لبا سمر
 وردی . »

محو کاتده طرز عتیق محافظه ای دیله بیلدیه ده
 قوغه لق اوزرینه یازیلانلر کیتدکجه اسکی طرز دن چیقدی .
 مثلا (م) حرفه دلالت ایدن بایقوش 𐌚 رس-منک
 پنجه و آرقه سی غائب اوله رق شو 𐌚 شکه کیردیکی کبی (u)
 حرفه دلالت ایدن — اغز اشارتی بر قلمده یازیله رق

۵ شکله کیرمش . آدم رسمی ده انسان
 کولکھسی صورتنه قونمشدر . بعض اشارتلوده . بربرینه
 ربط ایدلمشدر ؛ خلاصه یازیده سرعت پیدا اوله رق
 (علما یازیسی) دینلان شو :

الله اکبر حمدا لله

« ایلک فنا اولور . »

صورتنه کیرمشدر . بویاری بی ، همان همان علم کندیلرینه
 مخصوص اولان کهنه قوللانور ایدی . دهاصوکرده ، تجار ،
 ارباب قانون ، مؤلفر ، دفترلری یازمق ، اعلام تنظیم ایتک ،
 اثرلری تحریر ایلکم ایچون ، اشارتلی یالکز تحریف
 ایله ده قالمیه رق ، برنوع « استنوغرافیا » (خط مستعجل)
 صورتنه صوقشدر درکه بوکاده (خط عوام) دینلمشدر .
 بعض مبانی اوزرینه برعباره بو اوچ درلو یازی ایله حک
 اولندیکی کبی بعض کرده روحه ترجمه سی علاوه ایدلمش
 و بوترجه یاردیمی ایله بوقدر زماندن بری (غیر قابل حل)

ظن اولنان (ایهروغلیف) ك (شامپولیون) واسطه سیله
مفتاحی الده ایدلمشدر .

اوزمانك انكلیزلی حکمنده اولان، فنیکه لیلر تجارت
طریقيله، مصر ايله مناسبتده بولندقلرندن یازیلرینی
اوکرندیلر . فقط بونلر، « وقت نقدردر »، حکمتنی رهبر
ایدنمش بر قوم اولدقلری جهتله مصر یازیسی کندیلرینه
آغیر کلدی، علما یازیسی اصلاحه تشبث ایتدیلر .
برها ویا مفهوم افاده ایدن اشارتلیرینی حذف ايله صوته
دلالت ایلینلری ابقا یغنی، حروفاتی قبول ایتمشلردر .
کندی لسانلرنده ۲۲ صوت بولندیغندن آیردقلری ۲۲
اشارتی ده چابوق یازیله بیلیر بر صورتده تعدیل و اصلاح
ایله بر (الفبا) تنظیم ایتمشلردر . فنیکه لساننده حروف
مصوته همان حس اولنماز درجده اولدیغندن بونلرایچون
اشارته لزوم کورمه مشلردر .

قدما ی مورخین یوناندن هرودوت تاریخنك بشنجی
کتابنك ۵۷ و ۵۸ نجی ماده لرنده، وسچلیالی دیودور
اثرینك (بشنجی کتابنك ۷۴ ماده سنده) یونان الفباسنك

فنيکه يلردن آلمه اولديغنى يازارلر . فى الحقيقه قديم يونان
 الفباسيله فنيکه الفباسى قارشولشدرلديغى حالده يونانيلىك
 ۲۲ حرفى تماميله فنيکه يلىركيىنه مطابق اولديغى آكلاشيلور .
 هر نه قدر فنيکه حرفلرينك انواعى وارسه ده (آخنى)
 حكمدارلرى زماننده كى مداليه لرده كوريلن الفبانك
 اشكال واساميسى آشاغى يه درج ايدلى :

اشكال حروف اسامى بونلرك مقابلى اولان

حروف عربيه

ا	آلف	4
ب	بت	9
ج	كميل	7
د	دات	9
ه	مه	6
و	واو	4
ز	زين	1
ح	حته	8
ط	طت	5
ى	يود	4 2
ق (ك)	قاف	4

ل	لامد	4
م	مم	۳
ن	نون	4
س	سامش	۶
ع	عين	۵
ف	ف	۸ يا خود
ص	صاد	۳
ق	قوف	۶
ر	رش	۹
ش	شين	۳
ت	تاو	4

شوجدوله سطحى برنظر ايدلديكى صورتده شكلا
اولمازسهده، فنيكه الفباسنك صورت ترتيبى، تماميله « ابجد،
هوز، حطى، كلن، سغفص، قرشت»، ترتيبنه موافق
اولدينى كوريلور. ينه براز تاامل ايله لاتين الفباسنك
ترتيب حاضرى ده بوكا موافق اولدينى آكلاشيلور.

مثلا باشدن a, b, c, d حرفلى تماميله (ابجد)
كلهسنك حرفلىينه مقابلدر. هله c حرفى آلمان تلفظنه
اويدره رق (چ) صورتنده اوقورسه ق، كيمسه نك ديه جكى

قلماز . بوندن صکره e, f, g حرفلرنده ترتیب
 بوزیلیورسده h, i حرفلری (حطی) ترکیینک
 (حی) شکلنه تمامیلہ او یار . k, l, m, n تمامیلہ
 (کلن) اولدینی کبی آرادن o, p حرفلری چیققدن
 صوکره q, r, s, t حرفلری ده (قرشت) ک
 (قرست) شکلی کوستر .

فیکه لیلر تجارت مناسبتلرینی توسیع ایلدکلی اقوام
 وقبائل اراسنه (الفبا) نعمتی تعمیم ایلمشلردر . بوندن
 بالحاصه متعم اولانلر ایسه هندلیلرایله یونانلیلر وقومشولری
 بولنان اسرائیللردر . ایشته اوروپا - اکر وارسه -
 اسرائیلی مدنیتک مؤسسی فیکه لیلر اولمشدر .

یونانلیلر فیکه حرفلرینی عیناً قبول ایله کندی
 لسانلرینه مخصوص اولان برقاچ حرف علاوه ایلدیلر ؛
 وحقی فیکه لیلردن آلدقلی حرفلرک آدلرینی بیله محافظه
 ایتدیلر .

حروف مصوته، لسان یونانیده پک زیاده مهم بروظیفه
 ایفا ایلدیکندن، یونانلیلر بو حرفلری یازیلردن حذف

ایتمدیلر . فنیکه لیلر، عادتاً بزم کی، قامش قلم ایله صاغدن صوله یازدقلرندن، و حال بوکه بوصورته یازیشده براز کوجلاک اولدیغندن سطرلری صولدن صاغه یازمغه و بوکیدیشه خرفلری ده ترسنه چویرمکه برسائه طبیعت ایله مجبور اولمشلردر . اوللری صاغدن صوله یازارلرکن مثلاً e حرفنک باجقلری شویله جه E صوله متوجه ایکن سطرلرک جهت تحریری دکشمکه H صورتنه کیرمشدر . بورایه قدر صورت ابداعی حکایه ایلدیکمز یازیلر یالکز عرب و اورویا خطلرینک اساسی حقنده در . شرق یازیلری میاننده اهمیتی اولان « چیوی یازیسی » حقنده ده براز معلومات ویره لم :

خط میخی، آتور، بابل، ایران، مدیا، سوس، کردستان و سائر خطهلرده بولنان مبائی قدیمه محکوکاتنده مستعمل بریازیدر . مرمر و حتی طوغله اوزرنده بولنان بویازیلر بابل و نینوا خرابهلرنده بولنمشدر . بویازیلر (کوسکی coin)، چیوی، تمرن شکلرینک اوضاع مختلفه ده وضع و ترتینیدن حاصل اولمشدر .

خط میخی اون یدنجی عصر میلادی یه قدر اوروپا لیلره معلوم اوله مامشدی . و برخیلی آثار عتیقه اربابی او عصر دن بری حلنه اوغراشمش ایسه لرده هنوز قطعی بر معلومات آله مامش لدر .

بتون کلدانی و آتوریه شهرلری خرابه لرنده ، حتی اک اسکیلر نده ، برطاقم محکوکات بولمقده در . شو حسابجه میلاددن ۳۰۰۰ ییل اول کلدانیلرک یازی بیلدکلری آکلاشیلور .

یازیلرک چوغی پیدشمش طوغله لر اوزر نده کی محکو- کاتدن اقتاس ایدلمشدر ؛ بو طوغله لرک برطاقی یاصی صحیفه لر حالنده ، کیمیدی توالصا بونی شککنده ، کیمیدی ده فیچی ییچمنده در . یازی یازمق ایچون اوجی یاصی و مثلث شککنده معدن قلملر قوللانور لر ایدی . طوغله لر هنوز چامور حالنده ایکن یازیلر یازیلور و بونلره اکثریا اوق تمرن ، چیوی شکلی و یریلور ایدی . یازیلرک شوشکللی کندیسینی ابداع ایدن قومک آلات حربیه ایله اشتغالنه

دلالت ایدر . دینه بیلیرکه یازی موجدی منسوب اولدینی
قومك خصمنه مرام آکلاتمق اوزره قوللاندینی آلات
حربه نك اشکالی تصویر مرامه خادم ایتمشدر .

هرنه ایسه یازی یازلدقندن صوکره طوغله چاموری
فرونه قونور، ثابت قلنور ایدی . (آسور بانپال) ك سرائی
کتابخاسنده بولسان یازیلر هپ ایکی طرفی یازیلی
طوغله لردن عبارت ایدی .

بویازی یالکز آثور وکلدانی لسانلرینی یازمغه مخصوص
دکل ایدی ؛ بونلره قومشو اولان سوس، قاپادوقیا، ماد،
ایران خلقی ده بویازی یی قوللانور ایدی .

آثور وکلدانی یازیسی پک قاریشیق برشی ایدی .
هرحرف برطاقم چیویلرک برلشمه سندن حاصل اولمش
ایدی . اسکیدن هرکله ایچون بر اشارة قبول ایدلمش
ایدی . صوکره بعض حرفلر یالکز بره جایه تخصیص
ایدلی .

تی - ایت تی - زی - ها ایر ساد نو - نو - ها
۵ ۴ ۳ ۲ ۱

ری - سو - مو مان تان - سیل و - ساب
۹ ۸ ۷ ۶

قابال پیس - ایی تا - آ می - پی را ایر اینا
۱۸ ۱۷ ۱۶ ۱۵ ۱۴ ۱۳

تی - لو - ایت یا ها س نا - آ تاها ز او
۱۰ ۱۲ ۱۱ ۲۰ ۱۹

آثور محکوکاتندن برینک بر پارچهسی

معناسی : « غازا (غزه) قرالی (هانوره) ، مصر
هکمداری (سابقوره) ابد (رافیا) شهرنده بر محابه وهرب
ایتمک اوزره ، اوستمه وار دیر . »

ایشته شوصورتله اکثر کلهلر یازیلور ایدی .

فقط ایکی یوزدن زیاده بر برینه بکزر هجا حرفلری

واردی، بونلری بربرینه قارشیدیرمق قولای ایدی .
 بونکله برابر یالکز برکله بی ادا ایدن اشارت لر هم اوکله
 ایچون وهمده صوکره تخصیص ایدلدیکی هجا ایچون
 قوللانیلور ایدی . حتی برکله ایکی درلو بیله اوقونور
 ایدی . کلدانیلر بیله بونی استعمالده دوچار مشکلات
 اولورلردی .

(آخه مه نید Achéménide) لر معبندده بولسان
 محکوکات، معنالی بربرینه مشابه و برلسانده اوچ درلو
 حرفله یازلمشدر . پاریسی ، اگر محکوکات جبهیه ناظر
 ایسه ، صول ستونده ، اگر یکدیگری اوزرینه موضوع
 ایسه لر . اک مرتفع یرده بولنیور : مدیا و آثور حرفلری
 ایله اولان یازیلر ایکنجی و اوچنجی موقعده درلر . آثورجه
 السنه سامیه بکزمیور ؛ یازیسی . اهر و غلیف کی ، قسماً
 تصویری و قسماً تصویردر ؛ چیزکیلری بالخاصه عمودیدر .
 مدیا یازیسنده لسان ، السنه تورانیه (اورال و آلتای) یه
 منسوب کی کورنمکده . الفباسی ده همان اکثریسی آثورجه دن
 اقتباس ایدلمش و صور مختلفه ده مائل و یا بربرینه عمود

خططرله ترکیب ایدلمش یوز قدر حرفدن مرکبدر . دها
 آز قدیم اولان پارسی الفباسی حروف صوتیه و صدائیہی
 حاویدر . چیزکیلی یا فقی و یا عمودیدر ؛ لسان (زندجه)
 دن محرفدر .

خط میخی یه دائر اور و پاچه برخیلی کتابلر نشر
 ایدلمشدر . آثار عتیقه متخصصلرینک روایت و قبوللرینه کوره
 خط میخی یی آثور یالیلر ترکلردن اوکر نمشلردر .
 شو حسابجه شعشعه مدینتلیله و قتلرنده کی افوامک
 کوزلرینی قاشدیران آثور یالیلرک معلمی ترکلر دیمک
 اولور . و بوندن ترکستان مدینتی دها قدیم اولدینی
 آکلاشیلور .

خطوط سامیه (یعنی فنیکه ، سامری ، عبری ، کلدانی ،
 سریانی ، کوفی ، عربی) ایهر و غلیف یازیلرینک مفتاحی
 کشف ایدن شامپولیونک قولنججه مصر یازیلرندن مقتبدر ؛
 فقط الفبا طرزینه کیره جک صورتده ترقی ایتمشدر .
 بو یازیلر عموماً صاغدن صوله یازیلور .

سانسقری یازیلی الفبائی در ؛ هند ، تبت و سیلانده

استعمال ایدیلن الفبالر هپ بوندن آلمشدر؛ کندیسی
 صولدن صاغه یازیلور، حروف صوتیه و مرکباته مخصوص
 ۱۴ اشارتی ۳۴ حروف صوتیه سی واردر؛ الفباسی
 اک مکملردندر. (بیرمان) لرك لسان مقدسی اولان
 (پالی) ایله سیام لساننک الفباسی بوندن مقتبسدر.

زردشتک کتاب مقدسنک یازلدینی زند، سانسقریجه
 پک زیاده مناسبتی اولدینی حالده صاغدن صوله
 یازلمشدر.

یونان یازیسنک فنیکه لیر طرفندن یونانستانه ادخال
 اولدینی یوقاریده سویلمش ایدک: وقتیه بوده صاغدن صوله
 یازیلور ایدی. حتی Boustrophedon دینلن و برسطری
 صاغدن صوله و دیگر صولدن صاغه یازمق اصولی بیه
 واردی. صولدن صاغه یازمه اصولی یونستانه (اومیروس)
 زماننده ادخال ایدلمش و اورادن ایتالیا اقوامی آلمشدر.
 اسقاندیناویا، آلمان، و غوللرک کندیلرینه مخصوص الفبالری
 اولدینی معلوم ایسده نه شکل شیر اولدینی هنوز
 بیلمه مامشدر.

یونان حرفلرینک فنیکه لیلردن نصل آلدیغنی واسملریله
شکللری یازی تاریخچه اولدقجه مهم اولدیغندن شوراده
اشکال واسامیء حروف یونانییه قید ایتدک :

یونان حرفلری	اسملری	مصر، عبرانی و فنیکه جه دن مقتبس اولملرینک احتمالی
A	آلفا	الف اوکوز ، فیل [*]
B	ویتا	بت (بیت) [**] او
Γ	غامما	کیمیل (جمل) دوه
Δ	دلتا	دالت قاپو
E	اپسلون	دلیک
Z	زتا	زاین سلاح
H	ایتا	
Θ	ثتا	ته یومروق
I	یوتا	یود (ید) ال

[*] بونلر اسملرک ترکیه لیدر .

[**] معترضه دروننه فنیکه و عبرانی حرفلرینک اسملرندن
عربجه ایله مشترک اولانلرینی اشارت ایلدم .

K	قاپا	قاف (کف)	آیا
Λ	لامبدا	لامد	جداغو
M	می	میم (ما)	صو
N	نی	نون	بالق
Ξ	کسی		
O	اومیقرون	عین (عین)	کوز
Π	پی		
P	رو	رس (رأس)	باش
Σ	سیغما		طیانه جق
T	تا	تو	خاج
Υ	ایپسیلون	واو	چیوی
Φ	فی	فه (فوه)	آغز
X	حیی	خت (حط)	حواله، پرده
Ω	اومه‌غا		

(تصویر افکاره) خادم اولان حروفاته متأخرین دهابرطاقم واسطه‌لر علاوه ایتمشلردرکه اونلرده : موسیقی نوطه‌سی، ریاضیه، هیئت، کیمیا علامتلی، تلغراف و دکر اشارتلی، استنوغرافیا؛ برطاقم نقطه و چیزکیلردن عبارت تلغراف الکتریقی الفباسی، دیلسز الفباسی و سائرده در .

فلك مظفريات اخيره سى ايسه بربرندن يك اوزاق
 مسافه ده بولنانلرك عادتاً قارشو قارشويه اوطوروب
 قونشدقلى كېيى مكالمه سته مخصوص (تله فون)، و طور به يه
 كيرمش لافى چكهمجه سنده حفظ ايدن « فونوغراف »
 آلترينى ابداع ايلمشدر . باقلم ديو آديمليله كيدن بو عصر
 ترقى بزه ده نهلر كوستره جك ؟ اولاد واحفاد منر عجيبا
 نهلر كورمه جك !!!

﴿ الفبا ﴾

« الفبا ، عرب و عثمانلی حرفلرینک ایکی حرفنک اسمی اولوب بتون حرفلره علم اولمشدر . سائر لسانلرده ده بتون حرفلر بوکایاقین بر صورتله تسمیه ایدلمشدز . فقط بوتعبیر ، تعبیرات ادبیه دن اولوب لسان ناسده « الف به » سوزی زبانزددر .

هر لسانک کندیسنه مخصوص الفباسی وار ، بزم یعنی ترکلرک اک اسکی یازیسی ، یوقاریده اشارت ایتدیکمز وجه ایله ، خط میخی ایدی . صوکره « اویغور الفباسی » نامیله یاد ایدیلن حرفلری قبول ایتمشلردی . بوالفبائی نسطوری پاپاسلری دکیشدردرک برنوع سریانی یازیسی اورالرده نشر ایتمشلردی . ترکلرک اسلامله تشریفندن صوکره ایسه ، جهت جامعه اسلامیت حسبیله ، عرب الفباسی قبول ایدلمشدز .

امادیه جکسکز که عربلرک الفباسی کندی ایجاد لریمیدر؟
 خیر ، اقدم ؛ بونلرده ، وقتيله بزم یاپدیغمز کبی ،
 ابجد ، هوز ، حطی ، کلن ، سعقص ، قرشت کلمه لرنده
 بولنان حرفلری ، تازمان جاهلیتده ، سریانیلردن آلمش
 و سریانیلرده « ثخذ ، ضظغ » حرفلری اولمیدیغندن عربلر
 کندیلرنده مخارجی بولنان بو حرفلره صوکره دسترس
 اولمشدر .

عرب حرفلری ابتدا بنی حمیر ، و بونلردن ده مصر
 و فلسطین خلقنه انتقال ایلمشدر .

عهد فاروقیده دائره اسلامیت توسع ایتسکله ممالک
 مفتوحه نك کافه سنه بوالفبا انتشار واولدن اورالرده
 قوللانیلان الفبالر الغا ایدلمشدر .

ایشته ایران و توران خلقی ده اسلامیه کیردکلری وقت
 کندی حرفلری یرینه عرب حرفلرینی قبول ایتمشلردر .
 فقط عرب الفباسی نه فارسی ونده ترکی ایچون کافی
 اولمیدیغندن عجملر پ ، چ ، ژ حرفلرینی و ترکلرده صاغر

کاف ایله کاف ترکی دیدیکمز کاف نونی یی عرب الفباسنه ضم
ایلدکلرندن عددی ۲۸ اولان الفبای عرب لسانمزده
اوتوزدرده چیقمشدر . برده کاف واوی واردرکه بونک
ایچونده شکل مخصوص قبول اولنورسه عدد حروف
عثمانیه اوتوزبشه وارر . فرانسرلر الفبالینی رومه لیلردن
واولنلرده یونانلیلردن آلمش ویونانلیلرده فنیکه ایلردن اقتباس
ایتمشدر .

آلیت علاقہ سی اعتباریله یازی یه (قلم) اطلاق
ایدیلور .

خطوط اسلامیہ اون ایکی قلمدر که اونلرده : کوفی ،
ثلث ، نسخ ، غبار یعنی سیاحت ، ریحانی ، محقق ، توقيع ،
تعلیق ، رقعه ، دیوانی ، مثلث و مسلسلدر .

کتاب وحی جناب پیغمبری یگیری یدی اصحاب کزیندن
عبارت اولوب اک زیاده مالک حسن خط اولانی ایسه
امام علی (ر.ض) حضرتلریدر .

اوزماندن خلیفه عباسی المقتدر بالله جعفر بن احمد
زمانه قدر خط کوفی قوللانیلور ایدی . بونک وزیر یی

ابن مقله خط کوفی بی (عربی) به تحویل ایتمشر در . وابن مقله نك باشلادیفی تبدیل خط تشبشه ابن البواب ویا قوت مستعصمی دخی دوام ایله کماله ایصال ایتمشر درر .

یا قوتك شاگردانندن (ارغون کامل) خط محققده عبدالله صیرفی نسخده ، یحیای صوفی ثلثده . مولانا مبارک شاه سیوفی خط ریحانده ، مبارکشاه قطب نسخده ، شیخ احمد سهروردی نسخ جلیده شیخ اولمشلردی . بونلره (استادان سبع) دیرلر .

چپ نویسارک پیری حسین بایقرانك منشیسی اولان خواجه شهاب الدین عبدالله مرواریددر . بو خطده عثمانلیلر ایچنده مولانا ادریس کبی اشتهار ایدنلر وارددر .

خط دیوانی تمامیله عثمانلی خطاطلرینك ثمره ابداعیدر موجدی مطراقچی نصوح اسمنده برذاقدر .

سیاقتده عثمانلیلرک اغتراعاتندر . مخترعی فاتح سلطان محمدخان غازی اوقاف کاتبی حسام رومی درر .

تاج بك زاده لرکی غندی یازی ایجاد ایدنلرده وارددر . ۸۰۲ ده تولدو ۸۳۷ ده وفات ایدن سلطان بایسنقر

زماننده « فرق نفرخوش نویس هزوررشك نكارستان
اولان كتاتخانه جنت نشان ودبستان بهشت اشهار نزهت
مكان خدمتنده جمع اولمشردی » نسخله خط تعلیقندن
مركب نستعلیق بودورده اختراع ایدلمشدر .

خط ثلثده الكزباده اشهار ایدن شیخ حمدالله افندی
مرحومدر . بونك مخدوم ودامادی خطاط ایدیلر .
مشارالیه ۹۲۵ تاریخنده ارتحال ایتمشدر ، فقط شیخ
نامیه حالا کمال حرمتله یاد ایدیلور .

§

فنیكه لیلرك حرفلرینه روملر برطاقم حرفلر علاوه
ایتمش ایدیلر . رومه لیلر ابتداروملردن ۱۶ حرفی قبول
ایتمشلرکن مؤخرأً g, h, j, k, q, v, x, z حروف غیر
صوتیه سیله y حرف صوتیسنه دسترس اولمشلردرکه تمام
شمدی ۲۵ حرفه مالک اولمشلر دیمکدر .

رومه لیلرك محکومی اولان اقوام، یعنی غول، برتانیای،
اسپانیای، جرمانیای، جنوبی طونه دهده بو حرفلر شایع

اولمشر. (جرمن) لساننده اولان w حرفی صوکره
اونلر طرفندن علاوه ایدلمشدر .

آلمانیا، اسوج، دانیمارقه، ایسلاند، فینلاند، بوهیمیا،
استونیا، لیتوانیا و سائر لسانلرنده دردنجی عصر میلادیده
راهب «ولفیا لاس» طرفندن ادخال ایدیلن غوتیک
حرفلری قوللانیلور: بونک لاتن الفباسندن جزئی فرقی
اولوب چفته w (v) کی اوقونور و عادی v ایسه (ف)
سسی ویرر . روس، صرب، اولاخ، بلغار و سائر
لسانلرینک حرفلری ده رومجه نیک براز تغییریه حاصل
اولمشر . فقط لاتین حرفلری هر حالده روم حرفلرندن
منتظم اولدیغندن اوروپانک هر طرفنده حرفلر اوشکله
یاقلاشدر لمقده در .

حرفلرک شکلری حقنده برچوق مناقشه اولمقله برابر
اصلی معلوم اوله مامش و فقط بونده تصادفک خیلی تاثیر
اولدینی همان قبول ایدلمکده بولنمشدر . حقیقه هیج
برلسان الفباسی بر اصول دائر مسنده دکلدر . حروف
صوتیه و غیر صوتیه آیری آیری اولمدینی کی حرفلرده

مخرجلرینه کوره یعنی بوغاز ، دیش، داماق، ودوداقلردن
چیقان حرفلره کوره طاقم ایدلمه مشدر .

لسانلرده حرفلرک عددی ده بردکلدر : مثلاً عربی
۲۸، فارسی ۳۲، ترکی ۳۴، روسجه ۳۵، اسلاوجه،
۳۸، سائقری حرفلری ۵۰ در .

دنیا ده موجود اولان الفبالرک عموماً ناقص اولدیغنه
دقت ایدلمش وهیچ بریسنک لسانده موجود اولان
اصواتی افاده یه قابلیتی اولمدیغی تسلیم اولنمشدر. اشارات
حروف دخی بیان ایتدکلری صدا ایله مخالف دوشیور؛
مثلاً فرانسزجه ده کی e حرفی بش مختلف صدا افاده
ایتدیکی کی x حرفی ده cs, gs, gz, ss, s صدالری
ویریور.

بو حال ترکیجه مزده ده موجود اولوب ح ، خ ، ه ،
حرفلری تلفظده تفریق ایدلمدکلری کی ز ، ذ ، ظ ،
ض، ده کوچ فرق ایدیلور . د، ض، ط، و (ت ، ط)
حرفلری ده بویله در .

حرفلر مزك واملامزك تبدیلی فکری چوقدن بری

شونك بونك لسان و قلمنه دوشمش ايسه ده بوكي اصلاحات
 پك قولای اوله ميه حغندن و قی کلوب قرار ی ویریلنجیه
 قدر لسانمزی قواعد صرفیه و اشتقاقیه سنه موافق صورتده
 املا ایتمکدن بشقه چاره یوقدر .

برده اورویاده بر الفبای عمومی فکری میدان آلمشدر .
 بونلرده ایکی فرقه در . برنجیسی و ال غلبه لکلیسی هر مفهوم
 ادا ایچون بر شکل قبولی تصویب ایدر لر . مثلاً « کتاب »
 مفهومنی ادا ایچون بر شکل اتخاذ ایدیلرک هر لسان
 اربابی اونی کندی لسانجه اوقویه جق . فقط بوتکلیف
 پك مشکل اولسه کرکدر . دیگر فرقه ايسه هر لسانده
 موجود اصواتی ادایه کافی حرفلر ابداعنی تکلیف ایله
 مکلف اثرلر یازمشلر ، دغدغه لی مباحثه لرده بولنمشلردر .
 بونلرککنه براز عقل ایریور .

بو قدر اقدام و همتله برابر تمللشوب قالان الفبالری
 قالدیر مق و یایکی الفبایی قبول ایتدیر مک ممکن اوله ميه جنی
 بوکون اورویا عقلاسنجه ده تسلیم ایدلمشدر . فقط جمعیات
 انجیله موسیولپسیوس Leipsius اسمنده برذاتک ترتیب

ایتدیکی ۲۰۰ حرفلی برالفبایی قبول ایله آفریقا، آمریکا، اوقیانوسیا و آسیا اقوامنه مخصوص ترجمه ایتدیردکلری کتب دینه یی بو حرفلرله طبع ایتدیرمشلردر. بوتشبت هنوز ادبیاتی اولیان لسانلر ایچون مناسب اوله بیلور.

حرف

الفبا لک مرکب اولدینی اشارتلردن هر بریسنه حرف دینور.

حرفلر، هر حرف صویه و صامت دیه ایکی یه تقسیم ایدیلور.

عثمانلی الفباسنده ا، و، ه، ی حرفلری، اکثریا حرکه مقامنده قوللاندکلرندن، حروف املا نامیه یاد ایدیلورلر.

حرفلرک صورت تلفظه، یعنی مخرجنه کورده برطاقم اسملری وادردر. مثلاً ب، پ، ف، و حرفلری دوداقدن تلفظ ایدلکلرندن حروف شفویه دینور؛ بونلره (م) حرفی ده علاوه ایدیه بیلور. تلفظی لسانک

بعض مرتبه اوینامه‌سنة احتیاج کوستن، مثلا حروف
سینه‌دن اولان ت، د حرفلیله داماقدن چیقان ل، ر،
بروندن کان کٹ، ن حرفلی حروف لسانیه‌دندر .

مخرجی بوغازده اولان حرفله « حروف حلق »
دینورکه ح، ع، غ، ق، کبی

ث، ذ، ز، ژ، س، ش کبی حرفله ایصلاق حرف
دیرلر .

ارقام هندیه‌نک شیوعندن اول الفبا حرفلی رقم‌له
دلالت ایلردی . حالا آرزوق قوللانديغمز « ابجد
حسابی » واسکیدن قوللانیلان « ارقام دیوانیه » حروف
اوزرینه مبنیدر .

علم جفر، سیمیا و طلسمات دینلن واسرار حروف
اوزرینه مبنی برعلم وارددرکه: « بوفنده حروفدن و حروفک
ینه حروفدن عبارت اولان اجزاسندن کنوز حروفده
مخزون اولان حوادثه دلالتی حیثیتله بحث اولنور » [*]

[*] ترجمه مقدسه ابن خلدون — جودت پاشا .

بوعلمی آ کلامق بزم کارمز اولمديغندن يالکر
 حرفلرک بويله برعلمی اولديغنی خبر ويريورز .
 حرفلر رقم خدمتنی کوردکلری کبی بعض شیلر
 کله لرک اختصار یچون ده قوللانیلور . مثلاً (ع . م)
 علیه السلام ج (جمادالاولی) فلان کبی .
 حرفلر علامت یرینه ده قوللانیلور . مثلاً مندیله
 وچاشیرلره صاحبی اسمنک ایلک حرفی ایشلنور .
 (اوقزی) نام اثرمده ترکیه مز ایچون ایلک دفعه اوله رق
 مارقهلق برالفبا ترتیب ایتمش ایدم .

حرکه

اوللری عرب حروفنده نقطه وحرکه یوق ایکن
 حجاج ظالمک تنسییه علامات معروفهک اتخاذا ایدلیکی
 مرویدر .

قاموسک بیاننه کوره (تقییدالکتاب) که یازی یه
 نقطه وحرکه وضعیله ضبط ایلمکدن عبارتدرکه التباسه

مانع اولور . مترجم عاصم افندی مرحوم : « بوتقیید حادثدر . سلفده بعض اشکال والتباسدن ناشی اختراع اولمشدر . ازان جمله حضرت عثمان رضی الله عنه فتنه سینه سبب اولمشدر . زیرا مصره ارسال ایلدکلی محمد بن ابوبکر الصدیق یدنده اولان منشورنده (فاقبلوه) کلمه سنی (فاقتلوه) قرائت ایلملری اساس فتنه اولدی . وبورسمه کتابتی اعجاب وتقیید وتشدید مقوله سی علامتله معلم ایلمکی حجاج ظالمه نسبت غیر واقعدر . زیرا محمد ابهری تصریحی اوزره قلم عربی بی اوچ کسه وضع ایلدی . اولا مرامر بن مره وضع صور حروف ایلدی ؛ ثانیاً اسلم وصل وفصل ایله ترکیب کلمات ایلدی ؛ ثالثاً عامر بن خدره اعجاب ونقطه وشده ومد وجزم امثالی اشکالی ترتیب ایلدی . وبواسودالدئی آندن تعلم ایلدی « دیور . فقط حجاجك نقطه وحرکه وضع ایتدیکی متواتردر .

اشکال حروفك تعلیمی

بزه و قتیله اشکال حروف تعلیمی ایچون ایکی

صورت قوللانیلور ایدی . بونلردن بریسی حرفلرک
شکلری و دیگر ی نقطه لری اعتباریله ایدی .
شکل اعتباریله حرفلر برطاقم آلات وادواته بکزم .
دیور ایدی . بوتشییه هر مملکتده زیاده قوللانیلان شیردن
آلمق عادت ایدی .

بواصولده کی صورت تشبیهدن بریسی مثال اوله زق
یازه جغز ؛ ا چبوق کییجه ، ب بلی ا کریجه ، ت اوکا بکزر .
ث اوکا بکزر ، ج اوراق کی ، ح اوکا بکزر ، خ اوکا بکزر ،
د دوه دوداقلی ، ذ اوکا بکزر ، ر قارغی کی ، ز اوکا بکزر ،
س اوچ دیشلی ، ش اوکا بکزر ، ص بادم کوزلی ، ض اوکا
بکزر ، ط تک قوللی ، ظ اوکا بکزر ، ع آغزی آجیق ، غ
اوکا بکزر ، ف قوزی باشلی ، ق قیون باشلی ، ک ا کری
بوکری ، ل چوکان کی ، م طوپوز باشلی ، و چیوی کی ،
ه ایکی کوزلی ، لا مقاص کی ، ی ستیل قولی .

ایکنجی صورت حرفلرک نقطه لری اعتباریله درکه
اوده شویله ایدی . الفده یوق ، ب آلتده بر نقطه ، ت
اوستنده ایکی نقطه ، ث اوستنده اوچ نقطه ، ج قارنده

بر نقطه، ح ده یوق، خ اوستنده بر نقطه، د ده یوق، ذ
 اوستنده بر نقطه، ر ده یوق، ز اوستنده بر نقطه، س ده
 یوق، ش اوستنده اوچ نقطه، ص ده یوق، ض اوستنده
 بر نقطه، ط ده یوق، ظ اوستنده بر نقطه، ع ده یوق، غ
 اوستنده بر نقطه، ف اوستنده بر نقطه، ق اوستنده ایکی
 نقطه، ک ده یوق، ل ده یوق، م ده یوق، ن قارننده
 بر نقطه، و ده یوق، ه ده یوق، لا ده یوق ی آلتنده ایکی
 نقطه .

واقعا اشکال حروفی بللتمک ایچون شوایکی اصول
 پک فائده لی ایسه ده تدریسده قصور ایدیلور ایدی . اکر
 بونلری بویله تعلیم ایله دکل شاگردانه : شو حرف نه یه
 بکزه یور، نقطه سی وارمی؟ قاچ نقطه؟ آلتنده می اوستنده می؟
 دیه سوریه رق انظار دقتلری جلب ایدلسه ایدی ده
 فائده لی اولور ایدی .

قارغه جق بورغه جق

وقتیه مکاتب ابتدائیه مزده او قودیلان صوپاره لرده،

يعنى الفبا جزؤلرئده يالكز حروف عربيه بولنور ايدى .
لام الف هر نه قدر (ل) ايله (ا) ك اتصالنده مركب
برحرف ايسه ده، هرايكى حرفك شكلى هان بوس بتون
دكيشديكنبدن لا شكلى ده آريجه برحرف اتخاذايديلهرك
حرفلرك عددى يكرمى طقوزده ابلاغ ايديلور ايدى .

حال بوكه ۲۹ حرف هر سطرده دردر، بشر، آلتيشر،
اونر اولمق اوزره يازلسه برحرف ىرى بوش قاليردى .
بوبوش ىرى طولديرمق وچو جقلره اشكال حروف
يايه قدر اولان حرفلردن عبارت اولديغى كوسترمك
ايچون هيچ برحرفه بكنزه مين عجيب برشكل ياپارلر
و آدينده « قارغه جق بورغه جق، ير آلتنده چوربه جق »
ديرلردى .

فرانسز الفباالرينك ده يكرمى آلتيجى حرفى اولمق
اوزره صوكره، كچن عصرده، چفته zz زد حرفى يازيلور
و عموماً et coetra ديه اوقونور ايدى كه، بونك ده بزم
قارغه جق بورغه جق دن فرقى يوقدر .

اعمال الفبائی

کتابلر تدوین ایدیله لی خیلی زمانلر اولدینی حالده نعت بصردن محروم اولانلرک تعلیم و تدریسنه اهمیت ویرلمه مش ایدی. فقط ممالک اسلامیده بونلرکده تعلیمنه اهتمام اولنهرق ابوالعلی و ابوالعیناکی اذکیانک ذکاسندن استفاده ایدلمشدر. حالا یاقن زمانلره قدر ایاصوفیه جامع شریفنده براعمی خواجه افندی برخیلی طلبیه درس ویرر و رمضان شریف آیلرنده خلقه وعظ و نصیحت ایدر ایدی. هله حملاه قرآن کریم اوله رق برچوق اعمالر واردر.

فرانسه ده ایلک دفعه اوله رق اعمالر ایچون ۱۷۷۸ سنه سی بردارلتعلیم تأسیس ایدلدی. شمدی پارسک اعمالر مکتبنده قبارتمه یازی ایله باصلمش برکتابخانه واردر؛ افقی وعمودی اوله رق مختلف طرزده ترتیب ایدلمش نقطه لرله الفبا حرفلری، رقملر، اصول تنقیط ایچون قوللانیلان علامتلر، موسیقی نوطه لرینک مقابلی

تعیین اولنمشدر . اعمالر چقورلمه سنه یازارلر . بومکتبده تحصیل، موسیقی و صنایع تعلیمی ایچون درس جدوللری یاپلمشدر . ۱۰ یاشندن ۱۴ دینه قدر اولان چوجقلر اورایه قبول ایدیلور .

سایه مکارموایه حضرت پادشاهیده نائل اوله کلدیکنر الطاف مخصوصه مآثر جمیله سندن اوله رق بزدهده بواصول تدریس قبول بیورلمش ونعمت جلیله بصردن محروم اولان ییچارکان جمیله مؤسسات خیرییه حضرت خلافتیناهیدن اولان بودارالتربیهده تحصیل ایتمکده بولنمشدر .

دیلسز و صاغرلرک تعلیمی

دیلسز صاغرلر دنیا قوریله لی بری واردر ؛ فقط بونلرک تعلیمی فکری اون آلتیجی عصرده کال تردده میدانه قوندی . ۱۵۰۱ سنه سی (ژه روم قاردان) دیلسزلرک تعلیمی ممکن اوله جغنی بیلدیردی . بونلرک تعلیمنه ال ویرشلی معلم ابتدا اسپانیاده بولنمشدر . صوکره انکلتره، آلمانیا،

هوللاند و پورتکیزلیلرده تجربه یه قالدیلر . فرانسه یاپاسلرندن (اڤه) : « دیلسزلره مخصوص اولان لسان اشارتله ، اشارت تحریریه نك افاده ایتدیکی ممنايی ترجمه ممکندر » قاعده سنه طیانه رق دیلسزلری حقیله تعلیمه موفق اولمش ولساندن محروم اولان ییچارکانی سائر انسانلر درجه سنه چیقارمشدر .

دیلسزلره لسان تعلیمی ایچون بش اصول واردرکه اولنرده : اشارات معهوده ، یازی ، تقلید صوتی ، ال الفبایی ، رسمدر . بواصوللردن بر ویابرقاچی ترکیب اولنهرق هر دارالتعلیمده بر طاقم اصولار قبول واجرا ایدیلولر . فرانسه اصولنجه لسان اشارت براز اهاال اولنهرق ، تلفظ کلماته زیاده اهمیت ویریلور ؛ آلمان اصولنده ایسه فکرک کمالیه تشککنه مکالمه الزم بر آلت اولمق اوزره تلقی ایدیلولر ؛ اوتیه کی اصوللر ایکنجی درجه ده واسطه لردن بشقه برشی دکلدور .

اشارات معهوده دیلسزلره مخصوص برلساندرکه بونی هر دیلسز و بونلرک مربیلری تمامیه آکلار ، بولسانه

عادتا لسان طيىي دىنە بىلور. ارباب دقتدن بونى آكلاميه -
 جق كيمسە يوقدر دىنسە مبالغەيە حملە ايدلر . بزدە
 اوتەدن برى دىلسزلرك يازى اصوليله تعلیمی عادتی مرعی
 ایدی . اوقور بازار دىلسزلرە چوق دفعەلر تصادف
 ایدیلور . فقط بونلرك اوقويوب يازماسى پك عادى
 بر درجەدە اولديغى دە انكار ايتمىز . دىلسزلر اوتەدن برى
 حكومت سنيە عثمانیه مركز نظر شفقتى جلب ايتديكندن
 سراى هايونده ونظار تلردە اولدقچە مستوفى معاشلرلە
 استخدام اولنورلر .

سايە عنايتوايە حضرت ظل اللهيدە ابتدا دىلسزلر
 ايچون برمكتب آچلمش وصوكرە اعمالر ايچون دە
 بومكتبدە مخصوص صنفلر تشكىل اولنمشدر .

يوقا ريده سايدىغمز « ال الفباسى » ال وپارماقلرە
 ويريلن مختلف وضعلر برر حرفە دلالت ايتمك اوزرە
 قبول ايدلمش وبوصورتلە تصوير مرام ايچون ايجاب
 ايدن وسائط تحرير ومكالمە حصولە كتيرلمشدر .

— ارقام —

عبرانی، یونانی و رومانیلر کندی الفبالرنده بولسان
 حرفلره برر قیمت ویرهرك ارقام حرفیه قوللانورلرایدی.
 بو عادت اوروپاده قرون وسطاده (ارقام عربیه) اطلاق
 ایلدکلری ارقام هندیه نك شیوعنه قدر دوام ایتدی.
 رقملرك شرف ایجادى مسئلهسى هنوز حل ایديلهمدی.
 برفکره کوره عربلرك هنددن آلوب غربیه نقل ایتدکلری
 ظن ایدیلیر. اشارات معهودیه بوسبيله «ارقام هندیه»
 دینور. فقط اجرا ایدیلن تدقیقات شمدی اوروپالیلرك
 قوللاندىقلرى رقملرك شكلى تحریف ایدلمش حروف اوله رق
 یونانیه دن عبارت اولدیغى میدان قویدی. برچوق علمانك
 تحریاتی نتیجه سی اوله رق میلادك بشنجی عصرنده یعنی،
 عربلرك اوروپایه مرورندن اوچ عصر اول رومه ده یالکز
 رقملرك دكل، بونلرك بولندقلرى موقعه کوره حائر اولدقلرى
 قیم اضافیه بيله معلوم اولدیغى اورتیه قویمشدر. حتی
 كرك رقملر وكرکسه قیم اضافیه فیثاغورثك شاگردانجه
 بيله معلوم اولدیغى مروی ايسه ده هنوز اثبات ایديله ممشدر.

حمیریلرکده رقملى اولدىغى معلوم اولديغندن
عربلرکده رقملى هنديلردن آلمدقلى ثابت اوليور .

هر نرهدن آلمشلسه آسونلر عربلر اون عدددن
عبارت اولان اشكال معلومه وقوانين حسابيه ي اورويابه
ادخال ايلمشلدردر . عربلرک اسپانيابه دخوللرندن اوچ
عصر صوکره اوروپاده حسابيه دائر لاتينجه کتاپ يازلميه
باشلانمشدر ؛ يعنى فرنکستانده شمديکى حساب اون اوچنچى
عصر ميلادیده باشلادی .

وقتيله رقم اشارتلى طقوزدانه ایدی . صفر يرينه
اوروپاليلرده بزم کي بر نقطه قوللانورلرایدی . اون ايکنچى
عصرده ايسه صفر يرينه 0 قبول ايدلمش و بوكا لاتينجه
برچوق اسملر طاقلمشدر . صفرك او وقتكى آدلرندن
ايکيسى (Cyphra ، سيفرا) ، (Tsiphra ، تسيفرا) ایدی که
بونک (بوش) معناسنه اولان (صفر) کلمه عربيه سندن
آلنديغنه شبهه يوقدر . ارقام عربيه نك اوروپاده استعمالی
هر مملکتده برتارينخده باشلامدی . ايتاليانلر اون اوچنچى

عصرک باشند، انکلیزلر اورته سنده، المانلر اون دردنچینک
بدایتنده استعماله باشلامشلردر .

فرانسه ده اون برنجی عصرده رقم معلوم اولمش
ایمیشسه ده تعمی بش عصر صوکره یعنی اون آلتنجی
عصرده میسر اولمشدر .

بزده ده معلوم اولان ابجد حسابی و بونک دورکیر
واکبر دنیلان صورتلری بعضی خصوصاتده قوللاندیغی کبی
عربلردن سلچوقیلره واونلردن ده بزه انتقال ایتمش
ویاقین زمانلره قدر یعنی مالیه نظارت جلیله سنده صورت
وسرکیلرک سیاق قلمیله یازلدیغی وقته قدر استعمالی
دوام ایتمش اولان « ارقام دیوانیه » دنیلان اشارتلر
قوللانیلورایدی .

اصل رقملرک سلچوقیلرده استعمالنه موجود اولان
سکه لری دلالت ایتمیور . بوکا حجت اولور دیگر بر اثرده
کوریلهمدی .

عثمانیلرک همان بدایت تشکندن بری رقملره واقف
اولدقلری آثار موجوده ایله ثابتدر . حتی ییلدیرم بایزید

خان حضرتلرینک سیکه نری اوزرنده ۷۹۲ تاریخی کورولمکده در .

اسکی عثمانلی رقلری ایله شمیدیکی رقلر بیننده آز چوق فرق واردرکه بوبابده سعادتلو غالب بک افندی حضرتلرینک « تقویم مسکوکات عثمانیه » نام اثر بی نظیر - لرنده معلومات کافیه واردر .

کتاب صحیفه لرینه رقم قویقم بحشه کلنجه : اوروپاده طباعتک بدایت ابداعنده صحیفه نومرو نری قویقم عادت دکل ایدی . بو خدمتی کتابی آلانلره یوکلدرلردی . صحیفه لری رقلنمش ایلك اثر مطبوع ad populum proe dicabilis اسمنده کی فورمه سی سکز صحیفه لی براتردرکه ۱۴۷۰ تاریخنده (آرنود تهرون) طرفندن کولن (قولونیا) شهرنده طبع ایدلمشدر . سوکره بو عادت ، فقط کتاب یاپراقلرینک ایلك صحیفه لرینی رقلمق اوزره تعمم ایتمش و کیت کیده هرایکی صحیفه یه نومرو قونمق عادت اولمشدر .

ابراهیم متفرقه نك نظارتی آلتنده بولنان ایلك عثمانلی

مطبعه‌سند باصیلان کتابلرک باشنده کی؛ مقدمه ، فهرس
کبی مباحثه صحیفه نومروسی قونلما مش ایسه ده متن کتابک
هر صحیفه سنه رقم وضع ایدلمشدر .

عثمانلی مطبعه سنک طاغیلان ادواتنی جمع ویکیدن
احیاسنه همت ایدن بکلکچی راشد ووقعه نویس صبحی
افندیلرک ۱۱۹۱ سنه سی طبع ایلدکلری سامی ، شا کر
وصبحی تارینخنک یالکز صول صحیفه لرینه ورقه نومروسی
قونمشدر .

یازمه کتابلر مزده ایسه رقم قونمق عادت دکل ایدی .
صاغ صحیفه نک جلده یاقین کنارینه صوکره کله جک صحیفه نک
ایلک کله سی یازیلیر ایدی . حال بوکه اجزاسی طاغیلان برکتابی
جمع اتمک ایچون بویله کله لر کافی اوله ماز . ابراهیم متفرقه ، صحیفه
نومروسی قویدینی بی صول صحیفه نک ایلک کله سنی صاغ
صحیفه نهایتنه قویمق عادتنی ده محافظه ایتمشدر . وبکلکچی
راشد افندی مطبوعاتنده ایسه یالکز ورقه نومروسی
قونلدینی مثللو صاغ صحیفه نک صوک سطرینک نهایت
کله سی صاغ صحیفه نک ایلک سطرینک باشنده تکرار

ایدلمشدر . دورسلیم خانیده احیا ایدیلن مطبعه‌لرده ایسه صحیفه نومرولری ایله کله اشارتلی برلکده استعمال ایدلمشدر .

خصوصی آچیلان مطبعه‌لرده ایسه صحیفه رقی ایله اکتفا ایدلمش ایسه‌ده طلبه مطالعه‌سنه مخصوص کتابلرده صحیفه نومرولری کله تکرری ایله طبع ایدلمکده در .

کتاب صحیفه‌لرینک بریسنه عنوان کتاب و دیگرینه اوصحیفه‌نک هانکی بحثه متعلق اولدیغنی یازمق مطابع خصوصیه‌مزده قبول ایدلمشدر . مقدمه‌لری متن کتابدن آیری صحیفه‌لره یوروتماکده عادتدر . فرنکار بونی اکثریا « رومه ارقامی » دیدکلری حرف‌لره رقم‌لار لر . ابجد حروفیه مقدمه صحیفه‌لرینی رقم‌لر مق ابتدا عطف‌وتلو احمد مدحت اقدی حضرتلرینک (کائنات) عنوانلی کلیات تاریخلرینک ایلك جلدینی تشکیل ایدن مقدمه مفصله‌لرنده کورلمشدر .

§

— مالزمه تحریره —

معلوم اولان اقدیم یازیلر تخته اوزربنه یازلمشدر .

مصر قرالاردن (میسرهینوس) ك تابوتندن قومە Sicomor
اوزرینه محكوك یازی الده ایدلمشدر . چینیلر بامبودنیلن
هند قامشی لوحه جكلری اوزرینه یارارلردی . صولونك
قانولری بال مومی ایله طلا ایدلمش اخشاب برلوحه
اوزرینه محرر ایدی . رومه قانولری ابتدا میسه تختەسی
اوزرینه یازلمشدر . پاپالرك یازدقلری وقیعی حاوی
آلبوملر بیاض بویالی لوحه لر ایدی . آغاج یاپراقلری
وقابوقلری اوزرینه ده یازیلر یازیلهرق جلدلر تشکیل
ایدلمشدر .

مصرلیلر بز اوستنه ده یازمشلردر . (سامنیوم)
خلقنك دعالری كندير اوزرینه محرر ایدی . محكوكات
ایچون زمین اولهرق طاش ، طونج ، مرمر ، قورشون
قوللانلمش وبونار اوزرینه یاحك ویاخود رسم طریقله
یازلمشدر . آتھلیلر بعض رأیلرینی حیوانات بحریه قبو -
قلری اوزرینه یازارلردی . دباغلنمش دری استعمالی
خیلی قدیم ایسه ده ترشەنك ایجاد ویا اكالی میلاددن ایکی
اوچ عصر اولدر . مصر ، سوریه ، كلدانیه ده بولسان

پاپىروسك استعمالى دهااسكيدر . پاپىروس كاغذك شيوعنه
يعنى اون برنجى عصر ميلادى يه قدر غريبده قوللانلدى .
بك اسكى زماندن برى قوللانيلان الواح برطاقم فيل ديشى
ياپراقلىرىنك ، آغاچلارك ، ياخود معدن لوحه لرىنك يان يانه
كتيرلىسندن حاصل اولان واوزرينه يشيل ويا قره برموم
سوريلهرك دمير قلم ايله اويولور ايدى .

مركبك يازى قدر وبلنكده اوندن دهااسكى اولديغى
كوريلور . حتى يازيدن اول بنالرى بويامق ، رسم يامق
ايچون مركب قوللانلمشدر . مصرلىلر ، روملىلر ،
يونانلىلر پاپىروس اوزرينه مركبله يازمشلردر . تورانده
مركبدن بحث اولنديغى كچي يومپه ي خرابه لرندن چيقان
يازيلرده بك كوزل مركبلرله يازلمشدر .

اسلام آثار قديمه سنك حالا حسن حالده محافظه سنه
باقيلورسه كوزل بر مركبله يازلقلرى آكلاشيلور .

وقتيلاه استانبولده مركبجيلر چارشوسى بولنديغى
معلوم اولوب شمى بوضعت رواجدن قالمشدر .

حتی مرکبجیلر مزدن انوری وهوائی اسمنده آثاری
مستشهداتدن شاعر لر بیله یتشمشدر .

§

— کاغد —

اسکی مصر اهالیسی، اورا با ناقلاقلرنده یتشن و «پایر -
وس» دینلن برنوع قامشک یپراقلری اوزرینه یازاوردی .
دیمک اولیور که سودیکمز قامشله قامش اوزرینه
یازیلور ایمش .

پایروسک برای جنسی محررات دینییه مخصوص
واوقومق یازمق ایسه کهنهیه مختص اولدیغندن خارجه
چیقارلمه سی قطعاً ممنوع ایدی . بوسبيله رومه زنکینلری
پک آغیر بهالره مصر کتب مقدسه سنی آله رق ، یازیلرینی
کال دقتله سیلدیروب استعمال ایدرلردی . عادی پایروس
ایسه هر طرفده بولنور ایدی . قدما برده ترشه اوزرینه
یعنی قویون ویا جیلان دریلرینک اوزرینه یازی یازيله جق
مرتبه تربیه ایدلمشلرینه ده یازارلردی .
بونى قوللانا نلر ایرانیلره ، ایونیا یونانیلری ایدی .

خلفای راشدین عثمان و علی رضی الله عنهم خضر اتنک مصاحف شریفه‌لری دخی ترشه اوزرینه محرردر .

میلاددن ۲۶۳ : ۲۴۱ سنه مقدم بر حیات اولان برغمه‌قرالی (اومن) زماننده مصریلر پایروس اخراجاتی منع ایلدکلرندن ترشه اعمالی ترقی ایتشدردر . بورادن ترشه استعمالی یونان ، رومه وقرون وسطی اقوامی آره‌سنه انتشار ایلدی .

ترشه اوچ نوع ایدی : بیاض ، صاری ، قرمزی ، بونلر اوزرینه - فقط نادراً - ایکی یوزلرینه یازیلور ایدی . ترشه پارچه‌لری بربرینه یاپشدریله‌رق اوزونلا - شدریلور . وبردکنکه صاریلوب طومار شکلنه قونور ایدی .

یdnجی عصر میلادیده ترشه ندرت پیدا ایلدی . بوسبيله ترشه‌لر کسـيله‌رك اداره ايله قوللانمغه واسکی کتابلری سیلوب یرلرینه یکیلری تحریر اولمغه باشلاندی . ۱۵۴۵ : ۱۵۵۰ فرانسه‌ده برترشه‌جی اصنافی تشکیل ایدلش واون دردنجی لونی زماننده بو اصنافک تعلیماتی

تعدیل ایدامشدر . بر آدم ترشہ جی اولق ایچون اولادرت سنہ چراقلق ایتک و اوچ ییلده اوستہ سیلہ برلکده چالشمق و بونک نہایتندہ بر اثر نفیس میدانہ کتیرمک مشروط اولدی . پارس انجمن دانشی ترشہ جی لونجہ سنہ وصایتینہ نظارت ایدر ایدی . پاموق وبالخاصہ پاچاورہ دن کاغد یامہ صنعتی ترشہ جیلکی کوزدن دوشورمش وزما - نمزدہ بعض دارالفنون شہادتنامہ لرینک طبعی و یک دقتلی کتابلر ایچون آرہ صرہ قوللانلمقدہ بولنمشدر . متقدمین پایروس و ترشہ ایلہ برلکده قرہ آغاج ، چنار ، اخلامور ، کورکن کبی آغاجلرک زارلرندن یاپلمش ورقہ لریده یازیده استعمال ایدرلردی .

چین و ژاپون کبی شرق مملکتلرنده ایپک ، پرنج صمانی ، پاموق ، کتاندن کاغد یامق یک ارکن باشلامشدر . پاموق کاغدی چیندن ایرانہ واورادن عربلرہ کچمش و بونلردہ بوصنعتی یونانلیلرہ اوکرتد کلری کبی صقلیہ (سچلیا) یہ ، اسپانیایہ ادخال ایتمشلردر . اورالردن اون ایکنجی عصر میلادیدہ ، یک چابوق ، بتون اوروپایہ یایلمشدر براز صکرہ

پاموق بہالیجہ اولدیغندن پاچاورہ یعنی کنڈیر وکتان بزی اسکیلرندن کاغذ یامق فکری حاصل اولدی . اون دردنجی عصر میلادیدہ بویولده کاغذ یامق اوروپانک ہر طرفہ یامیلدینی ائنادہ طباعت اورتہیہ چیقہرق رواجنی آرتر - دیغندن ہم فابریقہلری چوغالمش، ہمدہ صنعت ترقی ایتشدہر .

اوروپادہ کاغذجی اصنافی دیگرلرینہ بکڑہ من برطاقم امتیازلری حائز ایدی . کاغذجیلق اولاد واحفادینہ منحصر ایدی . فابریقہ صاحبیلری عملہنک محکومی اولوب حتی بر مجبوریت اوزرینہ کارخانہسنی تعطیل ایتدیکی زمان بیلہ اجر تلرینی آلیرلردی . فابریقہیی قیامق ، صاحبنی یولسز ایتک بونلرک الندہ ایدی . بونلر ۱۸۳۰ تاریخندہ ماکنہنک کاغذجیلغہ تطبیقنہ یعنی غلبہ علمییہ مقاومت ایدہمہ مشلدر .

بزم خطاطلر آراسندہ کی مشہور آبادی کاغذ ہندو بخارادن کلور ایدی . وقیلہ شرقدہ قوللانیا لان کاغذلرک انواعی : دمشقی ، دولت آبادی ، خطائی ،

عادلشاهی، حریری سمرقندی، سلطانی سمرقندی، هندی، نظام شاهی، قاسم بیک، حریری هندی، لوی تبریزی، مخبردن عبارت ایدی.

بونلرک الکفاسی دمشقی در. حریری هندی اوافق قطعه ده اولوردی. تبریزی، شکررنکدر.

دور سلطان عبدالحمید خانیده بکقوزده برکاغد فابریقه سی احداث اولمش واحتیاجاتمز تأمین بیورلمش. ایکن نصلسه دوام ایده میهرک فابریقه تعطیل ایدیلهرک خراب اولمش ایدی.

حتی خلقمزک اوفابریقه کاغدینه کوستردیکی رغبتدن طولای اوروپا فابریقه جیلری (اثر جدید عهد هایون) تمغالی برنوع کاغد یاپه رق حالا مملکت مزده سورمکده لردر. ترقیات صناعیه مزکده صباح الخیری اولان روز فیروز جلوس هایون حضرت پادشاهیدن بری ممالک محروسه حضرت پادشاهیده برچوق دارالصنایعلر تأسس ایتدیکی کبی بوندن برقاج سنه اول بیروتده برکاغد فابریقه سی آچلمش ایدی. سایه مکارموایه حضرت پادشاهیده بر

ایکنجیسی وحتی پک مکملی اوله رق اسکی فابریقه یرینه
بکقوزده بر « حمیدیه کاغد فابریقه سی » دها احداث
اوله رق دوائر دولته وسائر حوایج ضروریه مملکته کافی
کاغد اعمالنه موفق اوله جنی آکلا شلمقده بولمشددر .

§

-- پایپروس --

متقدمینک کاغد یرینه قوللاندقلى ، ولاتینجه
« چیمپروس پایپروس » ، عربلرک « کولان ، بردی » وترکلرک
« حصیر اوتی » و « قوغهلق » دیدکلری ماده برنوع
سعد [*] یعنی طوبالاقدن اخراج ایتدکلری ماده
خشیمیه در .

پایپروس باتاقلقلمده یتشیر ، غایت طوغری اولان
ساعد معرالری صویک سطحندن یوقاری چیقار ،
بوساقلرک یالکز قاعده جهتلری یپراقی اولوب

[*] (السعد) سینک ضمیمه و (السعادی) اجباری وزننده
طیب معروف اسمیدرکه ترکیده « طوبلق » دیدکلری کوکدر
[ترجمه قاموس : جلد ۱]

متحد المرکز برچوق اینجه دریلردن مرکبدر ؛ ایشته بودریلر چیقاریلوب پاپیروس اعمال ایدیلور ایدی .

صورت اعمالی ایسه اینجه دریلر برماصه اوزرینه تمامیه یاییلور واوستلرینه بشقه دریلر یاپشدر ایدی . بوصورتله تهیه ایدیلن زارلر اوزینه مرکبله یازیله بیلوردی . پاپیروسک درلوسی واردر : علمی ویا مقدس دینلنی ایلکله یاپشدریلور واوستنه مذهبدن بحث ایدن کتابلر یازیلور ایدی .

قیصر آوغستوسک قاریسی « لیوییه » نامنه یاپیلان (لیویان) پاپیروسی اون ایکی رومه پوسی عرضنده ایدی . آنپورم تیک Emporétique دینلان پاپیروس ۶ پوس عرضنده اولوب تجارتیه مخصوص ایدی . ۱۰ پوس عرضنده اولان (فانیاق) ؛ (آنفی تیاتریک ، سائیتیک) وخارجی قشرلردن اعمال اولنان (لنه ئوتیک) دینلان نوعی ده الک قباسی ایدی .

متقدمینک پاپیروسی (پاپیروس آنتیصوروم) ابتدالری یالکیز مصدره نشوونما بولور ایدی . شمعی اورالرده

اندر اوله رق کورلمکده اولوب آرتق حبشستانده سوریه ولایتک بعض باتاقلقلرنده، سچلیاده (سیراکوزه) شهری جوارنده تصادف اولنمقده در . متقدمین پاپیروسی یالکنز کاغد اعمالنده قوللانمازلردی : کوکلرینی ییرلر، ساقلرندن اورمک واوزرلرینی قطرانلمق صورتیله خفیف قایقلر یاپارلردی . ساقلرک صولی اولان قسم اسفلندن آز شکرلی برنوع ماده مغدیه حصوله کلور؛ وینه بوقسم اسفل مشعله لره قتیل یایمق ایچون قوللانیلورایدی . (پاپيروس آنتیصوروم) دن بشقه پاپيروس لاقسیفلوروس، پاپيروس اودورانوس، یاخود استلانوس ، پاپيروس لاتیفولیوس، وپاپيروس قوموسوس کی ازاعی وارایدی .

قلم

علوشانی قرآن عظیم الشانک برقاچ آیات معجزاتیله
رهین تصدیق اولان قلم، وسائط تحریرک یکانه سی اولمق
حسیله کاتب، منشی، محرر و سائر ناملرله یاد اولنان
ارباب عرفان «اصحاب قلم» سرلوحه سی آلتنده برلشورلر.
رومه لیلرده حالا بزم قوللان دیغمز قامش قلملری
قوللانورلر واسمنه (قالاموس) دیرلرنی . بونوع قامش
بالخاصه . او وقت مصرده یتشوردی . عادتاً قلملر من
طرزنده تربیه ایدیلوب یونتیله رق یازیلور ایدی . قلم
آوروپاده اونجی عصر میلادییه قدر استعمال ایدلیکی کبی
بالجمله امت محمدیه ده حالا قوللانمقدده در .

بزم قلملرک یازارکن کاتب دن طرفه کلن قسمنه
«انس» دیکرینه «وحش» دینور .

توی قلملرک استعمالنه اوروپاده بشنجی عصر میلایده

باشلانمش وقاز، قرتال وقارغه تویلری آلت تحریر اتخاذا
قلمشدر .

هله قاز تویی پك چوق زمانلردن بری یازی ماصه لری
اوزرندن اكسیك اولمامشدر . اون سـكـزنجی عصر
میلادینك اورتهلرینه طوغری فرانسه ماكنه جیلرندن
(ژ . آرنو) اسمنده بر آدم دمیر قلمی اختراع ایتمش
ایسه ده عموماً استعمالی ۱۸۳۰ دن صكره باشلامشدر .

شو یاقن زمانلارده بورینه مرکب طولدیریلور . stilo
graphe دنیلن برنوع حقعلی قلملر اختراع ایدلمش وکال
سهولت ونظافتله امر تحریری یرینه کتیرمکده بولمش
اولدیغندن بزم کبی آزمانده چوق یازمق هوسنده
بولنانلری ممنون ایتمشدر . حتی شوائر عاجزی اوپولده
برقلم ایله یازلمشدر .

فرنكار خطوط عثمانیه ایچوندده دمیر قلمك قطعنی
اویدرمغه چالشمش ایسه لرده ، حسن خط اربابنك آرزوسنه
موافق اولمدیغی کورلمش وخطاطین ایله ناسـیـخلـر مـزك

دها چوق زمان قامش قلم استعمالی مجبوریتند بولانه -
جقلری تخمین ایدلمکده بولمشد.

برده برنوع یازی ماکنه سندن بحث ایدیلیورسه ده
هنوز خرج عام اوله جق برشی اولدیغندن یاکنز بدایع
صناعیه دن برشی اولمق اوزره تلقی ایدلمکده در .

عربک قلم، رومدلیلرک قالاموس . روملرک قالامیس
دیدکاری هپ (قامش) دیمکدر .

معدنی قلملرک اختراعی (۱۷۵۰ سنه سی) فرانسه
ماکینیستلرندن (آرنو) یه اسناد ارنیور . حال بوکه
(مابیون) ک قولنجه معدنی قلم پک اسکی برزماندن بری
معلوم اولوب استانبول بطریقلری امضالرینی بر آلتون
قلم ایله آتالردی . بعض مناسترلرده بویله قلم قوللانلدیغی
موجود اولان کیتابلرک یازیسندن بللی اولیور . هر نه
اولورسه اولسون معدنی قلملر پک خصوصی و محلی اولدق
مستعمل ایکن اون سکزنجی عصرک اورتلرینه طوغری
انکلیزلر بوقلملردن چوقجه یاهر ق تعمیغه سبب اولدیلر .
فقط بوقلملر رغبت عامه نی قازانه مدیلر . نهایت باقریرینه

چلیک استعمالی دوشونیلرک محظوری برطرف ایدلمکله
یکی بر تجارت یولی آچلدی . انکلتزه یاقین زمانلره قدرعالمه
بو قلملری ساتدی . ۱۸۴۷ تاریخندن بری قرق سنهک
برسعی متمادی اثری اوله رق فرانسزلر انکلیزلره رقابت
ایتمک باشلادیلر .

قلم او جلری چلیکدن یاپیلیر سده زنکینلری ممنون
ایتمک اوزره آلتون کوموش ، پلاتیندن ده اعمال ایلدیلر .
بونلره صلابت ویرمک ایچونده یاقوت و ایریدیوم
طاقیدیلر .

آسریقالیلر ایسه آلتون قلملرک او جلرینه رودییوم
علاوه ایلدیلر . رودییوم بهالی برمعدندر ؛ غرامی ۲۲
فرانق حسابیله ساتیلیور ؛ بوتقدیرجه آلتوندن یدی کره
دها قیمتلیدر .

بر کره حقیه باتیردقدن صو کره بر قاق صحیفه یازا .
جق قلملر رودییوملی قلملردن صو کره ایجاد ایدلدی .
بونلری حائز اولدقاری خاصه کیمیویه دن ناشی
صویه باتیرمقله یازان (معجزه لی قلملر) تعقیب ایتدی .

قلم فابریقه جیلری قلملارینه ذوات مشهوره نك اسملارینی
ویررلر . مثلاً (بیرمنیغام) ده یاپیلان قلملاره مشهور
آلکساندر هومبولده حرمة (آلکساندر قلمی) دیه آد
ویرلمشدر .

قولکسیونجیلر یعنی ، برنوع اشیادن طقم یاپانلر ،
قلملری ده خاطر دن حیقار مامشاردر . بونلردن برفرانسز
اکثریسی بو عصر معمولاتندن اولمق اوزره یوز قدر قلمی
حاوی بر قولکسیون جمع اید بیلیمش ایسه ده ۱۸۷۱ ده
پارسک قومون عر بده سنده ضایع اولمشدر .
متروکات مشاهیر جمعنه مراقی اولانارده قلملری
اونو تاماشلر .

۱۸۴۵ سنه سی (آمیانس) معاهده سنك امضاسنده
قوللانیلان ایکی قلم ۱۲۵۰۰ فرانقه صاتلمشدر .
۱۸۵۶ سنه سی پارسده عقد ایدیلن معاهده نك
امضاسیچون قوللانیلان قلم ایمپراطوریچه اوژدنییه
ویرلمش ایدی .

آرژنتین جمهوریتنك نظامنی امضاده قوللانیلان

قلملر (بوئه نوس آیرس) شهر نده نشر ایدیلن (لاتریبونا) غزته سنک باش محرری موسیو (وارلا) یه اهدا ایدمش ایدی. صوکره بوقلملری محرردن (گوستا وپترسفلید) اسمنده برانکلز اولدقجه چوق برها ایله صاتون آلمشدر. ویقتور هوغو (سفیلار) حکایه سنی زوجه سنه املا صورتیله یازدرمش ایدی. حکایه بیتدکن صوکره مادا- مک خدمتچیسى رومانی یازمقده قوللانیدینی قلمک کندیسنه یادکار اوله رق ویرلمه سنی رجا ایتسیله مادام بوطلبندن ممنونیتی حاوی برده تذکره یازه رق یادکارینه شهادتنامه مقامنده ویرمش ایدی.

براز صوکره مادام وفات ایتسکه خدمتچینک النده بولنان قلمی برانکلز ۴۵۰۰۰ فرانقه صاتون آلمش وتذکره ایچونده ۵۰۰۰ فرانق ویرمش ایسه ده خد- متجی یوز بیک لیرا ویرسه تذکره یی فدا ایتک احتمالی اولمدیغنی افاده ایله ولیة النعمی حقننده کی حرمت و محبتنی اثبات ایتمشدر.

✦ قورشون قلمی ✦

بوتون قلمار یازی ایچون قوللانیلیورسدهده ، چزکی
ورسمده استعماله مخصوصدر . وقتیلله ترشه اوزرینه
اشارت ایچون اوجی سیوری بر معدن قلم قوللانیلورکن
کاغذک احدائی مناسبتیلله قورشون قلمه لزوم کورلدی .
هر نصابه قورشون قلمی دیدیکمز بو آلت ترسیم
بری اولوقلی و یگری قپاق اولمق و هر ایکسی براسطوانه
تشکیل ایتک اوزرده . ایکی تخته پارچه سی ایچنه مواد ترابیه ،
حجریه و یا معدنیه طولدیرلمقله حاصل اولمشدر . اونجی
عصر میلادیده ایتالیا ده فرانسه ده و سائردهده قورشون قلم
قوللانلمغه باشلانندی .

برچوق انواعی و مختلف رنکلیسی واردر . پک چوق
مستعملی ۱۷۹۵ سنه می اعمال و صانعی نامنه نسبتله
اشتهار ایدن (قونته) قلملریدر که غایت خالص کل ایله

پلومبازیندن مرکبدر . مع مافیه پلومپاژین قلملرینک
احداثی اون دردنجی عصر میلادیدن اول انکلتزده
باشلامشدر . رنکلی قلملرک اساسی ینه کل طوپراغی
اولوب مواد ملونه اوله رق پروسیا ماویسی ، قیاقوروغی ،
استویج ، زنجفره و سائر در . بیاض قلملر ؛ ییقانه رق
تصفیه ایدلمش و دو گولوب خیر حالنه قونلدق دن صوکره
شکل مخصوصه قونمش تباشیردن عبارتدر .

دولکرلرک قوللاندق لری قلملر شیسست انواعندن
برمقدار فحمی حاوی Anpéise نام طاشدر .
رنکلی قلملرک اکثریسی آثی طوپراغی انواعندن
اولان رنکلی طوپراقلردن یاییلور .

چاقى — قلمتراش ﴿﴾

صنعت طبعك ظهورندن اول كتاب استنساخيله گچينن
آورويا خطاطلى چاقىي حك خطا آلتى اولمق اوزره
قوللانورلردى . حالا بزم مستنسخ ومبىضلىر قلم يونتمقدن
زياده چاقى ويا قلمتراشى كلمه قازيمقده استعمال ايتدكارى كچي .
چاقينك زمان ابداعى معلوم دكلسه ده اسكى تاريخلرده
اكتريا اسمى كچر . ميلاددن ۶۰۳ سنه مقدم (زرد مى) نك
سيرانبىايه متعلق اولان كتابلىرى روم قراللىرى (يواكم) ه
تقديم اولمىش ايدى . قرال بوكتابلردن لذت آله مديغندن
كاتبي (اليزما) نك قلمتراشيله جمله سنى پاره لديغى تاريخلرده
كوريلور .

اسكى زمان چاقىلىرى بزم قلمتراش تسميه ايتديكمز
التلرك عيني ايدى .

روماده زمان قديم آئارندن برچاقى بولمىشدر .

بونك معاينه سندن چاقى صاپلرينك فيل ديشى ويا كمىكدن
ياپلديغى ودميرى بوكولنججه صاپ ايچنه كيرديكى
آكلاشلمشدر .

حكمداران ايله كبرانك غايت مصنع چاقيلره مالك
اولدقلى تاريخك روايتيله ثابتدر .

كيخسروك خنچرى اولديغى ايران تاريخنده روايت
ايديلور . ذاتاً خنچرلرك كوچكى ده قلمتراش اولور .

اون دردنجى عصر شرقيلرينك بعضيلرندن آكلاشلمد-
يغنه كوره اووقتلر مكتب شاگردانى آره سنده چاقى
وقلمتراشلرك وسائط مدافعه دنده معدود اولديغى
آكلاشيلور .

اون يدنجى عصرده بر اورشده قلم يونتان چاقيلر
مودا اولمش وحتى ۱۶۶۶ ده انجمن دانش بونلرى تقدير
ايتمش ايسه ده مؤخرأ بوموده زوال بولهرق عليهنه هجويهلر
بيله يازلمشدر .

تاريخجه . صنعت نقطه نظرلرجه اك زياده دفته شايدان
اولان چاقى آلمان هنرورلرندن (له روز) اسمنده بر آدمك

کندی الیه یاپوب اوستریا آرشیدوقنه تقدیم ایتدیکی
چاقیدر .

بوچاقینک صاپنده ۱۳ اوفاق چکمهجه ، وبونلرک
ایچننده ترشه اوستنه یازلمش ۲۱ لسانده الهی موجود
ایدی . صاپنده دشا فضله اوله رق ۱۵۰۰ مختلف آلت ،
۱۰۰ آلتون سکه ، ۱۰۰ حلقه لی و ۱۵ سانتیمترو
اوزونلغنده برزنجیر ، اوزری اصلزاده لره مخصوص آرمه لرله
مزین رکرارز چکر دکی ، قلایدن ۲۴ صحن ، صاپلری
آغاچ کندیلری چلیکدن ۱۲ بیچاق ، شمشیردن ۱۲ قاشیق ،
وعرضاً اون تله تقسیم اولمش برچوق صاچ تلی موجود
ایدی . ای بو قدر شی نصل اولیورده برچاقینک ایچنده
بولنیور ؟ بونلرک هپسی خرده یینی ایدی . چاقینک طولی
۱۰ سانتیمترودن زیاده دکل ایدی .

خنچرک محل ایجادی ایران اولدینی کبی قلمتراشکده
محل ایجادی اوراسیدر . بوکا اسمنک برجزئی ایله ترکیبی ده
شاهددر . ایران قلمتراشلری صاپجه ودمیرلرینی تزیین

خصوصتجه مصنوعات بدیعه دن معدود ایسه ده دمیرلری
مطلوب اولان لطافت و مکملیتی حائر دکادر .

بزه قلمتراش ایران دن کلمشدر . یاوز سلطان سلیم خان
حضر تالرینک ایران دن کتیردیکی و غنائمک ال قیمتداری
عدایلدیکی تبریز ارباب صنعتی میاننده قلمتراش جیلرده وار
ایدی . فقط عثمانلی قلمتراش لری ایله ایران کیلر مقایسه
ایدیلیرسه ، بزمکیلرک ده اظریف و مکمل اولدینی و ایران
قلمتراش لرینک برچوق سوس ایله برابر غایت قبا . عادی
یحاق نوعن دن اولدینی برباقشده بلالی اولور .

عثمانیلر ایچنده قلمتراش جیاق وقتیه صنایع بدیعه دن
صایلور و هر دورده صنعتنده ماهر برقاچ قلمتراش جی
صایلور ایدی . قلمتراش جیلرک ال مشهوری بوندن ایکی
عصر اول برحیات اولان غلطه لی واستانبولی ایکی
رجائی ایدی .

بورجائیلردن استانبوللیسی یالکز دمیره صرف دقت
ایدر و حتی صاپنه اهمیت ویرمیه رک یابدینی دمیری برهندی
باجاغنه ویا قاشیق صاپنه اویدوروب نسلیم ایدر ایمش .

حالا زمانم ارباب قلمی میاننده آدلری حرمتله
 آکیلان فنی ویمنی رجائیلردن صوکره کلن اوستالردن درلر.
 دها صوکره لری یعنی اون اوچنچی عصر ابتدالرنده
 صافی، کالی، صدقی، بروسالی حسنی کبی مشهور قلمترا-
 شجیلر یتشمش وهله صافی (کاتبی) دینلن شکلمده کی
 قلمتراشیله ابقای نام وشهرت ایتمشدر .

دها یافین زمانلرده حاجی رسمی اسمنده بردوریش
 قلمتراشجی توره مش وائرلرندن اسکی قلمتراشجیلری
 اونتدیره جنی آکلاشلمش ایدیسه ده بیچاره یاشایه مامشدر.
 یکریمی بش سنه اولده برعزمی توره مش وهرنه قدر
 حاجی رسمی قدر مهارت کوسترمامش ایدیسه ده اولدقجه
 اهل هنر اولدجغنی اثبات ایتمکده بولنش ایدی . بونکده
 ارتحالی قلمتراشجیلق صنعتنک بادی زوالی اولمشدر .

﴿ حَقَّه ﴾

بر چوق زمانلر قوطی شکلنده کی محبره لر قوللانمشدر .
 حتی بوسبيله لسانمزدده عربیده قوطی معناسنه اولان
 (حقه) کله سی شایع اولمشدر . وقتيله محبره لر لیه قویمق
 معروف اولدیغندن مرکب تاثیرات هواییدن محافظه
 ایديله مز و قلمه لزومی قدر مرکب آلدريله ماز ایدی .
 بوسبيله حقه لر بال مومی طلاسيله مرکب صوینک جذبیه
 ممانعت ایدلدیکی کبی حقه و مرکب ملاصق اولدیغی ایچون
 (لیه) دنیلان ابریشمک علاوه سی ده مرکبی دوکمه مک
 و قلمی زیاده ایصلا تمامق ایچون اختیار ایدلمشدر .

قوطی شکلنده کی حقه لر قلم او طه لر نده ماصه اوزر لر نده
 قابل استعمال ایسه ده سیار مأموریتلر ده بولنانلر ایچون
 نقلی قابل اولدیغندن « دوات » دیدیکمز شکله قونمش یعنی
 قلمدانلی و مرکب لکی قیاقلی دویتلر احداث اولنه رق پرنج ،

توخ. کوموش و آتوندن معمول بل دویترلی میدان
المشدر .

عثمانیلرده ادوات کتایته پک زیاده اهمیت ویریلور
والقیمتدار معدنلردن یاپیلور ایدی حتی ۱۳۲۷ تاریمینده
حسب الایجاب ، اسلحه و ادوات کتاب ایله حلی نسا
مستنا اولمق اوزره . سائر شبلرده زر وسییه واستعمالی
منع بیورلدینی تارش خودتده محکیدر .

مرکبک دوکوله مسنی و نایرات هواییدن محافظه مسنی
تأمین ایچون فرنکار انبویهلی و طولومبهلی حقه لر ابداع
ایتمشلردر . ۱۸۳۱ سنه سندن بری حقه لرک انوعی دیدانه
چیقمشدر .

﴿﴾ يازمه اثرلر ﴿﴾

طباعتدن اول كتابلرك يازمه اولديغنى خبر ويرمش
ايدك . يازمه كتابلردن اله كچنلرك اك اسكيسى ، مصر
مزارلرنده بولنان پاپيروس اوزرينه يازمه جنازه مراسمنه
عائد اولان محرراتدركه بونلر بوندن اوتوز عصر اوله
عائدر . بوندن صكره « پومپى » و « هر كولانوم » شهرلر -
ينك « وهزو » ينارطاغنىك شدتله فورانتدن لاولر آلتنده
قالهسى حسبيله مؤخرأ اورالرده اجرا اولنان حفر ياتده
بولنان يازيلر كلور؛ رومه امپراطورلغى زماننه عائد ال
يازيلرى پك آذر . « شارلمانى » زمانندن قاله بعض اثرلر
حالا موجوددر .

آثار اسلاميه دن چوغى جنكيز كې . هولاكو كې ، تيمور
كې از باب شدتك استيلا لرى واسپانيا حريقلريله محو اولمش
ايسه ده ينه خلفاى راشدين زمانندن قاله مصاحف شريفه

بولنمقده اولدینی کبی اسپانیانک (اسکوریال) کتابخانه سنده و کتابخانه هایون ایله . استانبول، قاهره، بغداد، قونیه، قیصریه کتابخانه لرنده آز چوق متبرکات اسلاف بولنمقده در. عثمانیلرده حسن خط اربانه پک زیاده رعایت ایدلیکنندن ووکلای فخام و سائر رجال دخی هپ ولی النعمتلی اولان پادشاهان عظامک اثر هایونلرینه اقتفا ایلدکلرندن همان مرقوناقده برر کتابخانه بولنور ایدی . وقتيله اکثریا عثمانلی کبارلرینک قوناقلرینه هر کون بر خطاط دوام ایتدیریلرک قرآن کریم، بخاری و یاشفا شریف کبی، کتب دینه دن هیچ اولمازسه بر ایکی سطر اولسون مطلقا یازدیریلرک تبرک ایدیلور ایدی .

طلبه اکثریا کتابلرینی کندیلری استنساخ ایتدکلری کبی علماء عظام دخی یومیه بر مقدار وقتلرینی کتاب استنساخنه حصر ایدرلردی . حتی فاتح سلطان محمد خان ثانی حضر تلرینک اک بنام علماسندن اولان و پادشاه مشار الیه کبی فضائل علمیه سیله ده بحق سلطان علما اطلاقه شایان اولان بر خاقان قدر دانک «زمانزک ابوحنیفه سیدر» قول مشهوریه

ستایشنه مظهر اولان ملا خسرو مشاغل قضا و تدریس ایله فوق العاده متوغل بولندیغی حالدده کتب اسلافدن برینی استنساخ و هرکون ایکی یاپراق مقداری تحریر ایتدیکی اعتیاد ایدنمش ایدی . بوجهته حین ارتحالنده [*] کندی خطیله بر جوق کتب معتبره نسخه لری بولمش و بوجهده دن ایکی نسخه ، شرح مواقف ، علمادان بعضلری طرفندن تبرکاً - اوزمانه کوه خلی پاره دیمک اولان - آلتی بیک آچیه اشترا ایدلمشدر .

مؤرخ عالی افندینک ۹۹۴ تاریخنده تألیف ایلدیکی « مناقب هنروران » نام اثرنده بیان اولندیغی اوزره سلطان سلیمان ثانی دورنده حسن خطه رغبت ایدلرک میرعلی و مشهدینک « هربری دوبیت ایکی قطعه سی یوز فلوریه ساتلمق و اول دخی مالا کلام هزار ابرام و تضرع و اهتنامه آلتیق پای تخت دولت علیه ده وقوع بولمش ایدی . و منشیان ارکان دولت و محلیان دیوان سعادتدن نجه لرک قرق بیک

آلتونی و بعضی قولنج اندن افزون مشابه مال قارونده
خزانۀ متکثرۀ کونا کونی بر مرقعه خرج اولتق و دخی
ترتیب و تذهیبنه بذل مقدور قلنمق بین الاهی شیوع
بوش ایدی .

ایشته بو وقتلرده ناسخلر بیننده ۴۵ : ۵۰ حرف بر
بیت اعتبار ایدیلور و یازدیریه جق نسخهلر بیکر بیت
اوزرینه حساب ایدیلور ایدی .

ادنا خطله اوله جق شیلرک بیک یتی بر فلوری،
اوسطی ایکی فلوری، اعلاسی ایسه اوچ آلتونه ایدی .
اگر خطاط مشاهیردن ایسه بش آلتون بیله آیردی .

علی مشهیدینک تلامیذندن ۹۵۷ ده ماورأالنهرده وفات
ایدن میرعلینک بر قطعه سی استانبولده بش آلتی بیک
عثمانی، و خواجه سنگکی ایسه نهایت درت بش یوز آچقه
صاتیلور ایدی .

شاه اسماعیل صفوینک پک زیاده مقبولی اولان شاه
محمود نیشابوری صنعتنده پک زیاده ماهر بر ذات ایدی .
حتی سلطان سلیم اول حضر تلرینک اعلان ایلدکاری ایران

حربنده بوخطاط ایله مصورانندن استاد بهزادی، شاید ایران اردوسی بوزیلور و بونلر عثمانلی النہ کچر، دیہ بر مغارمہ قیامش و چالدران مغلوبیتندن فرارنده اورایہ اوغرایوب بونلری آلدق برابر قاچیرمشدر .

فرنگلر دده ناسخلره پک رعایت ایدیلهرک هرمنه - سترده برر اونہ اونلرم تخصیص اولمش ایدی . یازلمش بر ائرك مكافات مادیہ و معنویہ سنه نائل اولورلر و حتی بونلرك كنهالرينك يارلغهنسنه اثرلری واسطه اوله جنى اعتقادنده بونلورلر ایدی .

اوروپاده كتابلارك غلامسى فوق العاده اولوب آنرو قونتسلرندن برىسى انجيل اوزرينه بر مصاحبه كتابنى ساتون آلمق ايچون ۲۰۰ دىشى قويون، بر چوق زردوه دريسى ۲۶۸ ليتره بغدادى، بر او قدر چاودار، بر بوقدرده دارى ويرمشدر . يازمه كتابى چالانلرى عذاب جنهم ايله ترهيب ايدرلردى . اوروپاده اون ايكنىچى عصرده كتابلارك رسم، يالدىز، منيا و سائرہ ايله تذهيب و تزئينى موده اوله رق

بویله کتابلرک اورتیه سالیلری زمانمز حسابجه دن بش یوز
فرانق ایدر ایدی .

بزده ایسه هر درلو اسباب تزیین ایله کتابلرک ترصیعی
بیله اسباب احتشامدن عد ایدلدیکندن او یله بر اثر نفیسک
نهلر ایده جکنی ابتدا جواهر جیلردن سور مق لازم کلور
صانیرم .

حالا بزده آثار اسلاف کاملاً طبع ایدیلرک ضیاعدن
محافظه ایدیله مدیکنندن یازمه کتابلرک چوق بها ایدرلر .
کتابلره مینا کاری رسملر یایمق تا روملر و روملیر
زمانندن بری معلوم ایسه ده اک زیاده رواجلی دوری
قرون وسطا در . کتابلرک او یله رسملی اولمه سی عادات
واخلاق اسلافک بیانمه سی چون غایت مهم اولدیغندن
اوقبیلدن اولان آثارک زیاده قیمتدار در . متقدمیندن
بویله مصور اوله رق تخریب زماندن مصون قلمش ویریرلک
« وانیقان » کتابخانه سنده بر اثری واردر .

اوروپایه رسملی کتاب عادتق استانبولدن سرایت
ایتمشدر .

مهره نقاشان عجم او یولده خیلی کتابلری تزیین
ایتمش والحق برچوق آثار نادره وجوده کتیرم رک بونلردن
شوراده بوراده بولنالر تاریخ قدیمه خیلی خدمت ایتمکده
بولمشدر .

نقاشانک سرفرازی استاد بهزاددکه - نعتنک اوایی
حسین بیقرا و اواخری شاه اسماعیل صفوی زماننده
رغبت عظیمه نائل اولمش وفوق العاده کسب شهرت
ایتمشدر .

ایرانیلردن مصور، نقاش، طراح، مذهبیلر پک چوق
یتشمش و حتی روغنی جلدلر تصویرنده و سائر مجالاس
ترسیمنده محمد بیک کبی استادلر یتشمشدر .

حتی ایران نقاشلرنندن (شاه قولی نقاش) نام نیسه
سلطان سلیمان قانونی حضرتلرینک دورنده استانبوله
کله رک . سرای عامرده مستقل نقاشخانه ترتیب ایتمش
و کندیسنه یومیه ۱۰۰ آچه وظیفه ویرلمش ایسهده
اخلاقسز چیقمشدر .

سلطان سلیمان خان قانونی نقاشخانه سنک استادی

مذهب (قره‌مئی) و ۹۹۴ تاریخ‌نحده بر حیات بولنان شعبان اوسته نام داندردر . سلطان محمد ثالث عهدنده مصور سنان بك كه اصلی ونديكلی اولوب اوراده ماستوری پاولیدن اوكر نمشدر . سنان بكدن بروسه لی شبلی زاده احمد تحصیل ایتمش وشبیه یازمه ده بك زیاده مهارت کوه ترمشدر .

سلطان سایمان حضرت نلرینك اوائلنده قیچی محمود تصویرده شهرت آمشدر .

مذهب لردنده مصوری حسن اوستا وبونك شا كرد - لردن مصور (ابراهیم چای) ، غاطه لی محی چلی ، عثمان اوستا شبیه یازمه مقدمه مهارت کوه ستردیکی جهتله بولردن آکاتسا بر معرفت ایدن رئیس حیدر یتشمش وسلطان سایمان ثانی حضرت نلرینك تصویر همایونلرینی یامشدر .

برده صنایع تزئینیه دن قطع اصولی واردركه بوكا عوام « اویمه » تعبیر ایدرلر . قاطعلرك اولی عبدالله قاطعدر . عثمانلی قاطعلرینك مسهوری بروسه لی فخری دركه « قطعه قطعه لاندلر عالم وبانچه ترتیننده وسكوفه زار وازهارك انواعنی كسمكده صنایع بدایع شعاع هریرده مقبول

ومسما در «یه توصیف ایدلمش و «فخری اویمه سی»
 ضروب امثال صرهنه کچمشدر .
 کتابلرک اوزمانلرده نه قدر غالی اولدیغنی یوقاریلرده
 سویلمش ایدک .
 کتابلرک تحریر وتذهیب ایدلمه سی نه قدر مصرفه
 باقار اولدی یوقاریدن بری تعریف ایتدی کمز احوالدن
 آکلاشلدی .

شمدی بوقدر امک وزحمتله الده ایدیلن کتابلردن
 هدیه لر ترتیب وتقدیم ایتک نه بیوک فداکارلق اوله جغنی
 حساب ایتمایدر . حال بوکه بو عادت کرک ماورأ النهر ترکلرنده
 وکرکسه عثمانلی کبراسنده بک زیاده مرعی ایدی .

حسن خط و خطاطی

کوزل یازی یازمه‌یه حسن خط اطلاق ایدیلور. بونک
اربابی خطاطلردر. ناسخلر خطاط دکلدرد؛ اونلر یالکیز
کلیشی کوزل برکتیابی یازارلر.

عربده حسن خط اربابی نادر کلمشدر. بوقدر
حکومتلری دوام ایتدیکی حالدده یاقوت مستعصمی ودها
برایکی ذاتدن بشقه کسب اشتهار ایدنی یوقدر.

ترك وعجملر حسن خطه فوق العاده اهمیت ویرمشلردر.
حقیقه‌ده پك کوزل یازانلر یتشمشدر. عجمك عمادی،
بزم شیخ حمدالله افندی اك مشهور خطاطلردندر. عادتاً
بوایکی ذات صنعتلرنده امامدرلر.

وقتیله كرك ممالك عثمانیه وكرکسه ایرانده غایت نفیس
یازیلی کتابلر، لوحه‌لر مراقی همان عمومی اولدینی کبی بنالر
اوزرینه یازیلان طاشلر، مزار طاشلری وسائر اوزرینه‌ده
غایت کوزل یازیلر یازدرلمق عادتدر. بوسبيله حسن خط

عادتاً بر صنعت اولوب بر چوق کیمسه لر بونکله کچینور
ایدی .

طباعتک بزده احداثدن صوکرده مصاحف شریفه
طبع ایدیه مدیکندن ینه خطاطلره زیاده جه ایش بولنور
ایدی . فقط کیت کیده بو صنعتک رواجی قالمدی . اربابی ده
آزالمقده در . بوکا تأسف ایدیلور .

وقتیله اکا بردن بیله بر چوق ذوات حسن خط ایله
قازانیلان پاره یه اصل حلال پاره نظریله باقه رق هیچ
احتیاجلری اولمدی فی حالده کتاب یازهر رق پاره قازانور لردی .
از جمله فرهاد پاشا زاده ، سلطان سلیمان قانونی حضر -
تله رینک شهزاده لرندن سلطان محمد خان مرحومک
کریم سیله ازدواج ایدهرک شرف مصاهرته نائل اولدینی
حاله « حسن خطه مالک اکثر بیله مصاحف شریفه کتابت
ایدردی . ویوزر آلتون بهایله فروخت ایدردی وتجهیز
وتکفیننی اول مال حلالدن وصیت ایتمشیدی بر مصحف
شریف اولان بایزید مرحوم تر به سنده موجودر » . [*]

﴿﴾ عنوان کتب ﴿﴾

مقدمین نزدنده، کتابك عنوانی بریافته یازیلهرق ،
طومارك باشنه قونور و بردیكری ده برترشه اوزرینه
یازیلوب، طومارك آرقه سنه یاشدیریلور ایدی .

بزده کتابلرك كاغدی اوزرینه ویاخود محفظه سنك
یان طرفه یازیلور ایدی . بواصول کتابخانه کوزلرندن
کتابی قولایجه بولمق ایچون اولوب کتابك برنجی ویا
ایکنجی صحیفه لری بالاسنه ده جلی وکرفت یازیلرله عنوان
یازیلور ایدی .

باصمه لرده کتاب عنوانی بزده بر آراق ایلک ویا
ایکنجی صحیفه یه یازلمشدر .

صوکره لری عنوان ایچون آیری برکاغد تخصیص
اولنه رق ایلک صحیفه سنه کتابك اسمی ، مؤلفی ، طابعی ،
نظارت جلیله معارفدن آنان رخصتنامه وبونک تاریخ

و نومروسی، باصلدیفی شهر، سنه سی، طبع ایدیلن مطبعه نك
اسمی یازلق وایکنجی صحیفه یابوش بر اقلمق ویاخود نامنه
تقدمه ایدیلن ذاتك اسمی، ویا مطبعه نك علامت فارقه سی،
ویاخود مؤلفك آثار مطبوعه سی یازلق عادت اولدی .
اثر صاحب لری اسملرینی عنوان کتابك یوقاری سنه ده یازار لر .
جلد لرك آرقه سنه ده اولا کتابك ویا مؤلفك اسمی
وصو کره کتابك عنوانی و جلد نومروسی، کتاب صاحبك
اسمی یازیلور . هر صحیفه یه یا کتابك عنوانی ویاخود برینه
کتابك عنوانی ایله قارشوسنه او صحیفه یه تصادف ایدن فصل
کتاب یازیلور .

کتابلره ویریه جك اسم ساده و معناسی قولای اولمق
لازم ایسه ده بعض آدم لر پارلاق وطمطراقلی اسملره
الداند قلرندن ویا بعض محرر لر او یولده شیلردن خوشلاند-
قلرندن پك غریب و بر ایکی سطر دن عبارت کتاب
عنوانلری کورلمشدر . اسکی روم ورومه مؤلفلری کتابلرینه
اسم بولمق ایچون اوزون اوزادی دوشونور واستشاره
ایدرلردی . اقوام شرقیدن عرب و عجملر ده بر نفسه

تلفظی ممکن اوله میه جق در جه ده اوزون وسیجعلی فلانلی
عنوانلر چوقچه در .

بوعات اوروپالیلرده وقتیلہ وارایدی . حالاده بوکا
اوزنلر یوق دکدر . هیچ اولمازسه کتاب قاپلرینی پک
زیاده تزین ودرلو رنک وشکلده کتاب اسملری یازمق
موده اولمش وحتى بزه بیلہ سرایت ایتمشدر .

❦ کتاب مراقیلری ❦

کتاب مراقیلری ایکی صنفه تقسیم اولنورکه بونلردن
برنجیسی « محبان کتب و دیکری مجانین کتب » در .

محبان کتب

ازمنه قدیمده کتابلرک ندرتی حسیله بتون ادیبلر
کتاب محبی ایدی . ملوک مصریه دن بریسی کتابخانه سنک
قبوسنه « خزینه ادویه روح » عباره سنی یازدرمش
ایدی .

قرون وسطی محبان کتبی قرون اولادن زیاده
ایدی .

کتاب مجلرینه طرفدار جوق بولندیغی کبی علیهنده
بولنانلرده واردی .

وولتر کتابلرک چوقلغندن شکایت ایدردی . حق

مشار اليه کندی زمانده فرانسه تاريخی حقنده کی
فرانسز کتابلرینک مطالعه سنه الك اوزون عمرلی بر آدمک
عمری کفایت ایده میه جکنی حساب ایتمش ایدی .

واقعا برفه متعلق ایریلی اوقاقلی یوز قدر کتاب
اولسان اربانه کافیدر . وولتر بر مکتوبنده کتابلرک
چوقلغندن شکایتله برابر شویله دییور : « کتابلرک
چوقلغنی انسانی ییلدیرر ؛ فقط اونلر حقنده کی معامله یی
انسانلره ایتدی کمزه تطبیق ایتلی یز یعنی موجودلرندن
انتخاب ایللملی یز »

دالامبر شویله برفقره نقل ایدیور : افکار حسنه
ارباندن برینک اولدقجه غریب بر صورتله پک منتخب ،
اولدقجه کلیتی فقط آذیر استیعاب ایدر بر کتبخانه ترتیب
ایتدیکنی ایشتم . بوذات مثلا صاتون آلدینی اون ایکی
جلدلی بر اترک ایچنده شایان مطالعه بولدیغی آلتی صحیفه -
سنی آییره رق کتبخانه سنه قور . باقیسنی آتسه آتارمش .
شو صورتله بر کتبخانه تشکیلی اولدقجه بنمده ایشمه
یازایه حق » .

بیچاره کتاب محبیرینه نهلر سویلنمش ؟ بونلرک
طرافدارلری نهلر یازمش ؟ بورالرینی خبر ویرمک اوزوندر .
برکتاب محبی نصل اولور اونی تعریف ایدلم .
کتاب محبی کتآبک قیمت نقدیه و علمیه سنه دقت
ایدر . کتآبه فوق العاده بر صورتله باقار .

شریعتمنز و اوکا مبنی اولان عادات ملیه من کتاب
محبتنه بزی مجبور ایدر . حتی بو محبت عوام قسمنده براز
ایلری وارمق برشیئک صحتی « کتآبده وار! » دیه دعوا
ایدرلر ، فقط او کتآبک نصل اولدیغنی دوشونمز لر . براز
دقت ایدمک اولور سهق یازیلی یازیسز کاغدره ایتدیکمز
حرمت عموماً محبان کتب و معرفت اولدیغمزه دلالت
ایدر . چینلیلرده عموماً کتآبه رعایت و محبت ایدر لر .

اوروپاده محبان کتب چوقدر حتی فرسوده لشمش ،
لکه لنمش ، حاصلی اله آلمانز برحاله کلمش کتآبلری اصلاح
ایچون بر علم بیله وجوده کتیر مشلر در . بو علمک آدی
« bibliatrqe طب کتب » در .

انکلز و آلمان کتاب محبیری بینلرنده شویله برقرار

ویرمشلردر : « یاتاقده اوقونمیه جق ؛ کنسارینه حاشیه
 یازلمیه جق : یکی کتابلرک یپراقلری اولدم اوله سییه
 کسيلمیه جک ؛ یپراقلر ایچری قیویرلمیه جق ؛ بش غرو شلق
 جلد یاپدرلمیه جق ؛ صحیفه لری قوللایقله چویرمک ایچون
 یارماقلر ایصلادلیمیه جق ؛ طعام انناسنده اوقونمیه جق ؛
 عجمی مجلدلره جلد یاپدرلمیه جق ؛ کتابلک یپراقلری
 یارماقله کسيلمیه جک ؛ کتابلر کندی حالده بریره قونوب
 آچیق طوتلمیه جق ؛ اوزرلرینه سیغاره کولی دوشورلمیه -
 جک ؛ بصره ضعف ویره جکندن ؛ اوقورکن سیغاره
 ایچیلیمیه جک ؛ اسکی کتابلرک سر لوحه سنده بولنان
 محکوکات کسيلمیه جک ؛ کتابلک لوحه لری اوزرینه ال
 یازیمی یازلمیه جق ؛ کتابلره یوز سورلمیه جک ؛ کتاب
 آرد سنده چیچک ، یپراق قوریدلمیه جق ؛ کتابلر قاب
 ویا آلتندن طوتلمیه جق ؛ کتاب اوزرینه آقصرلمیه جق ؛
 صحیفه آره لرنده بولنان محافظه کاغذلری قوپارلمیه جق ؛ ایشه
 یارامیان کتابلر صاتون آلمیه جق ، کتابلر سردار پاچاوره
 ایله سیلنمیه جک ، کتابلریمک دولابنه وقونصوللره طولیدرلمیه -

جق؛ مختلف کتابلر بر آراده جلدلنمیه جک؛ هیج بر بهانه ایله کتابک شکل و خریطه لری ایچندن چیقارلمیه جق؛ کتابلر صاج، طویلی ایکنه سی ویا فرکته ایله کسيلمیه جک؛ جلدلرده روسیه مشینی قوللانمیه جق؛ آیاقلری بوزوق ماصه ویا سندالیه اوزرینه کتاب قونمیه جق؛ کدی ویا چوجقلرک آرقه سندن کتاب آتلمیه جق؛ دقتسزلکله آچهدن کتابلرک آرقه-ی قرلمیه جق؛ صوبه ویا آتسه پک یاقین کتاب او قونمیه جق؛ کمی ویا آصمه یا ناقده کتاب مطالعه ایدلمیه جک؛ کتابلره رطوبت آدیرلمیه جق. «بوکا کتبخانه اصوللرندن برده شونلر علاوه ایدیله بیلور: کتابلر آچیق ایکن بربری اوزرینه قونمیه جق و اوزرلرینه کاغذ قویه رق یازی یازلمیه جق برده چوجقلرمنزک زیاده قوللانقلری چیقارتمه تعبیر اولنان رسملر چیقارلمیه جق. .»

کتاب محبلری آله جقلری کتابلرک بر طاقم شرائطه موافق اولمیه سنی آرزو ایدرلر. اونلرده آله جق کتابک یاپراق و جلدلری تمام اولمیه سی در. حتی محبان کتبدن بریسی غزته لره شویله بر اعلان ویرمیه دی: «۱۴۶۲

تاریخنده شو فرک مایانسه طبع ایلدیکی توراتک جلد
 نانیسنی الده ایدن برصاحب مراق بونادر کتابک یالکز
 جلد اولنه صاحب اولان ذاتی طانیق آرزو ایدر . جلد
 نانیسنک صاحبی کمال سهولت و شرائط معتدله ایله شوایکی
 جلدی برلشدیره جکدر . »

جلدلرندن جدا دوشمش کتابلر حقنده ۱۷۷۷-سنده
 پارس کتابچیلرندن بریسی بر زمانلر برغزته بیله نشر
 ایلمشدر . بوکون ایسه بونک ایچون یالکز پارسده ایکی
 غزته نشر ایدیلور .

محبان کتبک کتابلرده آرادقلری شرائطدن بریسی ده
 صحیفه کنارلرینک کنیشلکیدر . کنار نه قدر کنیش
 اولورسه قیمت او قدر آرتار . صحیفه نك آلت باش کناری
 یوقاریدن برثلث زیاده اولمق و کناری ده آلت باشند برثلث
 مقداری فضله بولمق پک مقبولدر . کتاب قابلری ده
 محبارینی آز اشغال ایدن مسائلدن دکلدر . جلدلر فوق العاده
 ظریف اولمقدن زیاده طیانقلی اولمق مطلوبدر . بناءً علیه
 بونلر جلدلرک صنعت نقطه نظریله ظرافت و متانتی آرارلر .

حتی بوسیله کتاب مجلری سوکیلیلرینی اغیار اولان مجلدلره امنیت ایدمهیه رک کندیلری متین و ظریف جلدلره اکسا و تزین ایدرلر .

کتابلره ویریان اهمیت مندرجاتنک اهمیتنه کوره اولمق مجان کتب ایچون شرطدر . بوکا اهمیت ویرمینلر ایسه مجانین کتبدر . کتاب مجلری کتب نادره یه فوق العاده مائلدرلر . بوندن طولای کندیلرینی مؤاخذه ایدنلر چوقدر . فقط حد ذاتنده او قدر اهمیتی اولمیان نادر برکتاب بر زمانده بر ماده ایچون غایت مهم اوله بیلور . مثلاً ۱۶۵۵ سنه سی (الزویر) نام طابعک باصددینی « فرانسزخمیرایشجیلری » اسمنده کی کتاب ایکی عصر قدر مطبخلرده آشجیلر النده سورینه رک نسخه سی قالمه شدر . حال بوکه بواثر او عصرک اخلاقی حقنده کی تدقیقاته یغنی ، او قتلر خمیرای لری نصل اولدیغنه نثر خیلی مهم اولدیغندن بوکون بر نسخه سی ۲۰۰ فرائق ایدیور .

کتابلرک ندرتی یا ندرت مطلقه ویا نسبییه اوله بیلور . ندرت مطلقه کتابک اساساً آز باصیلشدن و ندرت نسبییه ده

چوق باصلدینی حالده الده موجودی آزالمه سندن ایلری کلور .

مطابعك يكي تأسسنده کی کتابلر بوکون آز بولندی
حالده کیتدجکه بزه یاقین اولان زمانلر مطبوعاتی چوق
بولنور .

محبان کتب برطاقم صنفلره تقسیم اولنور . مثال
اوله رق سویلیه لم که مثلا برطاقلری ابراهیم متفرقه
مطبوعاتی، کیمیسی سلطان حمید اول دورنده مطبعه نك
ایکنجی تأسسنده کی کتابلری و مثلا برطاقلری ده رجائی
افندی مرحومك مطبعه عامره مدیرینده بولندی و قنده کی
آثار مطبوعه یی ایدنمك ایستر . برطاقلری ده برفنه دائر
نه قدر کتاب وارسه هپسندن ایدنمك ایستر . برطاقلری ده
سلچوقیلر زماننده ترکیه یازلمش اثرلری طویلار .
بونلر آرتق کتابلرک اشکال و اوصافنه باقه میهرق
یالکیز ایدنمه سنی غنیمت صایارلر .

برطاقم انسانلرده واردر که مراقلری کتاب طویلا مقدن
زیاده کتتاب سرلوحه لری ، شکلر ، طغرالر فلازلر

طوپلامقدن عبارتدر. بونلر نزهده برکتاب کورسه لر بویله
ایشلرینه یارایه جق شیلرینی آلوب اصل کتابلری برباد
ایدرلر .

محبان کتب، کتاب دلیری کی کتابلری طوپلامق،
ایدنک ایچون دکل تتبع و تخصص ایچون آلرلر . بونلر
حقنده « بوقدر کتابی نه یایه جق؟ نه وقت اوقویه جق؟ »
دینمز . بونلر کتاب تدقیق و تبعنده پک زیاده ملکه کی
ذوات اولدقلرندن ایدنکلری کتابلرک هپسنی اوقودقلرینه
وه بریسنک درجه اهمیتنه واقف بولندقلرینه امنیت
ایدملیدر .

اوروپاده کتاب محبانی کثرتلی در . بوعصرد . بونلر
جمعیتلر تشکیل ایدهرک کتب نادره طبعی وقنون وادیاتک
تعمیمی و ندرتلیر حسیله غائب اولمه درجه سنه کلن کتب
معتبره پی یکیدن طبع ایتک ایله معارفه جدأ خدمت ایدرلر .
مؤسس بنیان سلطنت سلطان عثمان خان غازی
حضررتلی، مؤخرأ قاین پدرلری اولان شیخ اده بالینک
سعادتخانه لرنده مسافر قالدقلری برکیجه ده ، بر موقع

احترامده برکتاب کوره رک نه اولديغنى سؤال ايتمشلر
و کتاب الله اولديغى جوابى آلمشلايدى . بونک اوزرينه
سلطان مشاراليه حضرتلرى صباحه قدر درست برسینه
تعظيم اولدقلرى حالده آياقده طورمشلردر .

اخلاف عظام حضرتلى ايسه متحلى بولندقلرى
هربر خلق عالى برداهى ايجون موجب افتحار اولديغى
حالده برچوق فضائل عاليه متخلق بولنمشلردر .
اوصاف برکزيده شهر يارلارندن بريسى ده عالم اولملرى و عموماً
تبعه صادقلرينه اولاد نظريله باقدرق تربيه معنويه لرينه
خادم هر درلو وسائط تحصيلى تدارك واحضار بيورمه ليدر ،
سلاطين جوامع شريفه سندن هيچ بريسى يوقدرکه
تتماندن برقاق مدرسه ، مکتب و کتابخانه سى بولنسون .
حتى سلاطين مشاراليهمک اثرينه نابع اولان رجال دولت
واصحاب حميت دخی برچوق مدرسه و کتبخانه لر احداث
ايلمشلردر .

پای تخت سلطنت سنيه ده ايلک کتابخانه ، بالطبع
جناب فاتحک تأسيس بيورديغى سراى هايون دارالکتابى

درکه حاوی اولدیغی نوادر آثار حسبیله بالجمله امثالنه غبطه بخش اولسه سزادر .

تدقیقات تاریخیه دن اکلاشیلدیغنه کوره، بزده ایلك کتابخانه مؤیدزاده افندی طرفندن احداث ایدلمشدر .

دولت ابد مدته ابراز ایتدیکی خدمات برکزیده - سیله ده ابقای نام ایدن وزیر شهیر کوپرلی محمد پاشا کوزل برکتانخانه تأسیس ایلمش واولاد کرامی مؤخرأبونی نوادر آثار ایله تزیننه همت ایتمشدر .

سلطان احمد ثالث حضرتلرینک عهد هایونلری بردور آسایش اولدیغدن ذات شاهانه لری یکی جامع ووزیرلرندن چورلیلی علی پاشا وفا، وداماد ابراهیم پاشا عموجه زاده حسین پاشا کتبخانه لرینی تأسیس ایتمشلردر . سلطان محمود خان اول حضرتلری کرک ذات شاهانه لرینک وکرکسه وزرای دولترلرینک احداث ایلدکلری کتبخانه لر سببیله «سلطان محبان کتب» عنواننده کسب استحقاق ایتمشلردر . ذات شاهانه لری ۱۱۵۲ ده آیاصوفیه ، فاتح ، نورعثمانیه جوامع شریفه سنک هربرنده

برر دارالکتب احداث بیوردقلری، کبی مقام صدارته کچن
وزراسندن مصطفی پاشا سلیمانیه، حکیم اوغلی علی پاشا
ودارالسعادة الشریفه آغالری مشهور حاجی بشیر آغادخی
ایوب، کتابخانه لرینی تأسیس ایتمشلردر. حتی تربیت کرده
شاهانه لری اولان قوجه راغب پاشانک ۱۱۷۶ ده تأسیس
ایتدیکی کتبخانه ده ینه اثر مشارالیه اقتفادن ایلری کلمه در
دینه بیلور.

عثمانلی کتاب مجلرینک شیخی، فنون غریبه نک
لسانمزه نقلنده ده خدمات برکزیده سی سبقت ایدن کاتب چلبی
مرحومدر.

کاتب چلبی «میزان الحق فی اختیار الحق» ادلی رساله سنده
شویله: «... قرق بشده (۱۰۴۵) دونوب درونی
صدقله نیت و بووجهله تصحیح توجه و عزیمت اولندیکه:
اون ییل قدر زمان، اوقات سفر و حرکته کچوب نجبه
جنکله ووقعه لر کوریلوب حج و غزا مصلحتی تمام اولدی.
«رجعنا من الجهاد الا صغر الی الجهاد الا کبر» فحواسی اوزره
من بعدراه کلبدنه تبعه نفس نفیسی توطین و علم شریف

تحصیل نہ بقیہ عمر عزیز تعیین اولنوب رزق مقدر اسباب علمہ خرج و صرف اولنمق مقرر قلندی . بونیتلہ استانبولہ کلدکده حلبہ اقامت اثناسندہ صحاف دکانک کتابلری کوریلوب الہام الہی ایلہ (اسامی کتب) تحریرینہ شروع اولندی . استانبولہ کلوب علی طریق الارث برازمال انتقال ایلدکلده میراث مالی کتابہ و یریلوب حرص عظیم ایلہ اشتغالہ شروع اولندی . قرق آلتیدہ اول کتابلرہ مطالعہ میسر اولوب میل طبیعی حسیلہ تواریخ و طبقات و ووفیات کتابلرین تتبع خوش کلور ایدی . قرق یدیدہ کیرو اقربادن برمالدار تاجر وفات و مالندن برقاچ یوک آچہ انتقال ایدوب صدق عزیمت و خلوص طویت برکتیلہ فتح باب و سہولت اسباب میسر اولدی . تیسرالہی ایلہ تحصیل فنون سمتی مسخر اولوب میل طبیعیہ انتظام امر معاش امداد ایتمکین آز زماندہ چوق مسافہ و منزل آلدی . مبلغ میراثک اوج یوک آچہ قدرنی کتابہ و یروب و باقیسیلہ تجدید منزل و تدبیر لوازم تاهل ایدوب ... » دیور . و براز آشاغیدہ دہ : « اون سنہ قدر زمان کیجہ و کوندز اشتغال ایدوب یجد

کتاب کورمک واکثر فنونی تنبع ایتک میسر اولدی .
 کاهی بر کتاب کورمکه شوق دوشوب غروب شمسیدن
 طلوعه دک شمعہ یناردی . کلال و ملال گلزدی . «
 کتاب چلبیدن صوکره عثمانلی کتاب محبلی ایچنده
 کسب اشتهار ایدن صدر اسبق احمد و فیک پاشا مرحومدر .
 مشار الیهک مطبوع کتبخانه لری دفتر نده ۳۰۰۰ ی متجاوز
 کتاب مقیددر . ایچلرنده پک نادر و عاتایکانه کتابلر
 وارایدی .

متحلی بولندقلری خصائل جمیله دن بریسیده حامی
 علوم و فنون عنوان جلیلی اولان شهریار عالیبتارمز
 سوکیلی پادشاهمز افندیمن حضرتلرینک انافس آثار ایله
 مملو بر کتبخانه هایونلری بولندیغی مسموع کترانهم
 اولدیغی کبی سائر امثاله بحق فائق اولان (کتبخانه عمومی)
 دخی جمله مؤسسات هایون ملوکانه لرندن اولمغله ذات کروی
 صفات ملکداریلری دخی جد اعلالری مثللو « سلطان
 محبان کتب و محیی علم و ادب » عنوانیله دخی مبعجلر لر .

﴿﴾ مجانين كتب ﴿﴾

علوم وفنونك ترقى ايتديكى مملكتلرده جنت كتب
دينلن برخستهلر كورولمكده در .

بوخستهلر ميلادك اون آلتنجى عصرده معلوم
اولمش والى زياته انكليزلرده كورولمكده بولمىشدر . وقتيله
بوخستهلرگ يونانستان ورومده بولدىغى ده كورو -
لمكده در . (لوسيهن) ك كتابخانه تشكيل ايدن برجاهله
يازديغى رسالهده « اصلا استفاده دوشونمىهر ك استفاده
ايتمكه قابليتى اولمىدىغى حالده بويله برمراقه دوشمىغى
موجب تعذير وتخدير بوليور .

ايكنجى عصر ميلاديدن برى كتابلر ك عددى
چو غالدجه كتاب دليلرى ده آرتمغه باشلادى .

كتابلر ك اندر ويكانه سىنه مالك اولمق ايستهينلر ك
كيفينى بوزان طباعت بوعلته چاره اولمقدن زياته مقدارلرني
آرتيردى .

کتاب دلیلی ، کتاب محبرینه بکزه مزلر . بونلر
یالکز کتاب طوپلامق ایستلر . بونلرله مثلا پوسته پولی ،
قوندره ، چوبوق ، صفه ، بومورطه طوپلامه مراقنده
اولانلر آراسنده برفرق یوقدر .

کتاب دلیلی کتابک مندرجاتنه هیج اهمیت
ویرمزلر . بوتلر کتابک قیمت مادیه وندرته باقارلر .
مثلا تورات طوپلایان کتاب دلیلی ۱۵۹۰ سنه سی
پاپاشنجی (سیکت) ک نطارتیله رومه ده طبع ایدیلن
وبرچوق ترتیب سهولرینی حاوی اولار برکتابی آرارلر .
بونک سبی ده پاپانک کتاب نهایتنه علاوه ایتدیکی برتنیهده
کتابه ؛ قلم قاریشیدیرانلری آفاروز اتمه سی حسیله خلقلک
اتهراسنی موجب اولسی و صوکره بوکتابک ینه پاپانک
امريله طوپلانوب محو ایدیلهرک یالکز برقاق نسخهنسک
قورتلهمه سی در .

ایشته شو سبب بوکون اوکتابک بردانه سی ۱۲۱۰
فرانقه چیقارمشدر .

محبان کتب محبتلرینی افراطه واردیرلر سه کتاب

دلیسی عنوانندن کندیلرینی قورتارمازلر . مثلاً انکلیز -
 لردن لورد (اسپنچر) برسنه روماده مطبوعات قدیمه
 طوپلایهرق نه واتیقان سرایخی ونه ده رومه نك عالی ومشهور
 اولان آنار نادره ومقبوله سنی تماشا ایتمه دن مملکته
 کیتمشدر (۱۴۷۳). کتاب دلیلری کیمسه یه کتاب اعاره
 ایتمز . کیمسه نك کتابندن مطالعه ایتمز . کتابخانه لره
 کیرمزلر . دلامبر هیئت کتابی دلیلرندن بریسنی نقل ایدرکه
 بوذات هیئتدن حرف واحد بیلمز ، نه کندیسینی اوقور
 ونه ده کیمسه یه عاریت ویرر ایش ، « سن سیمون »
 خاطر اتنده قونت استره اسمنده برحریفك ۵۲۵۰۰ جلده
 مالک اولدینی حالده اوقومق بیلمدیکنی بیان ایدر .

بوکتاب دلیلری جتنده پك ایلری کیتدکلرندن
 حقلرنده شاعرلر پك چوق هجویه لر سویلمشدر . احتمالکه
 سعدینك سوزی ده بونلر حقنده اوله . کتاب دلیلکی
 پك ایلری کیدر بره وای منجئونانه در . مجانین کتب
 کندیلرینه محایب قلوب ایدنکلری شیلری ایچون یاره
 وشدت کی فداکارلقلردن چکنمزلر . الك مقتصد آدملر

بيله بومراق سائقه سيله اتلاف نقوددن كنديلريني
آله مازلر. ماركي دوبلاند فورتن ۱۴۷۱ سنه سي مطبوعاتندن
(ده قاهره) ك براتري ايچون ۱۸۱۲ سنه سي (دوق-
دورو كسبورغ) ك تركه سنده ۵۶۵۰۰ فرائق ويرمشدر كه
شمدي يه قدر بوقدر غالي بره ايله هيچ بر كتاب
صاتلما مشدر .

كتاب مزايده لري كتاب دليلري ايچون اك بيوك
فرستلردنذر . كنديسنه بر كتابي دكيشدر مكدن امتناع
ايدن بر كتاب دليسنه كنديسي كي برديكري « انشا الله
تركه گدن آليرم ! » ديمشدر .

بودليلكدن استفاده ايدن اصناف ده واردر . بونلر كتب
غريبه ونادره آليم صاتمي ايله اشتغال ايدهر ك اربابنه
مخصوص فهرستلر نشر ايدرلر .

كتاب دليلري كتابلره پاره ويرمك و كتاب آرامق
ايچون اتلاف نقود و وجودده قالمازلر . بونلر ناموسلريني ده
تهلكه يه قويازلر . انگليز لوردلرندن « سير ادوارجران »
كتاب سرقيله شهرت آلمشدر . بر كره (نور تجرلاندر)

شاتوسندن کتاب چالارکن قاریسی اوستنه وارمش
وبرکرده پارسده السنه متعدده باصلمش برانجیل چالارکن
یاقه یی اله ویره رک ایکی سنه حبسه محکوم اولمشدر .

لیبری اسمنده برحریف ماسبقلرینه مسابقت ایدهرک
پارس کتبخانه لرینک هپسندن یازمه کتب نادره ومحرره
سرقت ایله اجنبی مملکتلره صاتمشددر .

بارسلونه کتابخچیلرندن (دون ونسانت) اسمنده
بریسی یکانه ظن ایدیلن برکتابک مزایده سی مناسبتیه
رفیقنه سؤ قصد ایتمشدر (۱۸۴۲) . حال بوکه صوکره
اوکتاب یالکز برنسخه دن عبارت اولیوب پارسده برایی
دانه دها بولندیفی محاکمه ائناسنده میدانه چیقمشددر .
ینه بوکتابجی کنج برپاپاس ، المانیالی برشاگرد ، براسپانیول
شاعری ایله صاندینی کتابلری کیری المق ایچون طقوز
محب کتب تلف ایتمشدر . اعدامه محکوم اولدینی زمان
کتابلرینه طوقونلماقسزین بارسلونه کتبخانه عمومیسنه
تسلیم ایدلمه سنی وصیت ایتمشدر .

ایشته کتاب دلیلکی موقع ومزاجه کوره برطاقم
افال ناموس شکنانه وجنایاته سبب اولمقدهدر .

﴿ تَقْدِمَةُ آثار ﴾

برطاقم کتابلری حکمداران عظام ، مشاهیر واجبا
نامنه تقدیم ایله حمایت وصحابتلرینی التزام ایتمکدن عبارت
اولان دأب مؤلفین هر یرده وچوقدن بری جاریدر .

مؤلفین عثمانیه یازدقلری کتابلرک مقدمه لرنده عهد
عالیسنده بولندقلری سلطان ذیشانک اوصاف حمیده
وخصائل جلیله سنی یادوتعداد ایده رک حمایه شهریاریلرینی
استرحام ایدرلر . عادتاً آثار مهمه میاننده بودأب دیرینه
رعایت ایدلمه مامش برائر بولنه ماز .

بعض مؤلفلرده اثرلرینی وقتلرینک ، مشایخ اسلام
وصدور عظامی ناملرینه وسائر وزرایه اهدا ایدرلر .
مؤلفلردن اوغللری نامنه ده اهدای اثر ایدنلر واردرکه
نایینک خیریه ووهینک لطیفه سی بوقیلدندر .

فرانسه شعرا سندن (قورنه‌ی) «هوراس» نام اثرینی
 مالیوندن مونتورونه اهدا ایتمش و بوحرکتی ایله براز آچمه
 قویارمق کبی برقبالق کوسترمش اولدینی پک مشهور و حتی
 زمانجه بوحرکتی ایله شاعر شهر منفور اولمشدر .

کتابخانه

انسانلر آراسنده نظماً و نثراً یازی یازمق انتشاره
باشلادیغی کوندن اعتباراً کتبخانه تأسیسی فکری حاصل
اولمشدر . زاده طبعیت اولان علوم و فنون مقتضای طبیعت
تبعیته مجبور اولدیغندن مدنیت ده کونش کی شرقدن
طوغمش وقرون اولی دیدیکمزدوردن اولجه بلکهده هند
وچینی تنویر ایلمش اولدیغندن بوایکی قطعه ده کی مؤسسات
علمیه سائر مملکتلردن ده اقدیم وزنکیندر .

هند وچینک تاریخندن زیاده بزه آق دکر حوضه سنده کی
اقوامک تاریخنی بیلک اهدر؛ اوسبیله اورالرك احوالندن
براز بحث ایده لم:

وقتیله طوپلانیله بیلن یازی مجموعه لری مقدس طانیله رق
معبدلرده بر موقع احترامده صاقلانور ایدی . نینوا و بابل
خرابه لرنده مقدس متنلر ، هیئت جدوللری ، مباحث تاریخیه

صرف و نحو رساله‌لرینی حاوی مینالی طوغله‌لر بولمشد. قویونجو حصارنده بولان و قرال (آسوربانیال) ظرفندن جمع و حفظ ایدیلن بوطوغله‌لردن بولانلر انکلتزه موزه‌سنه نقل ایدیلهرک بواسکی دولتک تاریخ و مدنیتی کشف ولسانی حل ایدلمشد. بوطوغله‌لردن آزچوق عبادتخانه‌لر خرابه-سندهده بولمشد. فراغه مصریه دن بیوک رامسس جمع ایلدیکی برکتبخانه‌یه (طب روح) اسمنی ویرمشد.

کتبخانه عنوانه لایق بر محل ابتدا آتنده (پزیستراتید) طرفندن تأسیس ایدلمش و اغلب اعتماله کوره ایرانیلرک هجومی زماننده محو اولمشد.

یونان کتبخانه‌لرینک شهری ایکیدر: بری برغمه و دیکری اسکندریه کتبخانه‌لریدر! برنجیسی میلاددن اوچ عصر اول قرال (آطال) طرفندن تأسیس ایدلمش و صوکره اسکندریه‌یه نقل اولمشد. اووقته قدر کتابلر (ابردی) دنیلن (پایروس) یپراغی و یاخود مشین اوزرینه یازیلیرکن برغمه‌ده دری بی ترشه‌یه تحویل ایتمک اصولی بولمشد.

اصل کتبخانه لړک مشهوری ایکنجیسی اولان
اسکندریه کتبخانه سیدر . بودار کتب میلاددن ۲۸۳ -
۲۴۷ سنه اول بطلمیوس صوتر ویاخود اوغلی فیلادلف
طرفندن تأسیس ایدلمشدر .

حاوی اولدینی کتابلرک عددنجه اختلاف واردر .
بعضیسی ۵۰۰۰۰۰ برطاقی ده ۷۰۰۰۰۰ دیورلر . فقط
کتابلرک مقداری پک ده انسانی اعجاب ایده جک درجه ده
دکلدر؛ زیرا بونلرک ایچنده برچوق مکررکتابلر بولندینی
کبی قوغلق یاپراقلری اوילה بزم بیلدیکمزکی جسیم جلدلر
تشکیلنه قابلیتلی اولمدیغندن برکتاب برچوق جلد نامیله
طومارلره تقسیم ایدیلور ویاخود برطوماره بر رساله
صیغشدیریلور ایدی . بناء علیه بوکون اوروپانک ولایت
مرکز لرنده بولان اوفاق کتابخانه لر قدر بیله زنکین
دکلدی .

اسکندریه کتبخانه سی موزه نک بر قسمی اشغال
ایدردی . موزه دنیلن یر برکتبخانه ، بر مطالعه خانه ،
بر آلاتخانه ، نباتات باغچه سی ، نادر حیوانلره مخصوص بریر ،

مصر قرالی طرفندن معاشلی علمانك اقامته مخصوص
بر دائره‌ی حاوی بی‌وجك برکتبخانه، موزه وانجمن
دانش ایدی .

اسکندریه‌نك حاوی اولدینی ایکی مشهور کتبخانه‌نك
حضرت عمر (رضی‌اه عنه) طرفندن تخریب ایدلدیکی
حقنده برطاقم جاهلر طرفندن بروایت اویدرلمش وحتی
بوروایت ابن خلدون کبی محققلر طرفندن تصدیق ایدلمش
ایسه‌ده، اوروپا علماسی طرفندن ایدیلن تحقیقات‌موشکافانه
بونك اصلسزلغنی اثبات، ایله دردنجی عصر میلادیده
خرستیانلر طرفندن محو ایدلدیکی اثبات اولمشدر .

یونانیلردن صوکره کتابخانه ترتیبی مراقی رومه‌لیلره
کچه‌رك‌قیصر آغستوس طرفندن رومه‌ده مکمل برکتبخانه
تأسیس ایدلمش و صوکره بومراق تعمیم ایده‌رك هر شهر
وحتی‌هر اواده برطاقم کتبخانه‌لر احداث وجمع ایدلمشدر .
فقط بو آثار مدنیت‌ده رومه اوزرینه هجوم ایدن
باربارلرک اجرا ایتدکاری تخریبات‌ایله محو اولدی کیتدی .
اوروپاده هرکسک یکیدن علمه مراق صالديرمه‌لری

اوتنجی عصر میلادیدن صوکره یعنی اوروپانک چیلغنججه -
سنه اهل صلیب محارباتنه قالقشهرق اراضی مقدسه یه
هجوملرنده اوراده کوردکلری ترقیات اسلامیه یی تقلید
سائقه سیله وقوعه کلشدر .

یازمه کتابلرک بهالیلغی وفرنکلرک هنوز یازی یه
آلیشه ماملری حسیله کتابلر دارالفنونلره مربوط
کتابخانه لرده بولندیریلور و بولنلردن چیقسان و مناصب
دولتده ترقی ایدن ذواتک اعانه لریله خطاط و ناسخلره
پارهلر و یریلهرک کتبخانه لرک مقدار کتبی آرتیریلور ایدی .
بو کتبخانه لر ایکی دائره یی حاوی بولنوردی .
بریسنده اک زیاده مراجعت ایدیلن کتابلر بولندیریلور
ایدی . بو طرفک کتابلری زنجیرلره رحله لره باغلی
اوله رق هرکس مطلقا اوراده بولنلری اوقور و بویله
برکتابک یرندن اوینامه سی بیله پک کوچ اولور ایدی . ایکنجی
قسمنده نادراً مراجعت ایدیلن وعددلری چفت اولان
کتابلر بولنور ایدی . بو کتابلرک آلتنده قیمتی محرر
اولوب عاریت آلانلردن او مقداره رهن و یاسند آلنور

و فقط استندلیکی قدر حفظه مساعدہ ایدیلور ایدی .
 کتابخانہ لره کتابلر شمیدیکی کبی آرقه سی دیشاری کلک
 اوزره قونلماز ایدی . بوسبیلہ کتاب جلدلرینک آرقه سنہ
 نہ اسم ونہدہ بر اشارت وضع ایدلمز وحتی سوسنہ بیلہ
 اہمیت ویرلمز ایدی . کتابلر دولابلرہ یانلامہ سنہ یاترلدہ
 یغندن کتاب اسملری اورالرہ یازیلور ایدی . بزم عثمانلی
 کتبخانہ لرنده کتابلرہ جلددن ماعدا برده محفظہ کچیریلہ رک
 کتابک اسمی محفظہ اوزرینہ یازیلور ایدی .

برده زمانمز کتبخانہ لرینہ باقہ لم ،

فرانسدہ ۵۰۰ کتابخانہ وبونلردہ درت میلیون
 بش یوز طقسان سکز بیک کتاب واردر . بونلرک
 ۱۳۵۰۰۰ جلدی یازمہ در .

آوستریادہ ۵۷۰ کتبخانہ وبونلردہ ۵۴۷۵۷۹۸ جلد
 کتاب واردر . خریطہ لره یازمہ کتابلر بو حسابدن خارجدر .

پروسیادہ ۳۹۸ کتابخانہ وبونلردہ ۲۶۴۴۵۰
 کتاب وار . بونلرک ۵۸۰۰۰ جلدی یازمہ در .

انکلترہ ۲۰۰ کتابخانہ وبونلردہ ۲۸۷۱۴۹۵
 کتاب بولنیور . ایچلرنندن ۲۶۰۰۰ جلدی یازمہ در .

ایتالیاده ۴۹۳ کتابخانه واردر. بونلرده ۴۳۴۹۳۰۰
 کتاب وار. بونلرک ۳۳۵۰۰ عددی ال یازیسیدر.
 روسیهده ۱۴۵ کتابخانه ایچنده ۹۵۲۰۰۰
 کتاب بولنیور. بونلرک ۲۴۳۰۰ جلدی یازمدر.
 باویراده ۱۶۹ کتابخانه ایچنده ۱۳۵۸۵۰۰
 کتاب وار. ایچلرندن ۲۴۰۰ یازمدر.
 فقط هر حالده پارسک ملی کتابخانه سی: ۲۰۷۸۰۰۰
 کتابی حاوی اولدیغندن دنیانک اک زنکین کتابخانه سی
 دیمک اولور.

شمیدده مشهور کتابخانه لرک موجودینی بیلدیره لم:

۲۰۷۸۰۰۰	پارس
۱۰۰۰۰۰۰	لوندرد
۸۰۰۰۰۰	مونیک
۷۰۰۰۰۰	برلین
۴۲۰۰۰۰	ویانه
۳۰۰۰۰۰	انکلترده اوقسفورد دارالفنونی
۳۰۰۰۰۰	هایدلبرغ دارالفنونی
۲۰۰۰۰۰۰	انکلتره موزه سی کتابخانه سی

﴿ قرائت عمومیه ﴾

وقتيله عربلرده ، روملرده ، رومه ایلرده مؤلفلر ،
شاعرلر آثار نثیه وشعریه لرینی عمومیه اوقورلردی .
حتی مؤرخ هرودوت طقوز کتابی خلقه اوقومشدر .
رومده قیصر آغستوس زماننده بوقیل قرائتلر پک
ایلری واردلدی . هریرده هردرلو اثرلر اوقونوردی .
حتی آغستوس ، قلود ، نهرون بیله بوکا هوس ایتشلر ،
و (سەنک) ک تراژدیالری کبی برچوق ادیبلر محضا
عمومی یرلرده اوقونمق ایچون اثرلر یازمشلردر .

عربلرک زمان جاهلیتنده ایسه سوق عکاظ دینلن
یرده ادباء شعرای تنظیم ایتدکلری خطبه وشعرلری
اوقورلردی .

اسلامیت قرائت عمومیه یی عادتا تشویق ایتمش وحتی
استماع قرآن عظیم الشان بزه فرض اولمشدر .

منظومهٔ مولد شریف و معراجیه‌لر حالا مواجههٔ
 جماعتده اوقونور. سوریه و سائر بلاد عربیه قهوه
 خانه‌لرنده عنتر، عوج بن عناق و سائر خرافات اوقویانلر
 و بوضورتده پاره قازانانلر وارددر. و قتیله یکی چری
 اورطه‌لرنده اوقونمق اوزره بطلانامه و سائر مغازی
 کتابلری تدوین ایدلمش ایدی. حالا آناتولی ایچنده
 قیش کیجه‌لرینی کچیرمک ایچون کرم و عاشق غریب
 کتابلری اوقوتدریلور.

استانبولمزدده بیله احبا و عائله‌لر آراسنده خوش وقت
 کچیرمک ایچون تاریخ، سیر و سائر آثار قرائت ایدیلور.
 انکلتزه و آمریقاده عمومی قرائت اصولی حالا
 جاریددر. بونی کندیسنه صنعت ایدنلردن خیلی پاره
 قازانانلر وارددر.

آوروپانک بیوک شهرلرنده علما و ادبا قونفرانس‌لر
 ویره رک خله علوم و فنونی اکلنجه صورتیه تدریس
 ایتمکده درلر.

وقتیله رومه و یونانستانده یمک زمانلری کتاپ
اوقومیه مأمور اسیرلر وار ایدی .

زمانمزد فرنگ مکتبلرنده جزایه مستحق اولان
شاگردان . ارقداشلری یمک یرکن کتاپ اوقومقله جزا
ایدلمکده در .

﴿﴾ حفاظ کتب ﴿﴾

کتابخانه لرده کتابلرک حسن محافظه سنه مأمور ذواته
حافظ کتب دیرز .

اک اسکی حافظ کتب (فالر) لی ده متریوس درکه
اسکندریه کتابخانه سنک تنظیمنه مأمور اولمشدر .
رومه دده آزیوس پولیون ، وارون ، صرفیوندن
ملیومه لیسوس ، لوجیوس هیژین کبی ذوات کسب شهرت
ایتمشدر . قرون وسطاده حافظ کتبلر قرالدر ، پاپالر ،
دسپوطلرک اوامرینی تحریر وارسال ایدرلردی .

حقیقهٔ حافظ کتبلک وطیفه سی پک قولای ایفا اولنور
خدمتلردن دکلدر . چونکه بر کتابخانه ترتیبی تصنیف
علوم کبی پک ناریک ومهم معلوماتی ایدنمکه متوققدر .

﴿ علم اسمی کتب ﴾

مادی و یا عقلی اوله رق کتابلری تعریف و صنفلره
تقسیم ایدن علمه « اسمی کتب » دیر لر .

بو علمی بر جوق قسملره تقسیم ایتشلر و از جمله بری
کتابلرک صرف ماهیت ادبیه و یا قیمت قنیه و علمیه سی
نقطه نظریله و دیکری ده یالکز بهاسنه کوره ایکی یه آیر -
مشلر سه ده بو تقسیمات طوغری دکدر . بو علمده الکیاده
شایان اهمیت اولان اوچ شیدر؛ برنجیسی علم اسمی کتبک
اصولی، ایکنجیسی کتابلرک تعریف و توصیفی، اوچنجهیسی ده
فهرست در .

بو علمک فائده سی اوته دن بری تقدیر ایدلمش ایسه ده
حالا کنیدی سندن بکله نیلن منفعتی ویره جک قدر توسع
و انتشار ایده مه مشدر .

بو علمک شو تعریفنه نظراً صحافلرک کتاب جدوللریله

کتابچیلرک اسامی کتب دفترلی، کتبخانه دفترلی هپ
بو علمه عا ئد جدولردندر .

وقتیله مطبعه اولدیغندن اسامی کتب علمنه احتیاج
یوق ایدی : یالکز کتبخانه فهرستلی وار ایدی .

اسامی کتب اصولنه دائر ابتدا کتاب تألیف ایدن
« گسر » نامنده بر ذات اولوب ۱۵۴۵ سنه سی بونک ایچون
تألیف ایلدیکی برکتاده بالمله علوم وفنونی ایکی صنفه
تقسیم ایتشدیر که برنجیسی علوم اعدادیه ایکنجیسی علوم
مثبتدر . بوهر ایکی قسمکده اقسام وشعبه لری واردر .

علوم اعدادیه ویا ابتدائی نهک تقسیماتندن برنجیسی تکلم
شعبه سیدر که : « صرف ، نحو ، منطق ، مناظره ، بدیع ،
بیان ، شعر وعروض » فنلرینی ؛ ایکنجیسی ریاضیه که :
« حساب ، هندسه ، موسیقی ، هیئت ، نجوم » علملرینی ؛
حاوی ایدی که بوایکی شعبه هرکسه الزمدر . شعبه لردن
بری ده مزیناندر که صاحب لری نهک علمنه وکندیلرینه زینت
اولور : تاریخ ، جغرافیا ، فال ، حقه بازلق کبی ، برشعبه ده
ماکنه یه متعلق علومدر .

علوم مثبتہ دہ حکمت طبیعیہ، حکمت مابعدالطبیعہ، علم مذاہب وادیان، اخلاق، علوم ادارہ، سیاسیات، حقوق، طب، علم دین .

عثمانلو لردن دہ بو علمہ مراقلی بر طاقم ذوات یتشمشدر؛ شوراسی غریبدرکہ، بو علم اوروپادہ مطبعہ لک اختراعندن صوکرہ رواج بولدیغی حالہ بزده آندن اول یتشمشدر . از جملہ طاش کوپر یلینک « مفتاح السعاده » سندہ علوم وفنونی معلومات بشیریہ نک درت صورتہ کورہ درده تقسیم ایتمشدرکہ، بو قسم لردہ خط، نطق، فکر، قانوندر . علوم ادبیہ ولسانیہ ایلہ تاریخ قسم ثانیدہ؛ ریاضیات، حکمیات قسم ثالثہ؛ علوم دینیہ وقوانین قسم رابعہ داخلدر .

کاتب چلبی نامیلہ شہر تشعار اولان مصطفی افندی مرحوم دہ علم اسمی کتبہ دائر عربجہ و کشف الظنون عن اسمی الکتب والفنون » دیہ پک کوزل ایکی جلد بر اثر یارمش وحتی بو کتاب اوروپاجہ دہ مقبولہ کچرک لاتین وانیکلین لسانلرینہ ترجمہ ایدلمشدر . [*]

[*] کاتب چلبی مرحوم میزان الحقدہ کشف الظنونک فصل تألیف ایدلدیکنی شویله حکایہ ایدر .

کتابلرک نصل بر ترتیب اوزره بیانی لازم اولدیغنه دائر
برجوق مناقشات و مباحثات موجوددر .

کتابخانه و کتابچی فهرستلرینه کلنجه بونده اوچ ترتیب
وارد خاطر اولیور . برنجیسی کتاب اسملرینک اساس
اتخاذیله حروف هجا اوزره ترتیندن ؛ ایکنجیسی مؤلف
اسملرینی حروف هجا ترتیبی اوزره صرملیوب یانلرینه
تألیفلرینی یازمقدن، اوچنجیسی شعبات فنونه کوره کتابلری
آیرمقدن عبارتدر .

۱ کثر کتاب اسملری او کتابک نهدن بحث ایتدکلرینه
دلالت ایتدکلری جهته برباقشده موضوعلرینه انتقال
ایده مەمک محذوری وارددر .

« ... واسامی کتب بوزمانه کلجه کوریلوب مطالعه اولنان تواریخ
وطبقات کتابلرندن محالرینه نقلندن غیرى بشخصه الدن کچن
کتاب خانهلرک نیجه بیک جلد کتابی ویکرمی سنه دن برو مصافله
آقیدوب کتوردیکی کتاب جمله یرلرینه یازیلوب موضوعات علوم
کتابلرند مسطور اولان اوچ یوزدن زیاده فن دخی حروف
ترتیبیله محله نقل اولندی . نیجه مباحث و مسائل غریبه یازلدى
که آنکله جمله علوم و کتبه علم اجمالی حاصل اوله وبوکه
« کشف الظنون عن اسامی الکتاب والفنون » نامی قونوب »

اسامیء مؤلفینه کوره ترتیبدهده ینه اومحدور باقی
ایسهده بر مؤلفک مجموع آثاری نه لردن عبارت اولدینی
آکلا شلمق فائده سی واردر .

تبع ایچون تقسیات فیه قبول اولنه رق هرفنه متعلق
کتابلر مؤلفلرینک اسامیسی هجا ترتیبدهده اساس اتخاذه
اولنورسه بک مفید بر اصول اولمش اولور .

ممالک شاهانهده علوم وفنونک مبدأ ترقیاتی دور
دلارای حضرت پادشاهییه مصادف اولدیغندن علم اسامیء
کتبک اصولنه دائر هنوز کتابلر تدوین ایدلمدی
ایسهده استانبول کتبخانه لرندن اکثرینسک فهرستی نشر
اولدینی کبی کتابجیلر مزده نشرینه وسطت ایلدکلری
کتابلر حقنده اسامیء کتب دفترلری نشر ایلیمکده درلر .

اوروپاده اسامیء کتب علمنه فوق العاده اهتمام اولنه رق
اصولنه فهرستلرینه وسائر سهنه متعلق بر چوق کتابلر
وغزته لر نشر ایلدیکی کبی هرفنه متعلق آریجه اسامیء
کتب تدوین ایدیلیور .

﴿ كِتَابُ الْجَمَلِ ﴾

ازمنه قديمه ده كتابچيلر ، كتاب يازانلر وناسـخـلر ايدى . آتـنـه كـتـابـچـى دكانلرينه ايشـسـزلرله عقلا طويلا نور ايدى . مؤلفلر بودكانلره كلهرك كتابنى اوقور وصحاف افندى يه بكنديررسه اوده كتابنى استنساخ ايچون لازم كلن مصارفى درعهده ايدر ايدى . كتابلر اوللرى پك بهالى اولوردى ؛ ترشه استحضارى اوكرنلدىكن صوكره ايسه براز اوجوزلدى . اكثرثا طلبه معلملرينك كتابلرينى مطالعه ايچون استنساخ ايدرلردى .

زنكينلر كتاب قوپيه ايتمك اوزره اسيرلرينى تعليم ايدر وبوسايه ده جسيم كتابخانهلر ايدينورلردى . اووقتلر كتاب تجارتى ، بالخاصه اسكندريه ده ، پك رواجده ايدى . رومه ده جمهوريتك آواخرى وايمپراطورلق زمانلرنده حال بويله ايدى . كتاب استنساخ ايتديروب صاتان كـتـاـ بـچـيلر بتون محله لره ياييلمش ايدى . دكانلرينك اوكى

صاتیلق کتابلرک اعلانی ایله مستور و کتابلر رافلرده کمال اهتمامله تنظیم اولندقلرندن حسن حالده منظور ایدی . کتابچیلق حقنده معلومات مفصلا ویرن (مارتیال) زماننده کتابلر اوجوزایدی . بونلردن مؤلفلرک آزچوق استفادۀ معنویه لری اولدیفی مظهوندر . کتابچیلرکی کتابلری ایمپراطورلغک هر طرفنه کوندرلردی . صحافلرک تمامیه سربست ایدی .

خرستیانلر عقائد دینییه متعلق برچوق کتاب طویلارلردی . انطاکیه بسقیوسی لوسیئن ، سن ژه روم و سائرۀک برچوق ناسخلری اولوب اونلره کتاب یازدیرر وحتی بو خصوصده قادینلر بیله قوللانیلوردی . فقط برطرفندنده کتابلری آلت اوست ایتک و مناسبتسز برحاله قویمقدن ده چکنمز لردی . بوسبیله کلیسا و مناسترلر کندی ناسخلرینی نظارت آلتند بولندرمیه مجبور اولدیلر . صوکره فنون و تعلیم اماکن دینیده مجتمع اولمیه باشلادی . بناء علیه کتابچیلر واسطه سیله کتاب تجارتی قرون وسطاده ، کلیاً قالقدی . عربلرک دور فتوحاتی

زماننده پاپروس تجارتی منع ایدلدی . ترشه بهایه چیقیدیغندن
اسکی کتابلر قازیلوب یرلرینه دین کتابلری یازلدی .
بعض مناسترلرک فوق العاده اقدامیه برابر کتابلره ندرت
کله رک بیوک سنیورلرده ، بیوک اماکن دینه ده بولنور
اولدی . اون اوچنچی عصره قدر حال بویله دوام ایدلدی .
او آراق یعنی ۱۲۷۵ تاریخ میلادیسنده کتابجیلیق صنعتی
فرانسه دولتیجه حمایه ایدلدی . اوروپاده کتابجیلیق بو حـاـ
للرده ایکن سایه اسلامیتده بغداد ، شام ، حلب ، قرطبه ،
سیچلیا ، اندلس ، بخارا ، شهرلری و بونلرک بولندقلری
اقلیملرده برچوق کتابخانه لر ، صحاقلر ، مدرسه لر کتابلرله
طولی ایدی . حالا کاتب چلبی مرحوم معارف اسلامیه نـک
دور انحطاطنده کشف الظنون عن اسمی الکتب والفنون
آدلی اثر معتبرینی حلب صحاف چارشیسنده معاینه ایتدیکی
کتابلر اوزرینه یازمشدر اوزمانلر اون دردنجی عصر
میلادیده کاغد ایجادی ، اون بشنچی عصرده طباعتک
اختراعی کتابجیلغه رواج ویردی .

پک قدیم زماندنبری ممالک عثمانیه نـک اکثر بیوک

شهرلرنده وبالحاصله استانبولده برر صحاف چارشوسی واردر . بوصحافلر کتابلرک حسن خط ، زینت وندرتی بیلور و آکا کوره ، مزایده طریقیله کتاب آلوب او یغون بها ایله ساتارلر .

بزده کتابچیلق صنعتی ایکی قسم اولوب بریسی یازمه کتابلر ایله طلبه علومه لازملی کتابلرک آلم صاتمى ایله اشتغال ایدرکه بونلره « صحاف » دینور . کتابچی دیدکلرمن ایسه مطبوعات جدیده ایله اشتغال ایدنلردرکه بونلر کندی حسابنه کتاب باصیرانلردن یوزده یکر می بش اسقونطو ایله امانه کتاب آلوب صادقلری کبی مؤلف و مترجلرک اثرلرینی ده فورمه سنی عادتایوق بهاسندن بر آلتونه قدر ساتون آله رق کندی حسابلرینه باصار ساتارلر .

زمانمزدده کتابچیلق صنعتک اک زیاده رواجی اولان مملکتلر انکلتزه ، فرانسه ، آلمانیا وبالحاصله حکومات متفقہ آمریقادر . آمریقاده یالکیز برسنه ده برکتابدن ۳۰۰،۰۰۰ نسخه ساتلدینی چوق اولور . هر سنه وبترک مبادی قرائت نام اثرندن بر میلیون ساتیلور .

آلمانیاده لایحیق شهری بتون آوروبانك دارالکتابی
صایبلور .

بلاد متمدنهك اكثر یسنده کتابجیلق صنعتنه متعلق
غزتهلر بیله تأسیس ایدلمشدر .

کتابجیلغك بر قسیمی ده طابع وناشرلکدر . اوروپاده
بو خدمتی ایفا ایدنلر اصحاب معلوماتدن ایسهده بزم طابع
افندیلرده یاخود آغالرده بویله بو حال تصور ایدیله مز .
بونلر مؤلفلرک شهرته نظر آ اثرلرینه پاره ویرر وخلقه
اوشهرتله کتابلرینی صاتهرق استفاده ایدرلر .

اوروپاده طابع وناشرلر یامؤلفلردن ویاخود ورتهلر .
ندن کتابك حق طبعی صاتون آلهرق کندی حسابلرینه
باصارلر . فرانسهده ۱۷۷۷ سنه سی جاری اولان بر نظامده
حق طبع مؤلفك حیاتیله قائم ایدی . اوراده طابعلرله
مؤلفلر آره سنده اجرت تحریریه وسائردهن طولایی خیلی
اختلاف ظهور ایتمش وکوز نوری دوکهرک اثر وجوده
کترین مؤلفلری حمایه ایچون جمعیتلر تشکیل ایدلمش
ایسهده کتابجیلرک سؤنیت وکندی منفعتلرینه اولان غیرتلی

بوتشبتلری منع ایتمیشدر . ۱۷۳۰ سنه سی لوندرده تشکل
ایدن حمایه مؤلفین جمییتی برخیلی اعانه آلدینی حالده ینه
طوب آتمیشدر . فقط هر حالده مؤلفلرک حقوقنی محافظه
هر دولته بروجیه اولدیغندن بوکاده ایلروده برچاره بولنور
ظن ایدیلور . اوروپا دولتلری آراسنده مؤلفلرک و طابعلرک
خارجاً حقوقنی محافظه ایچون برطاقم معارف معاهده
نامه لری واردرکه او عهدنامه لر موجبینجه فرضاً بر آلمان
برفرانسز مؤلفنک اثرینی ترجمه ایچون مؤلفنک رخصتنی
آلمیه و عیناً طبع ایده جک بر طابع ده اولکی طابعندن
اجازت آلمیه مجبوردر .

﴿﴾ كتاب فالجيلنى ﴿﴾

انسانلارك كشف استقبال هوسى معلومدر . هانكى
شى واردركه اويولده استخدام قالقشلمش اولمسون ؟
كتابلرده انسانلارك بو آرزوسنى استيفا ايچون قوللا-
نلمشدر . قرون وسطاده كتاب فالجيلنى يهوديلر آراسنده
پك شايع ايدى :

نورات شريفى كيف مالتفق آچهرق بيلمهسنى آرزو
ايتدكلرينه مطلع اولمق ايتترلردى .
بوعادت بزدهده شايع اولمشدر . قرآن عظيم الشاندى
تقال ايديلور ايدى .

تقال ايچون سائر كتابلارك صحيفه بالالرينده بر طاقم
آيات كريمه احاديث شريفه ، ويا اقوال مشهوره يازيلور ،
كتاب آچيلدينى وقت بونلردن معنالر استخراج ايديلور .
برده ديوانلر ، ازجمله ديوان حافظ تفالده پك زياده شهرت
آلمشدر .

حافظ دیوانندن آچیلان فاللره دائر کتب ادبیه ده
خیلی نوادر بولندیغی کبی شاعر کفہ لی حسین افندی
بویابده بر کتاب بیله قلمه آلمشدر .

﴿﴾ کتب ممنوعه ﴿﴾

رومه حکومت روحانیہ سی کندی منافعه مخالف
اولان کتابلرک او قونمہ سنی منع ایتیش و بونلرک مؤلف
واسملرینی حاوی Index نامیلہ فہرستلر نشر ایلمشدرد .
بواند کسلر (فہرست) بری صورت قطعیدہ ممنوع
اولان و دیگر قرائتی تصحیحہ معلق بولنان کتابلری
حاوی اولمق اوزرہ ایکی قسمدر . ۱۵۸۵ : ۱۵۹۰ پاپا
کرسئ روحانیسندہ اجرای حکومت ایدن بشنجی (سکست)
زمانندہ بوقیل کتابلری تدقیق ایچون بر مجلس تشکیل
ایدلمشدر .

بوندن اول قونستظین کی ایمپراطور لر . پاپا لر . «قونسیل»
دینلن جمعیات دینیہ نصرانیہ ، دین ایچون مضر عد
ایتدکلری کتابلری منع ایدرلردی . فقط طباعتک
انتشارندن صوکرہ پاپالق مقامی غیرتی ، شدتی آرتیرمغہ
باشلادی . ۱۵۴۳ سنہ سی ایلیک دفعہ اولہرق و تدیکدہ

کتب ممنوعه فهرستی نشر ایدلمش وایرتهسی ییل پارس مدرسه دینهسی تدقیق ایتدیکی کتب مضره دفترینی میدانه قویمشدر ؛ ۱۵۵۱ سنهسی بودفترک برده علاوهسی چیقارلمشدر .

کتب ممنوعه فهرستی کیتدکجه بیویه رک هانکی کتابک ممنوع اولدینی عادتاً بیلنمز درجهیه کلدیکندن اک خالص قاتولیکلر بیله بیلیمیه رک کتب ممنوعه پی اوقوموق وحتی تقدیر ایلمک درجهسنه وارمشدر .

بوراده اوکتابلردن بزجه مشهور اولانلرینی ذکر ایده جـکـز : بالزاقک کلیت آثاری، بهرانزه نک شرقی مجموعه سی، اوگوست قونتک فلسفه کتـابی، قونـدیلاقک اثری، قوندورسه نک ترقیات فکریه بشریه سی، قوکلین ک قاموس اقتصادی، (دیدرو) والکساندر دومانک آثاری، آنسیقلوپه دی، رهاییندن فلورینک کلیسا تاریخی، فونتئک « عوالمک کترتی حقنده مکالمه سی »، ویقتور هوغونک سفیللر ونوتردام دوپاری، لافونتئک امثال و حکایاتی، لامارتینک ایکی اثری، برده بعض مؤلفلرک یازدقلری آتارک کافه سی

یعنی او آدم لړك ناملړینی حاوی اولان كتابلر بودفتلره داخلدر .

وقتيله علمای اعلام علم منطق تدریسی منع بیورمشلر ایکن حکما ایله معارضه ایچون علم کلامك تدویننه لزوم کورلدیکی زمان او ممنوعیتی الفا وحتی علم مزبورك تدریسی واجب اولدیغنی بیان ایتمشلردی .

طلبة علوم منحصرأ خدمه دیندن معدود اولدقلرندن ومدار اشتغاللری مطلقاً علم شریف اولمق لازم کله جکی شبهه سزدر . بناء علیه اساتذه کرام طلبة لرینه ویردکلری اجازتنامه لرده منحصرأ علوم دینیه ایله توغلی توصیه وفلسفیات ایله اشتغالدن انلری تنزیه ایدر .

❦ احراق کتب ❦

کتاب محبلی و دلیلکنه قارشو برعادت دها واردرکه
اوده کتاب یاقه سیدر .

بوماده حقنده « لغات علمیه وفیه » نام اثر مشترکزده
شو معلومات واردر :

« پک قدیم برزماندن بری ادیان و اخلاقه منافی کتب
ورسائلک احراقی خصوصی یونانیلر و رومه لیلر نزدنده
مرعی الاجرا برقاعده در . وحدانیت باری بی شکه دوشورن
(پروتاگوراس) ک آثار ی میدانده یاقلدی . (انیتو خس
ایفان) یهودی کتابلرینی احراق ایتدیردی . (تبیر) زماننده
(لابیة نوس) ک محرراتی احراقه محکوم اولدی . (طاقیا
نوس - دیوقله تیهن) ورفقاسی خرستیانلغه عائد کتابلرک
احراقنی امر ایتدیلر .

کلیسانک حکمی جاری اولدینی آوانده ، رومه لیلردن
زیاده ، احراق کتبه اهمیت ویریلهرک مؤلفلر کتابلریله

احراق اولندی . رفض والحادلرینه حکم ایدیلن (آریوس ، آبهلار ، آرنود ، برسیا) نك آثارینی احراقله خوشنود اولنلدی . آرسطونك برچوق آناری یاقلدی . (۱۴۳۶ - ۱۵۱۷) اسپانیا باش وکیلی قاردینال (کیرخس) بش بیک قرآن کریم و تفاسیر شریفه وسائر کتب اسلامیه پی احراق ایلدی . دیگر جهتدن دفعتله فرانسز قراللری ویپارلمتوس قراریله برچوق یاپانك اوامری احراق ایدلیکیده واردر . طباعتك شیوعندن صوکره کلیسا رهایی و حکام سائر ، اوروپاده کتابلر آرتدجه شدتلرینی آرتیره رق برچوق اثرلری یاقدرمشلردر . بونلرک اسامیسنی تعداده کیرشمک اوزون اولدیغندن معروف اولان آثاردن بو محکومیتی قازانانلری یازاجغز :

هانری اتیهنك ، هرودوت تاریخنه یازدیغی شرح ، (پاسقال) ك ولایت مکتوبلری ، فنه لونك تلمیاقی ، اون سکزنجی عصر حکما سندن بابل ، فرمده ، ژان ژاق روصو ، وولتر ، رهنال ، وولنه نك آناری یاقلمش و ۱۷۸۹ سنه سنه

قدر فرانسوده برچوق کتب دینه و حکمیه احراق
ایدلمشدر . (پنیو) اسمنده برذات یاقیلان کتابلرک
باشلیجه لری حقننده ایکی جلد برلغت کتابی یازمشر !

سید کتابلر نه یولده تالیف ایدیلور ؟

کتاب تالیفی پک کوچ برصنعتدر . اونک ایچون صربلر « من الف فقد استهدف » دیمشلردر . دنیاده هیسج برکتاب یوقدرکه ، قبول عامهیه مظهر اولسون ؛ اک ای کتابلری بیلر برصنف خلق تقدیر ایلدیکی حالده، اوتده برصنف تنقید وحتی مواخذه ایدر .

اونک ایچون نیجه اقتدار صاحبلری او قدر امک صرفیلر او کرندکلری علومه وفنونه دائر برشی یازمهده، اسملرینی اخلافه براقه مدن ترك دنیا ایدوب کیتمشلردر . فقط او قدرده قورقاق اولمالی . انسان ای بیلدیکی ولسانده لزومنی کوردیکی کتابی یازمقدن چکنمه ملیدر . برشی لایقیله او کرنمدن ویاخود او کرندیکی حالده لزومنی وجدانا تصدیق ایتمدن کتاب یازمهیه قالماملیدر .

وقتیلر علمای اعلام حضراتی محضا خیر وثواب ایچون کتاب یازارلردی . اسکی مؤلفلردن چوغی تالیفلرندن

برمنفعت مادیه بکلمزدی . بعض معلملرک طلبه لرینه ویر-
دکلری درس لری شاگردان طویلار ، بر مجموعه یه یازار
وصوکره کن دیسنه تقدیم ایله تصحیح ایتدیره رک اثرلر
وجوده کتیر لر دی . حتی عربی کتابلرک چوغنیک باش
طرفنده مؤلف حقنده « قال الشيخ العلامة افضل المتأخرین
وقدوة العلماء المحققین . . . » دیه یازلمشدرکه بویله اثرلرک
شاگردان طرفندن ضبط ایدلدیکنه شبهه براقاز .

بعض مؤلفلرک اثرلری ده وفاتلرندن صوکره چیقار .
بو ، خلقک مواخذه سنی طویماق ایچون اختیار ایدلمش ،
بر تدبیر احتیاطی اولسه کر کدر . بر طاقم آدملرده اکابر دن
شونک بونک ، نامنه اثرلر نسبت ایدر لر . « فقه اکبر » ایچون
ام اعظم افندمزک دیانلر اولدیغی کبی بونی انکار ایدنلرده
واردر . هر نه ایسه بر کتاب تألیف ایدیه جکی زمان ابتدا
پلانی یاپیلور . یعنی او کتابده نه لردن بحث ایدیه جکسه
اونلر صر سیه بر کاغده یازیلور . و او بحثلر هانکی کتابلردن
آلنه جق ایسه یانلرینه قید ایدیلور . صوکره یازمه یه
باشلانور . هر حالده بو کتاب موجود اولانلردن ای

اولمیدر . برده لسانمزد هسچ بولمیان اثرلر واردر .
 طبیعی اوپله لری ترجمه ایدیلور . ترجمه شایان سائر لسانده
 برکتاب وارسه نه اعلا ، اولمدینی صورتده اوکا دائر بشاون
 کتاب ایدینه رک هپسنه باقیلور وهر برندن بکنیلن یرلر
 طوبلانور .

بعض کیمسه لرده وقتيله یاپیلان کتابلره شرحلر ،
 حاشیه لر یازارلر . واقعاً شارح و محشیلردن کوزل شیلر
 یازانلر واردر . بعضلری ده پک بوشنه اوغراشمش
 اولورلر . شرح و حاشیه یانلر اصل مؤلفک فکری
 آکلایه جق قدر اصحاب اقتداردن اولمی . متبک نره سی
 کوچ و محتاج ایضاح ایسه اوراسنی شرح ایتملی . بعض
 شرح و حاشیه لر کوریلورکه انسان یازانده او قویانلرده
 آجیر . فرض ایدم که منطقدن برمنته شرح یاپیله جق ،
 آرتق او شرحده متبک هر کله سنک صرف و نحوه اولان
 تصریف و اعرابی یازمو عبدر . منطق او قویان اگر
 صرف و نحوه بیلیمورسه . او شرح سایه سنده اونلری
 اوکر نه مز . بیلیمورسه اوپله شرحه محتاج اولماز . شمدی

شارح، شرحنده متنك غوامضنی تفصیل وایضاح ایدرسه
فائده لی برایش کورمش اولور .

حتی کاتب چلبی مرحوم «میزان الحق فی اختیار الاحق»
نام اثرنده «مرحوم یحیی افندی» — درس دیرمیسکر
وحاشیه لر مطالعه ایدرمیسکر ؟ «دیر ایدی . فقیر دخی
«درس او قورلر، لکن حاشیه التزامی نادر اولور» دیر ایدم؛
زیرا آداب فقیر هر کثرته جانب وحدتن دخول واحاطه
کلیات ایله ضبط اصول ایدی . جزئیاتله تقیّد وجر بزه
سمتنه التفات تضییع اوقات اولمق اوزره قرار ویرلمش
ایدی . «دیر .

اسکی مؤلف لر محضاً ثواب ایچون کتابلر تالیف
ایدرلر وکنندیسنه لزومی اولانلرده یازار ویا یازدیرر-
لردی؛ طباعت چیقدی چیغه لی ایشلری دکیشدی؛ تالیف
صنعت حکمنه کیردی . زمانمز مؤنفلری خلقلک استفاده سندن
زیاده ذوقنه خادم اثرلر یازمه یه باشلادی ؛ بوسبیله رومان
ورسائل موقوته چوغالدی . واقعا رومانلردن شایان
استفاده وموجب عبرت اولانلری بولنیورسه ده، بوخدمتی

تاریخ دهها مکمل ایفا ایده بیلور . رسائل موقوته ویا لغت
 طرزنده یازیلان اثر لر ایسه بر بحث حقنده معلومات
 مکمله ویره مز . تخصص ایچون ارباب اختصاصک یازدینی
 جلدلره مراجعت لازمدر . حال بوکه اوپله جدی اثرلره
 رغبت ایدن آز ! طابعلر طبعندن استغنا ایدر . مؤلفلرده
 یازدقلری شیئی طبع ایتدیرمک مجبوریتند بولنور؛ چونکه
 بوکون اک جدی بر اثری استساخ ایده جک وایتدیره جک
 ذوات آزددر . معارفده ترقیمزی آرزو ایدنلر جدی
 کتابلره رغبت ایتلیدرکه مطلوب حاصل اولسون .

برده هرکسده بر کتبخانه ایدنمک فکری ، یمک
 دولابی ایدنمک احتیاجی قدر اعمم ایتلیدر . بزده ایسه چوق
 آدملر بیلورم که اکرتی کتاب المقله مطالعه احتیاجلرینی
 دفع ایدر .

بونلرک بوحرکتلری ترقی معارفه مانعدر . هرکس
 کندینه لازم اولان کتابی صانون آملیدر . معارفمزک
 ترقیسنی آرزو ایدنلرده کیمسه یه کتاب ویرمه ملیدر .
 لطائفدن اوله رق غزتته نک بریسنه شوپله بر فقره یازلمشدی :

— مادموازل ، نه قدر چوق کتابلرکز وار .
 شونلردن بردانه ویرسه کزده او قویوب کیری ویرسه م ؟
 — آه قرداشجغم ، بو کتابلر هپ شونلردن بردانه
 ویرسه کزده او قویوب کیری ویرسه م ، دیه رک آلمشدر !!
 بعض مؤلفلر کتابلرینی نشر ایلدکن صوکره مطا-
 له سی آرتمه سی وسائر سببلردن طولایی کتابلرینی تصحیح
 ایدرلرکه بوکا « تذهیب » دیرلر . متقدمینک آثارنده کوریلن
 اختلاف اکثریا بوتذهیب عادتندن ایلری کلشدر .
 بعضلری ده اسکی کتابلرینی حالیه براقه رق یکیسنی یازار .
 بوایکی صورتدن بریسینک ترجیحی ایجاب ایدن حاله
 باغلی اولدیغندن بوبابده برشی دیه میز .
 یالکیز مؤلفلر ایکسجی دفعه یاپدقلری اثرلرک برنجیدن
 ده ائی اولمه سنه دقت ایتلیدرلر .
 ابن خلدون مشهور تاریخینک مقدمه سنده تالیف
 ایچون یدی شرط صایمشدرکه شودر :
 اولکیسی ، بر علمی موضوعیه استنباط و ابواب و فصول
 اوزره ترتیب ، یا خود بر طاقم مسائل و مباحثی استنباط

خصوصاً صلیدرکه ، بوکا بر عالم محقق مظفر اولوبده نفعی عام اولوق ایچون بونی سائرہ ایصال آرزوسنده بولمغین ، متأخرین اول فائدهیه ظفریاب اولملری املیلہ اول علمی ودیعہ صحائف ایلر . نتهکیم اصول فقہده واقع اولشدرکه اولامام شافعی ادله شرعیہ لفظیهده تکلم و آنلری تلخیص ایلدی ؛ صکرہ فقہای حنیفه کلوب ، مسائل قیاسی استنباط واستیعاب ایلدیلر و آنلردن صکرہ کلنلر بو آنه دك منتفع اولده درلر .

ایکنجیسی ، بودرکه بر عالم محقق تألیفات قدمایه واقف اولوبده آنلری مغلق و عسیر الفهم بولمغله وفهمنه جناب حق آنی موفق ایتمکله اودخی تألیفات مرقومهده عسرت چکه جک سائر کیمسه لره موفق اولدینی مفهومات ومعلوماتی اظهار وایصال آرزوسنه دوشر ، تاکه مستحقنه فائده متصل اوله . اشته بونوع تألیف دخی کتب معقول ومنقولک شرح و بیاننده برمسلك شریفدر .

اوچنجیسی ، متأخریندن بری متقدمیندن فضلی مشهر وصیتی آفاقه منتشر ومعتمد ومستند بر ذاتک کلامنده

برغلط و خطایه کسب و قوف و شک و شبهه دن عاری برهان
واضح ایله بونی اثبات ایتمکله کندودن صکره کله جکله ره
دخی بونی ایصاله حریص اولمسیدر ؛ چونکه اولکی
تألیفک انتشاری ومؤلفنک شهرتی وناسک کندویه وثوق
واعتمادی حسیله اول غلط و خطانک محو وتصحیحی
قابل اوله ماز . بوجهته اول عالم متأخر بونی تحریر ایله
سأثرینه بیلدرمک لازم کلور .

دردنجیسی ، برفنک موضوعنه نظراً برطاقم مسائلی
یاخود بعض فصولی ناقص اولمسیدرکه ، بوکا مطلع اولان
کیسه فنک اکمالی قصد ایلر .

بشنجیسی ، برعلمک مسائلی ابوابنده مرتب ومنتظم
اولماسیدرکه ، بوکا مطلع اولان کیسه او مسائلی ترتیب
وتهذیب ایله هر مسئلهنی کندی بابنه وضع ایتمک استر .
آلتنجیسی ، برعلمک مسائلی دیگر علومک ابوابنده
متفرق اوله رق بولمسیدرکه ، بعض فضلا بوکا آگاه اوله رق
اول فنک موضوعنی تعیین و مسائلی جمع ایدوب برفن
مستقل میدان چیقاریر .

یدنجیسی ، امهات فنون توالیفدن بری مطول و مورث
 کلال اولمسیدرکه ، مؤلف اولک مقصدینه خلل ویرمامک
 اوزره لازم اولندرک حذفدن احتراز ایله مکرراتی واریسه
 حذف واختصار وایجاز ایله اول تألیفک تلخیصی قصایدله
 دیگر برکتاب تألیف اولنور .

ترجمه

برلسانده بولنان برکتابی دیکرینه نقل ایتک فائدهلی
وحتی الزم برخدمندر .

فرانسه شعرا سندن لامارتین : « یایله جق کتابلردن
اک کوجی، اعتقاد مجه، ترجمه در » دیمش ؛ فی الواقع ای
ترجمه غایت کوجدر .

ترجمه ده شرائط اصلیه تمامیه فکر مؤلفی افاده و محاسن
انشایه رعایتدن عبارت ایسه ده، بر ترجمه نک ایی اولمه سیچون،
باشدن باشه مؤلفک اثرنده الهامات معنویه سنی صنایع
ایتمه مکده التزام اولنورسه ، آثار ادبیه و شعریه ترجمه سی
عادتاً امکان خارجه چیقار . اوتهدن بری آثار مترجمیه
اصلترینک نرس یوزی نظریله باقیله رق ، ترجمه ده اصلک
صنایع ادبیه سندن صرف نظره فکر مؤلفک نقلنه رعایت
اولنه کلشدر ؛ ترجمه شو صورتله عادتاً اختراع صورتنه
کیرمش اولور .

هله ترجمه ده صنایع لفظیه نك اداسی قابل اوله ماز ؛
 بوکا اوغراشانلر برایش کوره مز . حمدی افندی مرحوم
 مقامات حریری ترجمه سنده صنایع لفظیه نك ده محافظه سنه
 غیرت ایتدیکندن کتابی ترکیه لکدن وحتی ترجمه لکدن
 چیقمش وعادتاً عربیسی اوقومق ده اخیلی اولمشدر .
 براترك ترجمه سنده اهل لسانه پك غریب کورینه جك ،
 تعییرات ، اصطلاحات ، حسیات و سائر نك محافظه سنی
 التزام ایدنلر وارسه ده بوندن پك غریب و تحف نتیجه لر
 ظهوری کورلمکده اولدیغندن حرفیاً ترجمه لر ایچون
 بيله بعض شرائط و حدود تعینی الزمدر ظن ایدرز .
 ترجمه نك واضح ، سهل الاستفاده اولمه سی شرطدر . بویه
 اولیانلر بزم ایچون ترجمه لکدن چیقهرق برده اونلرك
 ترجمه سنه لزوم کوریلور .

ترجمه ایکی صورتله اولور . بریسی سربست ترجمه درکه ،
 برکتابك مالئ مترجم کندی ذوقنه کوره لسانه نقل
 ایدر . آثار فنیه نك بویولده ترجمه سی ، هم ای آکلاشلمه سنی ،
 هم ده آز زمانده ایشبك ایچندن چیقلمه سنی موجب

اولور . بوسبيله اكثر مترجملر من بويولى اختيار ايدرلر .
آثار ادبيه نك ايسه عينا ترجه سى ملتزمدر . بناءً عليه
اويله ترجه يه هوس ايدنلر ك ايكي لسانده ده فوق العاده
ملكه صاحبي اولملرى شرطدر .

ترجه لرك كتب قديمه محافظه سنه پك چوق يارديمي
اولمشدر . مثلاً كتب يونانيه دن چوغنك بوكون اصلى غائب
اولديغى حالده عرب مترجملرينك سايه سنده آثار متقدمينه
اطلاع ممكن اولمشدر . عرب آثار حكيمه سنك برچوغنى
صوكره دن محوه قيام ايدلمش ايدى . اونلر ك ده چوغنى
يهوديلر عبرانى يه ترجه ايتدكلرندن بوكون حكمت عربيه
معلوم اولمشدر .

ترجه حقنده اصحاب كمالدن بريسى شويولده بيان
مطالعه ايتمشدر :

« . . . البته برلساندن برلسانه ترجه اولنان شى مثلاً
مائى كوزلى ، آق بكزلى ، صارى صاچلى برانكلير قزينه
قاره كوزلى ، قره قاشلى ، اسمر بكزلى برعرب دلبرينك
البسه سيله زينت ويرمك ديمك اوله جنى ايچون بدابع

پسندان عالم نظرندہ طبیعتک ایجاد ایدہ بیلہ جکی ہر درلو
محاسنی جامع اولہ ماز . ادبیاتجہ ترجمہ دن، اولسہ اولسہ
یالکز اصحاب قلم بعض فوائد استحصال ایدہ بیلہ دیکھی
واخترعاتدن ایسہ ولو مکمل اولسہ بیلہ ہر او قور یازارک
مستفید اولہ کلدیکی فکر حکیم وطبع نقاد عالیترینہ خفی
دکدر . »

بعض اثرلر واردرکہ برباقشدہ ترجمہ سی او قدر قولای
کورندیکی حالہ دیگر لسانہ ترجمہ سی ممکن اولہ ماز ؛
اولسہ دہ اصلندہ کی لطافت بولنہ ماز . « سہل ممتنع » تعیرینہ
ما صدق اولان (برہوف) ک شوییتی کتابنزہ مناسب
و صدق مدعامزی مؤید اولدیغندن اشاغیہ یازلدی :

Cet art ingénieux ,

De peindre la parole et de parler aux

[yeux,

Et par des traits divers de figurs tracées,

Donner de la couleur et du corps aux pensées

(قورنہی) بویتہ اک ای ایکی پیہ سنی ویرہ بیلہ جکی

سویلیور .

❦ اختصار کتب ❦

بيوك كتابلرى كوچلتىمىكە اختصار، تلخىص دىرلر .
آثار متقدميندن ژوستىن دوفلوروس، قورنىلوس پىنوس،
وللىوس، پاتركولوس، قونستانتىن پورفىروژنىت كېي
مشاهيرك تلخىصلرى مشهوردر .

اختصار عادىتى اصل كتابلارك غىيوبىتى انتاج ايتدىكى
جهتله شايدان موآخذەدر . ژوستىنك اختصارى، تروغ
پومپە تارىخ عمومىسىنك ضيافىنى موجب اولدىغى كېي فلورسك
اختصارى دە (تيت لىبو) (دەقاد) يىنك برقىمىنك غائب
اولمىسەنە سەبب اولمشدر .

عربلردە بو عادەتە رعايت ايتىمىشلردر . حتى اكثر
مؤلفلر كەندى اثرلرىنىك بىردە خلاصەنى يامىشلردر .
بونلارك دە بو حرىكتلرى بيوك كتابلارك ضياعنى موجب
اولمشدر . مثلاً فيروز آبادى؛ قاموسنى ۶۰ جلد اوزرە
يازىدقەن صوكرە بىردە تلخىص ايدەرك شەمدى الدە

متداول اولانی میدانہ قویمش و بوحرکتیله ، او قدر
 امك ویردیکی اثر جسیمنك یالکز نامنی براقه بیلیمشدر .
 زمانمزدہ کتابلرک اختصاری بویله برفنالفه سبب
 اوله ماز ؛ چونکه مطبوعات اصل اولان کتابلری محافظه یه
 کافلدر . بالعکس شمدی اختصارات، علوم و فنونک
 تدریس و تعمیمی ایچون پک فائده لیدر .

❦ هانكى كتابلىرى او قوملى ؟ ❦

عالمده كتاب تاليفى عادتى پك اسكيدر . مؤلفلى
انسانلردن اولور؛ بونلرك ايچنده عالمى ، فاضلى اولدينى
كبي ابي وفنا خويلوسى ده واردر .

مؤلفلىر تاليفلىرىنى كندى اقتدار و ذوقلرينه كوره
تاليف ايدرلىر . قارلرده، كندى ذوق و استفادهلرينه مناسب
كتابلىرى ايدىنورلىر .

فقط كتابلىر ايچنده او قدر لزومسىز ، او قدر مضرلىرى
بولنوركه ، تجربه و معلوماتى آزا اولانلىرى، آلداتير ، فنا
يوللره كوتورور . بويلا كتابلىرى اله آلمقدن حذر ايتلىدر .
برده كتابلىر او قدر چوقدركه الكزنكىن آنملر بتون
ماللرىنى او او غورده فدا ايتسهلرينه هر برندن برر دانه
ايدنه مىز ، نه قدر او قوميه ادمانى اولسه ينه بتون
كتابلىر بر كره كوزدن كچيره مىز .

اويله ايسه نه ياپهلم ؟ كتاب آلميهلم مى ؟ او قومهدن
 وازمى كچهلم ؟ حاشا ! هم كتاب آلمى ، همده او قوملى .
 هر انسان بر مسلك صاحبي بولمق لازمدر ،
 هر مسلكه مخصوص كتابلر وار . اوكتابلر همان
 عموماً ايندلسه فائدهسى واردر . فرضا عسكرلرمرز ، فنون
 عسكريه يه دائر اسكى يكي نه قدر ترجه كتاب وارسه ، نه
 قدر چيقارسه هپ برردانه آلمى . بشقه لسان بيلورسه
 اولسانده كندى مسلكنه دائر اولان اثرلردنده اك
 فائده ليلرينى آلمى . انسانلرك برده بر ذوق مخصوصى
 واردر . يعنى مسلكى خارجنده برفه ، صنعتهمراق ايدر .
 ايسته اومراق ايتديكى علمه وهنره دائر اولان
 كتابلركده كندى لساننده بولنانلرندن تكميلنى اينملى ،
 سائر بيلديكى لسانلردهده اونلره دائر يازلمش اثرلرك
 مقبوللرينى آلمى .

دهانه آلمى ؟ اوت ، دهانه انسانك كتابخانه سنده
 بولنهجق كتابلر واردر . اويله كتابلر كه هر مسلك ،
 هر ذوق اربايچون مشتركدر . فقط تأسف ايدر كه ،

اوقییل کتابلرمنز پک آزدرد . حتی اوروپا کتابلری
ایچنده ده آز بولنیور . کچنلرده اوروپا غزته لرنده
« هرکسه لازملی کتابلر هانکیلریدر؟ » مسئله سی میدانه
قونمش ایدی ؛ ویریلن جوابلر ایچنده ۲۰۰ قدر کتاب
اسمی کورلدی : بزده ده عموماً بولنمه سی الزم اولان
کتابلری عقل قاصرجه آرادم ، پک آزشی بوله بیلدم که ،
اونلرده شونلردر :

تفسیر تیپان — مولد شریف — حلیه خاقانی
— تلماق ترجمه سی — خسرو نامه ترجمه سی —
ابن خلدون تاریخنک مقدمه سی — هایون نامه —
کلیستان ترجمه سی — حنیفینک مشوی شریف
ترجمه سی — ضروب امثال عثمانیه — فذلکه تاریخ
عثمانی — اخلاق علائی — قوچی پک رساله سی
— کاتب چلبینک : میزان الحق فی اختیار الاحق —
رساله سی — جدال سعدی بامدعی . کبی
ارباب اقتدارمنز ، بویولده یعنی فائده سی عمومی
کتابلرمنزی چوغالتمه یه همت ایتیلیدر .

اولجه ده عرض ایتدیکم وجه ایله ، شو صایدیغم
 کتابلر کندمجه فائده سنی تصدیق ایتدیکم وسائر ارباب
 عرفان طرفندن توصیه ایدیلنلردر ، هنوز کورمدیکم
 فائده لی کتابلر وارسه ، اسامیسنک نشرینی اصحاب
 اقتدارمزدن تمنی ایلرم .

﴿﴾ کتابلره مکافات ﴿﴾

اوتهدن بری، بالخاصه خلفا و حکمداران اسلامیه
مؤلف و مترجملره پک بیوک احسانلر ویره رک
مکافاتلندر مشلردر .

مظهر مکافات اولان مؤلف و کتابلرک اسامیسی
همان صایله ماز .

سلاطین عظام عثمانیه نک ایسه بوبابده پک بیوک
احسانلر اعطا بیوردینی هر مؤلفک ترجمه حالنده
کوریلور .

حتی مؤلفلرک وظیفه لری آرتیرلمق رتبه لری ترفیع
ایدلمک کبی مکافاتلره نائلیتی همان عمومی کبی برشیدر .

بوعادت حسنه الی ماشاءاه زمانمزه قدر دوام ایتمش
وحتی شوکتهاب معارفنصاب افندمنر حضرتلرینک عنایت
ملوکانه لرینه نائل اولمدق بر صاحب قلم قالماشدر . حتی
عبد عاجز ایکی دفعه، آثار ناچیزانه تقدیمنه جسارتیاب

اوله رق، هر ایکس-نده ده نشان ذیشانلر ایله تلطف
بیورلدم.

اوروپاده مؤلفلره اقادهمیلر واسطه سیله مکافاتلر تعیین
ایدیلور. هر آقاده می شعبه سی کندی شعبه سنه مخصوص
کتابلری مسابقه قویه رق کسب استحقاق ایدنلره مکافاة
نقدیه ویامدالیه ویرر. بعض ارباب مراقدن اقادهمی وسائر
جمعیت خیریه به بر مقدار پاره تبرع ایدهرک یا آنا ویخود
نمسی ایله آرزو ایتدیکی شیئه دائر اک ای اثر یازانلره
بر مقدار مکافات ویرلمه سنی شرط اتخاذا ایدر. اونلرده
ایجابی اجرا ایدرلر. بویولده کی تبرعاتک مقداری هر سنه
خیلی چوغالمقده در.

وقتیه بزده ده مکتب کتابلری مسابقه قونلمش
واصحاب آثاره کتابلرک اهمیتنه کورده مکافاتلر تعیین ایدلمش
ایدی. حالاده مکتب عسکریه ده بو اصول قسماً جاریدر.
فقط مکتب کتابلری آرتق اتمام ایدلدیکی جهته یواش
یواش اونوع مکافاته ده لزوم قالمامشدر.

طباعت

حروفات متحرکه ایله کتاب طبعی ۱۴۶۰ سنه لرینه
طوغری گوتنبرغ احداث ایتمش و شرکاسی اولان (فوست)
و (شوفر) طرفندن اکمال ایدلمشدر .

اون بشنجی عصر میلادیدن چوق اول طباعتك
بولنوب موقع تطبیقه قونلدیغنی اثبات ایچون پک غریب
وبرچوق تدقیقات اجرا ایدلمشدر . چینلیلر ، قرون قدیمه
ومتوسطه اقوامندن بعضاری طباعت ایچون بعض قبا
اصوللر بولدقلری محققدر ؛ فقط هیچ بریسی هیچ بروقتده
طباعتك اساسی اولان حروف متحرکه ، تضییق ماکنه -
سیله طبع ایتمک اصولی دکلددر . چینلیلر یکپاره صحیفه لری
حاوی نخته لر اویهرق رسملر و یازیلر باصمشلر ؛ قدما دنده
طوغله اوزرینه باصه جق قالبلر ، سکه قالبلری ، مهر ،
اسرآنک آلنه باصمق ایچون قالب احداث ایدلمشدر .

اوستروغوت قرالی ته ئودوريق ، كيوم وسائر حكمدار .
ران مهر استعمال ايتمشلردر .

بعثت حضرت رسالتپناهيده اطراف حكمداراننه شرف
تسطير بيوريله جق نامه سعادتلره خاتم تطبيقى ايجاب
ايتديكندن كلمه جليله شهادتى حاوى خاتم نبوت استعمال
بيورلمشدر .

مذهبلر ، اويون كاغد جيلرى ، شمديكى بزم باصمه جيلر
كجى آغاج ويامعدندن قالبلره ايتدكلرى شكللرى باصارلر
ايدى . حتى بر آراق اوروپادهده اويولده بر طاقم اثرلر
طبع ايدلمشدر كه بونلره « مطبوعات خشبيه » ديرلر .

كوتنبرغ ابتدا استراز بورغده تخته دن متحرك حرفلر
ابداع وصوره ماينچده قويومجى فوست وخطاط شوفر
ايله اشتراك ايدهر ك معدنى حرفلر اصاغه واعمال ايتمشدر .
حرف قالبلرني ده كنديسى وبوكا باصقى ما كنه سى ده
اويدريله زق طباعت حقيقه ميدانه چيقمشدر .

۱۴۵۷ تاريخلى ماينچده باصلمش بر كتاب بونى اثبات
ايتديكندن سائر اقوامك كندى مملكتلرينه اسناد ايجون
اوغراشدقلى بوشه چيقمشدر .

مانچدن طباعت اوروپانك هر طرفه ياييله رق ۱۴۷۰
سنه سی پارسده اولیرق گدرینغ ، میشل فریبورغر ، مارتن
قرايخ اسمنده اوج آلمان (آلتون کونشلی) بر مطبعه
آچدیله .

انکلتره لی (ایزرائه لی) قبول عمومی یه قارشو نشر
ایلدیکی بر ائرده رومه اکبری طباعتی بیلدکلرینی واسباب
سیاسیه یه مبنی انتشارینی منع ایلدکلرینی ادعا ایتمشدر .
ابتدا هر حکمدار مطبوعات اربانه بر خیلی رعایتله
کوستردی .

طباعتک حکومات مختلفه ده بالاخره دوچار اولدینی
تعقیباتی یازمق ایسته میز .

کوتنبرغ زماننده بر حال مکملیه واصل اولان طباعتده
مؤخرأ دواملی کاغد فابریقه سنک احداثی واستره ئوتیپی
اصولنک ایجادی کبی خیلی اکالات وقوعه کتیرلمشدر .

ماکنه نك چورلمسی ایچون بخار قوتی تطبیق ایدلمش
و کاغدنک ایکی یوزی بردن باصلمق ایچون اسطوانه لی
ماکنه یاپلمش . لیتوغرافیا ، غالوانو پلاستی ، رنکلی

مطبوعات و سائرہ اصوللری بولنہرق طباعتده پک چوق
ایلری وارلمشدر .

۱۱۳۹ سنه سی ۲۸ محمد افندی نام ذاتک پارسه
طرف [*] سلطنت سنیهدن سفارتله کیتمه سی طباعتک
ممالک شاهانهده موقع تطبیقه وضعنه سبب اولمشدر .
مشارالیه محمد افدینک مخدومی اولوب مؤخرأ صدارت
عظما مسندینه ارتقا ایدن سعید پاشا مرحومک همتی
ومجار مهتدی لرندن متفرقه ابراهیم افدینک وساطتیه ترکیه
حرفلرک اتصال وانفصال ایدن عضولری بر قلم وبر سیاقده بر
خطاطه تحریر و قویو محی قلمکار لرندن زانباق اوغلنه قالبلرینی
یادردده زق طلبه یه لزومی اولان وانقولی لغتی ایله کاتب
چلبینک خریطه لی جهانما ، تقویم التواریخ ، اسفار البحار
نام اثرلری ، ابراهیم متفرقه نک کندی آتارندن اصول -
الحکم ، تاریخ افغان ، اثرنو ، دها صوکره نعیا ، راشد ،
وقره چلبی تاریخلری ، احوال بوسنه ، تاریخ تیمور ، فیوضات

[*] ابراهیم متفرقه معرفتیه باصیلان کاتب چلبینک تقویم
التواریخنده بویله در .

مقناطیسیه، کلشن خلفا، تاریخ مصر قدیم و جدید باصلدینی
 کبی ابراهیم افندینک وفاتنده دامادی دیکر ابراهیم افندی
 یرینه کچهرک ۱۱۶۹ تاریخنه قدر ۲۰ قدر کتاب طبع
 ایدلی . بر آراق مطبعه اموری یوزاوستنه قاهره ق مؤخرأ
 سلطان عبدالحمید خان اول حضر تلرینک عصر هایونلر -
 نده بردها تجدید ایدلمش و سلطان سلیم خان ثالث حضر تلی
 زماننده خطاط دلی عثمانک مهارت قلمی و عرب اوغلنک
 اثر حکی اولق اوزره الیوم مستعمل اولان حرفلر یاپیر -
 یله رق اسکدارده سلیمیه جامع شریفی جوارنده ، حالا
 انقاضی موجود اولان کتابخانه خانی آچلدی؛ مهندس خانه
 بری هایون ایچون کتابلر طبع ایدلی .

سلطان محمود خان ثانی حضر تلرینک اجر اسنده موفق
 بالخیر اولدقلری تنظیمات خیرییه مطبعه عامره نك احیاسنی ده
 موجب اوله رق یساری مرحومک اینجه تعلیق حروفی
 دو کدر لیدیکی کبی بر خیلی کتابلر دخی طبع ایدلی .

سلطان سلیم ثالث زماننده دارالطبع اسکدارده ایدی .

سلطان محمود خان ثانی حضرتلری باب سرعسکری جوار -
نده مخصوص بر بننا ناسیدس و آلات طبعی احضار بیوره رق
(مطبعة عامره) بی کشاد بیوردی .

دور سلطان محمودیده عاصم افندینک نظارتیه قاموس
ترجه سندن باشلانهرق صرف ونحو کتابلرینه وارنجیه
قدر لزومی اولان کتابلر طبع ایدلدی .

پدر بزرگوار حضرت پادشاهی سلطان عبدالمجید
خان غازی حضرتلرینک عهد هایونلرنده ، اندرون
هایون فارسی معلمی مرحوم راجح افندینک اثر قلمی
اولهرق بیوک تعلیق حروف اصاغه ایدیلهرک مطبعه
برقاندهارونق بولمشدر .

اوزمانه کلنجیه قدر بتون ممالک محروسه ده یالکیز
بردولت مطبعه سی وار ایکن احاددن ده مطبعه آچانلر
بولندی . خصوصی اولهرق آچیلان مطبعه لرک مکملنی
شناسی مرحوم ۱۲۷۸ سنه سی آچمشدر . شناسی اووقته قدر
انواع منفصله سی بش یوز پارچه یه بالغ اولان حروف
عثمانیه یی ، بر ایکی هواسنی محو ایدی ویرمکله ، یوز یوز

یکرمی پارچه به تنزیل ایلدی . مطبعه جیلر آراسنده
(مهندسین) حروفی دیه آکیلان نسخ حرفلری قاضی
عسکر مرحوم مصطفی عزت افندی یازمش ومهندس
اوغلی اوخانس حک ایتمشدرکه بوایکی ذاتک طباعت
عثمانیه اولان خدمتلی هیج بروقت اونودلیه جقدر .
وحدتی افندی مرحوم ده اوافق حرفلری یاری به قدر
یازمش ایکن عمری وفا ایتدیکندن متباقیسنی خطاط شفیق
بک اکمال ایلمش فقط نه چاره که قالم قارشمه سی حسیله
وحدتی یازیلری برآز بوزوق چیقمشدر .

طباعت عثمانیه نك اصل دور ترقیسی عهد هایون
حضرت شهریارى اولدیغنه شبهه ایتمه ملیدر . سایه شاهانه .
لرنده وجود بولان عثمانلی مطبعه لرینك مطبوعاتى حتى
اوروپاده بیله تقدیر وصاحبلى مدالیه لره نائل اولمشدر .

﴿﴾ یازی بیلگیجلیکی ﴿﴾

فرانسزجه وسائر اوروپا لسانلرنده یکی بر علم تدوین ایدلمش و بوکا (غرافولوژی Giraphologie) یعنی مبحث خط دینلمشدر . لکن مبحث خط تعبیری بو علمک موضوعنه دلالت ایدمه مکده اولد بغندن لسانمزه « یازی بیلگیجلیگی » تعبیر یله نقل ایدیورم ؛ بو علمک علمای عرب طرفندن ده تدقیق و تدوین ایدلمش اولمه سی و بنا علیه براسم ایله توسیم ایدلمه سی محتمل ایه ده مطلع اوله مدق . ارباب مطالعه دن بویله بر شیئه راست کلن بولنورسه کیفیتک اعلانی تمی ایدیلور . ذاتاً ماخذ مرک روش افاده سی بو علمک شرقدن غربه انتقالی ایما ایدیور .

اون سکنزنجی عصرک اواخر ویا اون طقوزنجینک اوائلنه طوغری « مارتن » اسمنده بریسوعی تعریفی صد دنده بولندیغمز بحثه متعلق بر اثر ایدنمش و بونی شمدی اربابی نزدنده رئیس نامیه یاد ایدلمکده بولنمش اولان

برذاته تبلیغ ایتمش و بودده ایچلرندن بریسی پاپاس (فلاندرن) اولوق اوزره بر طاقم شاگردلریتشدیرمش و بو علمده شهرت آلان موسیو میشون ده . فلاندرندن تحصیل ایتمشدر .
موسیو میشون بو علمک تعمیمنده پک زیاده غیرت کوسترمشدر .

بو علم « انسانی یازیسیله طانیقندن » عبارتدر .
شوبخنده کی مأخذمن « مادام لوئی مون » اسمنده بر قادینک اثریدر . مادامک معلمی لا و اتر شویله دیور :
« بن یازیده حرفلرک ماده و جوهرینی ، شکل و ترتیبی ، وضعی ، کیفیت انصالی ، بربرندن تفریق ایدن فاصله یی ، سطرلرک آراق و استقامتی ، یازینک سلاست ، خفت و غلظتی ، بونلرک بر آهنگ مکملده اولوب اولمدقلرینی ، الح ، تدقیق ایدرم »

حکیم شهیر بوفون نطق مشهورنده : « اسلوب بیان عینی انساندر » دیمش ایدی . یازی بیلکچلری ایسه :
« خط انسان عینیه طبع آدمیاندرد » دیورلر .
بو علم ید ایله مترافقدر . زیرا ال کوچک بر عالمدر ،

یازی ده اوپله : بونلرک هر ایکسی بربرندن مشتق
وهر ایکسی ده برحرکته متحرکدر .

یازی کنسیدینی حاصل ایدن ال ایله متناسبدر .
طوپارلاق ، طولغون برال یو وارلاق ، طولغون یازار .
جلیز ، قوری برالندن ده جلیز ، قوری بریازی چیقار .
واقعا هر اوزایان مانوله نك تأثیراتی آزلوب قیسه -
لانانگکی ایسه ده ازیاده محسوس اولور . بوکا بناء بریوک
ال آز چوق دقیق وبرکوچک ال ده آز چوق ایری یازار ؛
الک جسامتنه کوره یازی دکی شیر .

اوزون وطار برالک یازاجنی حرفلر بربرینه مربوط
وصولدن صاغه مائل اولور . قیسه وکنیش برالک یازیسی
ایسه بربری اوستنه بینمش و آز چوق یوقارلنمش بولنور .
بویله « آز چوق » دیشمز اللرک وسعت وجسامتنه کوره
سویلیمک ایسته دیکمز ایچوندر ؛ قوری برالک یازیسی مزوا ،
طولغون ، و طوپارلاق الی ده طولغون و یو وارلاق اولور .
هرکسه خاص اولان بو خاصه طبعیه یی تبدیل ایچون
قصد ، جبر نفس کرکدر . فقط انسان دائماً نفسنه غالب

وصاحب اوله ميه جفندن البته طبيعتك غلبه سي كوريلور .
 بوني تجربه اچون قلمي يوقايردن طوتوب پارماقلىرىنى
 اوزاده رق يازملى ، بوصورتله يازيلان حرفلر بربرينه
 مربوط ، اينجه ، مزوا ومائل اولور ؛ يعنى اوزون برالدين
 چيقمسه بكنزر .

برقلم آشاغيدن طوتيلور وال طويلانه رق يازيلورسه ،
 يازى ايرى ، طوبارلاق ، بربرى اوستنه ينمش . يوقارلاق
 اولور . يعنى قيصة وكنيش برالدين چيقمسه بكنزر .
 باش پارمغك شكلى يعنى آز چوق اوزونلغى ده يازى يه
 تاثير ايدر . سائر پارمقلرده بويله در . بونلرده خطى
 تعديل ايدرلر .

عجبا ال ايله طبع بشر آراسنده كى بومناسبست نه دن
 نشئت ايدىيور ! ال قفانك آثار علويه سنك واسطه اجرا -
 ئيه سيدر . يعنى دماغك خادمى ومتعلقيدر . آلتايشجى يه
 كوره اولديغندن ال ده دماغه كوره بر آلتدر ، محصولى ده
 آكا كوره در .

بوني آكلامق اچون اطرافه بر كوز كزدرملى .

چالشقان بر آدمک الی ایلہ استراحتہ میال اولانککنہ
باقلی . بویکی ال ہیج بروقندہ بربرینہ بکزمز .

المر انسانک واسطہ انتعاشیدر . « ایکی ال برباش
ایچون » ضرب مثلی حکمنجه چالشان المر چالشمیانلر
کبی اوله ماز ، تنبلرک محصولیلہ ارباب مساعینک آثاری ده
بربرینہ اویه ماز .

شو حالده قالب ایلہ جلی وثلث یازان خطاطلرک آثار
قلمیه لری شویلہ برطرفه براقیلوب ده طبیعی بر صورتله
یازلمش بر یازی اله آلدینی زمان اونی وجوده کترین
الی تصور ایتمک واولدن صاحبنی آکلامق بر آز قولای
اوله جفی تسلیم ایدیلور .

برال ویا محصولی اولان یازی بی اوقومق ایچون اولا
بیوک سطرلره ، صوکره ایکنجی درجه ده اولانلره دها
صوکره تفصیلاته دقت ایتملیدر . بونلرک بربریلہ
مقایسه سندن بر نتیجه چیقار .

بو علم اربابی یازیلری اوتوز ایکی یه قدر تفریق ایدهرک
هر برینک دالالت ایتدکری طبیعتی ده تعیین ایتشلردر.
فقط بوتدقیقات وتبعات هپ لاتن حرفلرینه کوره یاپلمش
شیلر اولدیغندن ترجمه سندن صرف نظر ایتدک . بوباده
کندمزک ده بر تجربه سی اولدیغندن طبیعی برشی دیه میز .
شمی ویردی کمز شو معلوماتی اساس اتخا ایدهرک تدقیقاته
کیریشنلر بلکه کندی یازیمز حقنده بر اثر وجوده
کتیره بیلرلر .

بعض طبیعت اربابنک صورت تحریری ده بیان ایده لم :
صاف مشرف اولانلرک یازدیغی حرفلر آچیق اولور ،
کلمه لری بیویه رک کیدر . زیرا بونلرک قلبی ده آچقدر ،
قولایجه تسلیم اولنورلر . بونلر دائما طاشان قاب کیدرلر .
ایچلرنده کی هر زمان ترشح ایدر .
فکر دقیق اصحابنک یازیسی اینجه اولور . چونکه
بونلر تفصیلاتی تدقیق ایدرلر .

خسیسلر. ادخار واقتصاد ایدرلر، حرفلری بر برینه
بتیشیک کله لری بربر اوزرینه ییغلی اولور.

واقعا کوکل شو علمک قواعدنی تسلیم ایتمک
ایسته میور. فقط بر خاطرہ انسانی متردد ایدیور.
برمکتبدہ، برخواجهدن، برزمانده مشق آلان بش یوز
شاگردک یازیسی نه دن، بربرینه بکزه میور. ارباب دقت
اوبش یوز چوجغکده یازیلرینی بربرندن آیرد ایدیور.
حتی بوکا ارباب قوانین بیله دقت ایدرک اورتیه بر « تطبیق
خط وخاتم » اصولی قویمشلر؛ بوکا نه دیه لم؟

طبیعی امضالرده بو علمه داخل اوله جغندن مثال
اوله رق مشاهیردن برقاج ذاتک امضالریله بونلر حقنده
ارباب علمک تدقیقاتنی عرض ایدیورز.

فرانسه قرالدرندن اون دردنجی لوئینک
امضاسی فوق العاده حکمدارانہ و حاکمانہ در.

Louis

پرنس بیسمارکک یازیسی حاکمانہ، امضاسی امیرانہ،
آمرانہ، شخصیانہ. مجادلانہ، اعطای امرہ محبانہ، عنودانہ،

فكر ده صلابتكارانه ، حرص ملزمانه ، موفقيت
 وئائليت اشعار ايدر . فقط
 امضاسنك كشيده سى نهايته
 طوغرى مياي اولديغندن ،
 حياتنك صو كى سقوط
 واعتبار سزلق تهلكه سندن «
 ايمش .

Littre

لغت صاحبي مشهور ليتره نك امضاسى : علم حقيقى ،
 سادة ظريف وبالذات اكتساب
 قوت ايتمش برزكا ، كشف حقايق
 ومجهولاته ميلان ، فعال وصاحب حسن حال اولديغنه
 دالدر .

E. Littre

❧ امضا ❧

يازيلان ويا يازديريلان بر شيك حكمي تصديق ايجون
آلته چكيلن اشارت ويا خود صورت مخصوصه ده يازي لان
اسمه « امضا » دينديكي معلومدر .

ممالك اسلاميه ده امضاتك صورت استعمالنه دائر
معلومات تاريخيه تصادف ايده مدم ايسه ده عربجه يازي لان
نامه لرك باشنده « من فلان . . . الى فلان » ديه يازلق
عادت اولديني كورلدي .

وقتيه اوروپاده دره بكلري وسينورلر علمي واربابني
تزييف و تحقير ايدرا ولد قلرندن يازدر دقلري شيئه « امضاسني
قويمه بي بيلمور » عباره سني مقام افتخارده درج
ايتدير لردي . حالا اوروپا زادكاني آراسنده جهل لوازم
اصالتدن معدود اولديني جهتله مكمل درس كوردكلري
حاله يازدر دقلري شيلرك املاسني قصداً ياكلش يازلق
اصولدن ايمش !

قرون وسطیہ ہر شئی کو سترن اشارتوں امضایرینہ
مستعمل ایدی . اصل اسمیلہ امضا کیفیتی اور وپادہ
اون التنجی عصر دہ مجبوری اولدی .
فرنکلر امضایرینہ بر اشارتہ خاچ علامتی قوللانورلر
ایدی .

بزدهده یازمه سی اولیانلر یارمق باصارلر . بو عادت
چیندهده جاری ایمش . بو اصولک چیندهده بولنیشی
مغوللردن سرایت ایتسه کرکدر . شو حالده یارمق باصمق
ترکرده پک قدیم اولدینی آکلاشیلور . اوروپا مدققینک
تدقیقاتنه نظراً یارمغک حاصل ایلدیکی ایز هر آدمده
تخلف ایدر و هیچ کیمسه نیک کی بشقه سنککنه بکزه مزه مش .
حتی جانینری تشخیص ایچون استنطاقنامه لرك آلتنه
یارمق باصمق اصولنی توصیه ایدنلر واردر .

بزده اوتهدن بری امضا عادتدر . حتی باب عالیده
اوتهدن بری برنشانجیلیق مأموریتی واردر . برات وسائر
اوراق مهمه یه غایت کرفت و تقلید دکل حتی او قومہ سی مشکل
(صح) لر چکیلور . امضا مهر قدر مقبول دکلدر . تذکره

وامور دولته متعلق یازیلان شیلرک اجراسنه مخصوص
اوراقه وکلای فخام وسائر مأمورلر امضا قورلر .
کوچکلرک بیوکاره یازدیغی شیلری مهرلملری آدابنددر .
فقط کوندن کونه امضا عادتق تعمم ایتمکده وهرکس تقلید
ایدلسون دیه پک قاریشق امضالر اویدرمقدهدر . حتی
امضالره نقطه قویماق عادت اولدیغندن هرامضایی اولور
اولماز آدملر اوقویهماز . بکا قالیرسه امضالر هم کوزل
یازلملی همده نقطه لئملیدر .

❦ مهر ❦

قاموسده بولگه نك برچوق معناسی وارسهده لسان
 ناسده (خاتم) معناسنه قوللانیلانی قادینلرك زینت ایچون
 قوللاندقلری بونجـقلره اسم اولان (مهره) کله سندن
 مأخوذدر . سببی ده مهرلرك عقیق و سلیمانی مقوله سی
 احجاردن اتخاذا اولمه سیدر .

لسانمزدهده قوللانیلان (خاتم ، کله سی ده ختام لفظندن
 مشتـقدر . بو ختام کله سی ده برشیئی مهرلیه جك بالچق
 دیمکدرکه سلفده مهر مومی یرینه بالچق استعمال ایدرلردی .
 خلاصه ، خاتم ، مکتوب اوزرینه اورمق اوزره اوزرنده
 یا اسم ویا برنوع اشارت محکوک اولان شیلدردر . بوصورت
 مصرده حضرت یوسف زمانندن بری معلوم اولدینی کی ،
 یهودیلردهده معلوم اولدینی (مهر سلیمان) دینلان شکلك
 شهرتیه مشهوردر . حاصلی مهر عجملر وبتون شرقلیلر
 یننده معروف ایدی .

مهر لر درلو معدن و طاشلر اوزینه قازیلور و اوزر لرینه اسم، رسم، آرمه، بیت، ضرب مثل و سائره یازیلور .
رومه لیلرده برکیمسهیه . مهر تسلیمی اوزات حقنده فوق العاده محبت و امنیت ابرازی دیمک ایدی . آناختار ، کلید طانیمان آوروپا اقوام قدیمه سی محافظه ایده جکلری اشیا اوزرینه بال مومی ایله مهر اورر لر ایدی .

مهر لره اسم یازلق مطلقا عادت دکدر . هر کسک کندیسنه کوره بر علامتی ده مهری اوله بیلور . مثلاً ژول-سه زار مهری اوزرینه بر (ونوس) حک ایتدیر مش ایدی . قیصر آگستوسک مهرنده بر ابوالهول ، پومپه نگکنده بر کمی پروواسی اوزرنده بر کوپک رسمی بولنور ایدی . آوروپا حکمدار لرینک ده مهرلری مصور و منقوش ایدی . حتی کندی زسملرینی حاوی اولانلرده واردر .

پاپا ایکی مهر قوللانور . برنجیسنک اوزرنده سن پیه رک ، بالی طولی آغنی صودن چیقاریور بر حالده رسمی حاوی بیوک بر یوز کدر . پاپانک امر نامه لرینی تمهیره مخصوص اولان ایکنجیسی ایسه صاغده سن پیه ر وصولده سن پولک باشی

وایکیسی آراسنده بر خاچ و دیگر طرفنده پاپانک کندی
اسمنی حاویدر .

حضرت فخر رسالت افندمر حضرتلری جوار
حکمدارانى دائرة اسلامیه دعوت بیورمق اوزره یازدقلری
نامه سعادتہ کلمہ شهادتی حاوی اتخاذ بیوردقلری خاتم
رسالتی باصمشردی .

جوار حکمدارانہ طرف اشرف حضرت رسالتپناہیدن
نامه تسطیری اراده بیورلدیغی زمان اصحاب کرامدن برینک:
« خاتمسنر نامہ یه بونلر اعتماد ایتمزلر » دیمہ سی اوزرینہ خاتم
اتخاذ بیورلمشدر .

بو کیفیت هجرت سذیه نك آلتنجی سالنده وقوعه کلمشدر .
خاتم نبوی کوموشدن اولوب فصی عقیق حبشی رن
ایدی . [*]

اصحاب کرامدن (انس) (ر.ض) خاتم نبویده
(محمدرسول الله) عبارة جلیله سی، اسم نبوی برنجی سطری

[*] عقیق قرمزینسه (یمانی) قره سنه (حبشی) دیرلر .

تشکیل ایتمک اوزره اوچ سطرده یازیلی اولدیغنی روایت ایدر . ابن عمر (رضی الله عنهما) ده بوروایتی تصدیق ایله بوخاتم حضرت خاتم الانبیانک وداع عالم فنا بیوردقلری آنه قدر دست یمین سعادتده بولنه رق ، صوکره حضرت ابوبکره واونلرک ارتحالنده خلیفه لری حضرت فاروقه و بونلردن ده حضرت عثمانه انتقال و بونک یدنده بئاریسه دوشدیکنی بیان بیورمشلردر .

خاتم نبوینک شکلی حقنده مضبوط بر روایت اولمادیغندن هرکس دیلدیکی شکله اتخاذ خاتم ایده بیلیر . حضرت پیغمبر خاتمی صاغ الیرینه طاقندقلری کبی خلفاً راشدین دخی مثال نبوییه امثال ایتدیلر . فقط حضرت معاویه صول الله طاقندیغندن امویلرده بونی تقلید ایتدیلر .

خلفای عباسیه نک اولی اولان سفاح یوزوکی صاغه طاقنمش وهارون الرشیده قدر اخلاقی کنیدیسنی تقلید ایتمشدر ؛ لکن هارون صوله طاقندیغندن اخلاقی

کندیسنک اثرینه اویمش وحالا خلق آراسنده بوعادت بقا بولمشدر .

خاتم سعادت بئارایسه سقوط ایدنجهیه قدر خلفای راشدین خاتم اتحاد ایتمه مشلردی . حضرت عثمان صوکره دن ایکی مهر یاپدیروب، برینک اوزرینه « امنت بالذی خلق فسوی » و دیگرینه ده « لتصبون اولتدمن » عبارهلرینی نقش ایتدر مشلردر .

حضرت علینک دخی « المملک الله الواحد القهار » و « ربی الله مخلصا » عبارهلر ایکی خاتملری اولدیغی کبی حضرت حسنک « لاله الا الله المملک الحق المبین » و « العزلة عز وجل وحده » عبارۀ جلیله لرینی حاوی ایکی مهرلری وارایدی .

خلفای امویه مهرلری

جناب معاویہنک اوج مهری وارایدی :

(۱) لکل عمل ثواب

(۲) لا قوة الا بالله

(۳) ربی اغفر لی

اوغلی یزیدک « ربنا الله »

معاویه بن یزیدک « الدنيا غرور »

مروان بن الحکمک « الله ثقتی ورجائی »

اوغلی عبدالملکک « آمنت بالله مخلصاً »

اوغلی ولیدک « یا ولید انک میت ومحاسب »

برادری سلیمانک « آمنت بالله وحده »

عمر بن عبدالعزیزک « عمر، یؤمن بالله مخلصاً »

یزید بن عبدالملکک « قتی السینات یا عزیز »

برادری هشامک « الحکمک للحکم الحکیم » و « الحکمک لله »

ولید بن یزیدک « یا ولید، احذر الموت »

اوغلی یزیدک « یا یزید، قم بالحق »

قرزداشی ابراهیمک « توکلت علی الحی القيوم »

مروان الحمار بن محمد بن مروانک « اذکر الله یا غافل »

خلفای عباسیه مهر لری

سفاحك : « الله ثقة عبدالله وبه يؤمن »

برادرى منصورك « اتق الله تزد فتعلم »

اوغلى مهديك « حسبي الله »

اوغلى موسى الهاديك « موسى يؤمن بالله »

برادرى هارون الرشيدك « العظمة والقدرة لله عز وجل »

و « كن من الله على الحذر »

اوغلى امينك « محمد واثق بالله » و « لكل عمل ثواب »

برادرى مأمونك « سل الله يعطيك » و « الموت حق »

معتصمك « الله ثقة ابي اسحق بن الرشيد وبه يؤمن »

اوغلى واثقك « الله ثقة واثق »

قرداشى جعفر المتوكلك « على الحى اتكالى » و « المتوكل

على اب »

اوغلى محمد المنتصرك « يؤتى الحذر من مأمنه » و « انا

من آل محمد الله لى و محمد »

احمد المستعين بن معتصمك « فى الاعتبار غناً عن الاختيار »

زبیر بن المعتز بن متوکلک « الحمد لله رب کل شیء وخالق کل شیء »

محمدالمهتدی بن واثقک « من تعدی الحق ضاقت مذاهبه »

احمد بن متوکلک « السعید من وعظ بغيره »

احمدالمعتضد بن طلحةالموفق بن المتوکلک « الاضطرار

یزیل الاختیار »

اوغلی علی المکتفینک « علی بن احمد یثق بالله »

قرداشی جعفرالمقتدرک « الحمد لله الذی لیس کمثلہ شیء

وهو خالق کل شیء »

قرداشی محمدالقاهرک « محمدرسول الله صلی الله تعالی

علیه وسلم »

محمدالرضی بن المقتدرک « من بالرضی »

قرداشی ابراهیم المتقینک « المتقی لله »

قرداشی مستکفینک « المستکفی بالله یثق »

عثمانلیلرده مهرلرینه اسملرینی حاوی بریت ویا مصرع

یازلمق عادت کبی برشی ایدی . ۹۰ سنه صکره یالکز اسم

ومخلص یازلمق تعمم ایتمش ایدی . شمدی ایسه اسم ایله

نام پدر و منسوب بولینلان عاقله اسمی یازملق عادت اولمق
اوزره در .

۹۸۶ سنه سی دولت علیه یه التجا ایدن کورجستان
حاکمی «الکسندره» خانک نقش خاتمی ، حافظ شیرازینک :
نه عمر خضر بماندنه ملک اسپکندر
نزاع بر سردنیای دون مکن درویش
بیتی ایدی .

شاعر شهر باقی ده :

فانیست جهان درو وفانیست
باقی همه اوست جمله فانیست
بیتی نقش خاتم ایدنمش ایدی .

❦ كتابلر ك صوكي ❦

وقتيله يازيلان كتابلر ك حتامنده بر عبارۀ دعائيۀ ايله
نه وقت يتيديكي وهانكي پادشاهك زماننده اولديغي وسائر
يازيلور ايدى .

بوعادت بيوك كتابلرده پك ياقن زمانلره قدر جارى
ايدى . اوافق رساله لر ده ايسه (تمت ، تم) كجي كلمه لر
يازيلور ايدى . حالاده يازلديغي واردر .

صوكره محررين عثمانيه دن (ش . سامى) بك افندى
كندى اثرلرينك نهايته « صوك » كلمه سنى يازمه يه باشلامش
وبرچوق محررلرده بونى قبول ايتكمده بولمشدرد .

ايشته راقم الحروف ده اواثره مراجعت ايدييورم .

فى ١٢ ربيع الاول سنه ١٣١١

صوك

